

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu araştırmanın uzun soluklu bir amacı vardır. Bu amaç, 2-6 Şubat 1998 tarihleri arasında Ankara'da toplanmış olan Demokratik Eğitim Kurultayı'nda tartışılan ve kurultay sonrasında da düşünülmesi, tartışılması ve araştırılması sürdürülecek kimi konulara bir veri tabanı oluşturmaktır. Bu çalışmanın öncelikli amacı ise, öğretmenlerin, genel özelliklerim betimlemek; onların kendilerini, mesleklerini, eğitim sistemini ve toplumsal sorunları nasıl değerlendirdiklerini belirlemek; eğitim sistemiyle ilgili olan birkaç temel konuyla ilgili önerilerini ortaya çıkarmaktır.

^v Tarama ve betimleme niteliğinde olan bu çalışmada, öğretmenlerin eğitsel konulardaki düşüncelerinin, onların kimi nürasbilim. özellikleriyle ilişkili olup olmadığı da incelenmektedir.

Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın hedef kitlesi, yükseköğretim dışında kalan eğitim kurumlarında çalışan öğretmen ve yöneticilerden oluşmaktadır. Zaman darlığı, ekonomik sınırlılıklar ve Milli Eğitim Bakanlığı'mn anket uygulanmasında çıkarabileceği olası engeller göz önüne alınarak, sayıları 500 bini aşan öğretmen kitlesi içinden rasgele öğretmen seçimi ve bu yolla belirlenecek öğretmenden bilgi toplanması neredeyse olanaksızdır.

Bu nedenle, örneklem seçiminde amaçlı kümelendirme^ yöntemi uygulanmıştır. Önce, iller, sosyal- ekonomik- coğrafi durum özelliklerine ve nüfuslarına göre, büyük iller, sahilde bulunan iller, iç yörelerdeki iller ve Doğu illeri olmak üzere dört kümeye ayrılmıştır (Çizelge 1). Bu kümelere 21 il seçilmiştir. Nüfus, sosyal gelişmişlik ve ekonomik durumları nedeniyle büyük illerin altısı da örneklem kümesine alınmıştır. Yaygın eğitim kurumlarıyla örgün eğitim okulları da türlerine, köy, ilçe ve şehir okulu olma durumuna göre ayrıca 21 kümeye ayrılmıştır. 1997 Haziran ayındaki adlarına göre ilkokul ve ortaokul olan okullar da bu 21'lik kümede tanımlanmıştır. Sonra da seçilen illerde hangi okul türünde kaç okulun çalışma kapsamına alınacağı (anket uygulanacağı) belirlenmiştir. Araştırmanın örnekleme, seçilen illerde belirlenen tür ve sayıdaki okullarda çalışan tüm öğretmen ve yöneticilerdir.

Bu çalışmaya, 19 ilden değişik tür ve kademedeki 205 ayrı okuldan 2301 öğretmen ve yönetici katılmıştır. Anket uygulamak üzere seçilen biri sahil bir diğeri de iç yöre illerinden olan iki ilde anket uygulama olanağı bulunamayınca, bunların yerine yedek iller kullanılmıştır. Doğu illerinden ikisinde planlanan uygulama gerçekleştirilememiş; bu iller yerine belirlenen yedek illerde de anket uygulaması yapılamamıştır.

Veri toplama sürecinde, okul türü bazında da hedeflenen örneklem kitlesine tam olarak ulaşılammıştır. Anket uygulamak üzere belirlenen sayıdaki okul türleri içinde, yatılı bölge okulları, genel lise ve İmam Hatip lisesi ile kimi yetişkin eğitimi kurumlarından gelen anketler, hedeflenen sayıların altında olmuştur. Yine de, ülkenin dört bir yanından, Milli Eğitim Bakanlığı'na ait okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim, yaygın eğitim kurumlarından ve özel okullardan veri toplandığı için, elde edilen bulguların Türkiye'nin öğretmen profilini büyük ölçüde yansıtacağı söylenebilir.

Çizelge 1. Araştırma Evreni ve İlgili Küme ve Örneklem Sayıları

İİ Kümeleri	İİ	Örneklenen	Anket Uygulanan		Toplam
	Sayısı	İİ Sayısı	İİ Sayısı	Okul Sayısı	Anket
Büyük kentler	6	6	6	78	980
Sahil kentleri	24	5	5	50	523
İç yöredeki iller	25	6	6	61	593
Doğu illeri	25	4	2	16	205
Toplam	80	21	9	205	2301

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada, gerekli olan veriler, çalışma grubunca geliştirilen bir anket kullanılarak toplanmıştır. Çalışma grubu, bir kaç kez bir araya gelerek konuyu incelemiş, tartışmış ve daha önceki çalışmaları da göz önüne alarak, çalışma amacına uygun verilerin toplanabilmesi için ilk taslak sorulan oluşturmuştur. İstanbul'daki kimi öğretmen arkadaşların çalışmalarından ve katkılarından yararlanıp, Eğitim Sen şubelerinden gelen önerilerle değişik çevrelerin görüşlerini de alarak geliştirilen taslak sorulardan oluşan anket ön denemeye hazır hale getirilmiştir.

Bu taslak anket, ön deneme olarak, araştırma örneklemini dışında bırakılan ve İstanbul'un bir ilçesindeki eğitim kurumlarında çalışan 80 eğitimci arkadaşına uygulanmıştır. Bu denemeden elde edilen bulgular ve yüz yüze yapılan görüşmelerden ortaya çıkan bilgilerle, kimi öğretim üyesi ve araştırma görevlisi arkadaşların katkıları da göz önüne alınarak, ankete son şekli verilmiştir (Ek 1).

Anketteki sorular üç kümede toplanmıştır. Ankette, öğretmenlerin nüfus bilim özellikleriyle ilgili sorular vardır (cinsiyet, yaş, bu mesleği seçiş nedeni, öğrenim kaynağı, eğitimcilerin gazete kitap okuma, sinemaya gitme durumları; içinde buldukları ekonomik koşullar, gibi); eğitsel ve toplumsal konularla ilgili 84 konunun beş dereceli bir ölçekle değerlendirildiği sorular vardır (bu konular, derslerdeki eğitim-öğretimle, çalışılan kurumla, eğitim sistemiyle, ülkenin genel sorunlarıyla ve öğretmene dönük konularla ilgilidir); öğretmenlerin eğitim-öğretimle ilgili 8 ana konudaki görüşlerini belirlemeye yönelik sorular vardır (ana konular şunlardır: öğretmen yetiştirme, iyi öğrenci tanımı, öğretmen veli ilişkisi, ilköğretimin amacı, ortaöğretimin amacı, yükseköğretimin amacı, yaygın eğitimin amacı, erkek egemenliği).

Veri Toplama

Anketlerin çoğaltılıp illere gönderilmesi, uygulanması ve çalışma grubuna geri gelmesi Eğitim Sen'in merkez ve taşra örgütlerinin yardımlarıyla gerçekleşmiştir. Anket uygulayıcıların özen göstermesi gereken noktalara yer veren yazılı bir açıklama hazırlanmıştır. Eğitim Sen anketleri çoğaltırken bu açıklamaya anketlerin ön sayfasında yer vermiştir. Seçilen okul türüne gidilmesi, anket uygulamak üzere izin alınması, hazırlanan açıklama doğrultusunda anket uygulama ve toplanan anketleri Eğitim Sen merkezine gönderme işi ilgili illerdeki Eğitim Sen şubelerinin sorumluluğunda gerçekleştirilmiştir.

Anket uygulamasının Aralık ayı başlarında tamamlanması planlanmışsa da, anketlerin çoğaltılıp illere gönderilmesi zaman almış ve veri toplama süreci 1998 Ocak ayının ilk haftalarında tamamlanabilmiştir.

Veri Analizi

Toplanan anketler, kodlanıp bilgisayara yüklenmiştir. Veri analizinde Microsoft Word SPSS programı kullanılmıştır. Anketlerdeki her soruya verilen yanıtların önce sayısal ve yüzdelerle dağılımları bulunmuştur. Yanıtların, değerlendirmelerin ve öğretmenlerin görüşlerinin, öğretmenlerin nüfusbilim özelliklerine göre değişip değişmediğini anlamak için, iki değişkenin de sınıflamalı değişken olması durumunda çapraz dağılımlar bulunmuş ve ilgili iki değişken arasındaki ilişkinin anlamlı olup olmadığını anlamak üzere Kay Kare (χ^2) analizleri yapılmıştır. Bir değişkenin sınıflamalı ve ikinci değişkenin de sürekli değişken olması durumunda, a) iki sınıflamalı değişkenlerde (cinsiyet gibi) t-test; ikiden çok sınıflaması olan değişkenlerde de (doğum yeri ve lise türü gibi) tek yönlü değişkenler analizi (ANOVA) uygulanmıştır. χ^2 analizi sonunda anlamlı bulunan ilişkilerde, bu ilişkinin durumu ilgili çapraz dağılımdaki satır, sütun ve toplam yüzdelerine göre yorumlanmıştır. Bu çapraz dağılımlardan birkaç tanesine bulgularda yer verilmiş, raporun hacmini çoğaltmamak kaygısıyla diğer çapraz dağılımlara yer verilmemiştir. ANOVA sonucunda da anlamlı bulunan ilişkilere yer verilirken, anlamlı farkların nereden kaynaklandığı yorumu, daha karmaşık testlerden kaçınmak ve raporun okunmasını daha da güçleştirmemek için, analize giren grupların ortalamalarına göre yapılmıştır.

ARAŞTIRMA BULGULARI

Ülkeyi örnekleyen 19 il ve 205 okulda uygulanan anketi yanıtlayan 2301 eğitimciden derlenen bilgiler/ bulgular, öğretmenlerin nüfusbilim özellikleri, öğretmenlerin değerlendirmeleri, öğretmenlerin görüşleri ve değişkenler arası ilişki analizleri başlıkları altında dört alt bölümde özetlenmektedir.

Öğretmenlerin Nüfusbilim Özellikleri

Bu alt bölümde, öğretmenlerin kişisel özellikleri, mesleki özellikleri, meslek dışı uğraşları, kültürel eğilimleri, anne- babalarının temel özellikleri, eş-ev-çocuk sahibi olma, mali durum ve benzeri bulgulara yer verilmektedir.

Kişisel Özellikler

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, yüzde 60'ı erkek olup, yüzde 30'u il merkezi, yüzde 35'i ilçe ve yüzde 26'sı da köy doğumludur, altı öğretmen ise yurt dışında doğmuştur. Yüzde 9'u doğum yerini belirtmemiştir (Çizelge 2). Öğretmenlerin içinde 30 yaşından küçük olanlar yüzde 22, 30'lu yaşlarda olanlar yüzde 35 ve 40 yaşlarında ya da daha büyük yaşta olanlar da yüzde 42 kadardır. 50 yaşım geçenlerin sayısı yalnızca 47'dir (%2).

Çizelge 2: Yaş Grubu, Mesleğin Kaynağı ve Kıdemi

Cinsiyet	%	Doğum Yeri	%	Yaş Grubu	%
Kadın	40	İlde	30	29	22
Erkek	60	İlçede	35	30-39	35
		Köyde	26	40+	42
		Belirtmemiş	9	Yanıt Yok	1

Öğretmenlerin mezun oldukları liseler, bir iki il dışında tüm ülkeye yayılmış durumdadır. Deneklerin okudukları lisenin bulunduğu illere bakıldığında, sistemde hemen her ilden gelen öğretmen bulunduğu; Adana (%6), İstanbul (%4), İzmir (%4), Samsun (%3) ve Gaziantep (%3) gibi illerde lise okuyanların diğer illerden biraz daha fazla olduğu görülmektedir (Çizelge 3). On öğretmen lise öğrenimini yurt dışında yapmıştır. Bu soruya yanıt vermeyenler de yüzde 26 kadardır.

Öğretmenlerin çoğunlukla genel liselerden geldiği (1064 kişi, % 45), bunu sırasıyla öğretmen lisesi mezunları (%19), meslek lisesi mezunları (%15) ile İmam Hatip Lisesi (%2) mezunlarının izlediği görülmektedir. Yedi öğretmen Anadolu Liselerinde beş öğretmen de özel liselerde öğrenim görmüştür (yüzdeler genellikle tam sayı olarak gösterildiğinden l'den küçük yüzdeler zaman zaman rapor edilmemiştir).

Çizelge 3. Öğretmenlerin Bitirdikleri Liseyle İlgili Bilgiler

Lisenin Yeri	%	Bitirilen Lise	%
Adana	6	Genel L.	45
İstanbul	4	Öğretmen L.	19
İzmir	4	Meslek L.	15
Samsun	3	İHL	2
Gaziantep	3	Yanıt yok	19
Yanıt yok	26		

Mesleki Özellikler

Öğretmenlerin yüzde 46'sının bu mesleğe isteyerek/severek girdikleri anlaşılmaktadır. Önemli bir bölümü (%17) de koşullar gereği, zorunluluktan bu mesleği seçmiştir (Çizelge 4). İleri sürülen diğer nedenler arasında, rastlantı sonucu bu alana girme (%7), ÖSYS sıralamasına göre kendilerine bu alanda yer bulma (%6), ideal buldukları için bilerek bu alanı seçme (%5), aileden gelen bir meslek olması alışkanlığını sürdürme (%2.7), öğretmenliği iş koşulları uygun bir meslek olarak görme (%1.4) ve mezun olduğu liseye göre bu mesleğe girme (%1) gibi nedenler bulunmaktadır. Bu mesleği ideal bir meslek olarak görenler, ya bunu kadınlar için ideal görmekte ya da mesleğin kutsallığına inanmaktadırlar. Bu mesleği seçiş nedenini açıklamayanlar da az değildir (%13).

Öğretmenlerin, yaklaşık olarak yüzde 40'mm 1980'lerde oluşturulan eğitim kurumlarında (% 27'si eğitim fakültelerinde, %11'i eğitim yüksekokullarında ve % 2'si sertifika olarak), yüzde 44'ünün de (eğitim enstitüsü %24 ve ilköğretmen okulu %15 gibi) 1980 öncesi kurumlarda yetişmiş olduğu anlaşılmaktadır (Çizelge 4). Diğer grubuna girenlerin çoğunlukla öğretmenlik formasyonu almadan bu mesleğe girenlerle, soruyu yanıtsız bırakmamak için bu seçeneği işaretleyenler olduğu düşünülebilir.

Çizelge 4. Mesleğin Başlangıç Bilgileri

Mesleği Seçme Nedeni	%	Mesleğin Kaynağı	%
İsteyerek	46	İlköğretmen	0
Zorunlu	17	Eğitim Ens.	29
Rastlantı	7	Eğitim Y.O.	11
ÖSYM	6	Eğitim Fak	27
İdeal	5	Sertifika	2
Aileden	2.7	Diğer	14
Uygun meslek	1.4	Yanıt yok	2
Liseye göre	1		
Diğer	0.9		
Yanıt yok	13		

Anketi yanıtlayanların yüzde 89'u öğretmen ve yüzde 7'si de yönetici olarak görev yapmaktadır. Meslek kıdemi 1-2 yıl olanlar yüzde 10'u bulmakta, 20 yılın üzerinde çalışma deneyimleri olanlar da yüzde 27'ye ulaşmaktadır (Çizelge

5). Öğretmenler genç yaşta emekli olmayı yeğleseler de; sistemde hizmet açısından 10 yıl ve daha çok çalışma deneyimleri olanların yüzde 64'ü bulunduğu görülmektedir. 25 yaşından küçük öğretmenlerin yüzde 6 olması (bkz Çizelge 2) ve Çizelge 5'e göre de 1-2 yıl kıdemi olanların da yüzde 10 olması, kimi öğretmen adaylarının okullarını zamanında bitiremediğini ya da mesleğe mezuniyetten hemen sonra giremediklerini akla getirmektedir.

Çizelge 5. Öğretmenlerin Görev Türü ve Kıdemleri

Görev Türü	%	Mesleld Kıdem	%
Öğretmen	89.5	1-2 yıl	10
Yönetici	7.3	3- 9 yıl	24
Diğer	1.6	10-19 yıl	37
Yanıt yok	1.6	20+	27
		Yanıt yok	2

Öğretmenlerin yüzde 52'si şu anda çalıştıkları kuruma kendi istekleri doğrultusunda gelmişlerdir (Çizelge 6). Çalıştıkları kuruma gelme nedenleri içinde ilk atama (%18), eş durumu (%15), çocukların geleceği için (%4) ve sürgün olarak gelmiş olma (%1) gibi nedenler yaygındır. Örnekleme giren öğretmenlerin çalıştığı kurum türü içinde en geniş grubu ilköğretim okulları (%70,6) oluşturmaktadır. Bunların bir bölümü, 1997 Ağustos ayı öncesinde ilkokul ya da ortaokul olarak adlandırılan kuramlardır. Meslek liseleri (%11), genel liseler (%8), özel liseler (%2) ve yetişkin eğitimi kurumları (%2) ilköğretim okulunu izlemektedir. Deneklerin branş dağılımına bakıldığında da yüzde 45'inin sınıf öğretmeni olduğu görülmektedir. Öğretmenlik alanı konusunda sınıf öğretmenliğini mesleki teknik alan (%9), fen alam (%8), sosyal alan (%8), Türkçe (%8), matematik (%7), yabancı dil (%4), beden eğitimi ve müzik gibi uygulamalı ders öğretmenleri (%4) ile diğer branş öğretmenleri izlemektedir.

Çizelge 6. Çalışılan Kurumla İlgili Bilgiler

Kuruma Geliş Nedeni	%	Çalışılan Okul Türü	%	Öğretmenlik Alanı	%
Kendi isteği	52	İlköğretim	70.6	Okulöncesi	3
İlk atama	18	Meslek Lisesi	10.9	Sınıf öğretmeni	45
Eş durumu	15	Genel Lise	8.3	Mesleki teknik	9
Çocuk için	4	Özel Lise	1.6	Fen	8
Sürgün	1	Anadolu L.	1.3	Sosyal	8
Diğer	8	İHL	1.2	Türkçe	8
Yanıt yok	2	Yetişkin eğitimi	1.7	Matematik	7
		Diğer	2.7	Yabancı dil	5
		Yanıt yok	1.7	Uygulamalı dersler	4
				Rehber öğretmen	1
				Din dersi	1
				Yanıt yok	1

Meslek Dışı Uğraşlar

Öğretmenlerin çok önemli bir bölümünün (%70) ortalama düzeyde bir yaşam sürdürmek için ek iş yaptıkları görülmektedir (Çizelge 7). Öğretmenlerin

boş zamanlarını değerlendirme üzere yaptıkları etkinliklerin başında gazete ve kitap okumak (%32) gelmektedir. Boş zamanlarını ek iş yaparak değerlendirdiklerini söyleyenler de yüzde 11'i bulmaktadır. Boş zaman değerlendirme konusunda sinema ve tiyatro gibi etkinlikleri izlemek (%10), kadın öğretmenlerin ev işi yapması (%10), dinlenmek (%6), dernek, öğretmen evi ve lokal gibi ortamlarda arkadaşlarla birlikte olmak (%4), televizyon izleme (%3), kendi branşını geliştirmeye çalışma (%3), sendikayla ilgilenme (%2) ve diğer (%5) yollar kullanılmaktadır. Bu konuda herhangi bir bilgi vermeyenler de az değildir (%14). Açık uçlu bu soruda, deneklerin yüzde 6'sının boş zamanlarında dinlendiklerini söylemesi ilginçtir. Bu durum belki de, öğretmenlikle birlikte ek bir iş yapılmasının ne kadar yorucu olduğunun göstergesidir.

Öğretmenlerin yüzde 14'ünün bir hobi olarak resim ve müzik gibi güzel sanat alanlarıyla uğraştıkları anlaşılmaktadır. Bunu, spor yapma (%13) ve gazete/ kitap okuma (%11), (genellikle kadınlar için) el sanatlarıyla uğraşma (%4), yeni bir şeyler öğrenme (%3), yazı yazma (%2), folklor (%1) ve televizyon izleme (%1) gibi uğraşlar izlemektedir. Bir hobisi olmadığını belirtenler yüzde 4 dolayında kalırken, öğretmenlerin önemli bir bölümü (%39) herhangi bir yanıt vermemiştir.

Çizelge 7. Öğretmenlik Dışı Uğraşlar

Boş Zaman Değerlendirme	%	Eki iş	%	Hobiler	%
Gazete okuma	32	Evet	70	Güzel sanat	14
Ek iş	11	Hayır	28	Spor	13
Kültürel/hobi	10	Yanıt Yok	2	Okuma	11
Ev işi	10			El sanatı	4
Dinlenme	6			Öğrenme	3
Lokal	4			Yazı yazma	2
Mesleki İlerleme	3			Folklor	1
TV izleme	3			TV izleme	1
Sendika	2			Diğer	8
Diğer	5			Hobi yok	4
Yanıt yok	14			Yanıt yok	39

Kültürel Eğilimler

Öğretmenler sırasıyla Milliyet (%21), Cumhuriyet (%17), Hürriyet (%11) ve Sabah (%8) gazetelerini okumayı yeğlemektedir (Çizelge 8). Radikal ve Yeni Yüzyıl (%4'er), Türkiye (%3), Zaman (%1) ile diğer gazetelerin daha düşük oranlarda okuyucusu vardır. Gazete okumayanların oranı yüzde 8'i bulmaktadır. Öğretmenlerin yüzde 7'si diğer seçeneğim işaretlemiştir. Bunların bir bölümü okuduğu gazete adını belirtmişse de önemli bir bölümü gazete adı vermekten kaçınmış gibidir.

Çizelge 8. Öğretmenlerin Okuduğu Gazetelerin Dağılımı

<u>Okunan Gazete</u>	<u>%</u>	<u>Okunan Gazete</u>	<u>%</u>
Milliyet	21	Türkiye	3
Cumhuriyet	17	Zaman	1
Hürriyet	11	Diğer	16
Sabah	8	Okumayan	8
Yeni yüzyıl	4	Yanıt yok	7
Radikal	4		

Öğretmenlerin yüzde 28'i her ay ortalama bir kitap almakta ve yüzde 36'sı da bir kitap okumaktadır. Ortalama ayda iki kitap alanlar yüzde 11'e düşmekte, yanıt vermeyenlerin oranının büyüklüğü (%39) çoğunluğun ayda bir kitap bile alamadığını düşündürmektedir (Çizelge 9). Her türlü kitap okuyanlar yüzde 33'ü bulmakta, ikinci sırayı inceleme-araştırma türü kitapları okuyanlar almaktadır (%16). Edebi yazıları okuyanlar yüzde 14'ü, mesleki yayınları izleyenler yüzde 12'yi, bilim kurgucular yüzde 3'ü ve güldürüden yana olanlar da yüzde 2'yi bulmaktadır. Gazete konusunda olduğu gibi, kitap okumadığını belirtenler (%8) de vardır. Öğretmenlerin yüzde 39'u kitap alma konusunda ve de kitap okuma konusunda bilgi vermemektedir. Okunan kitap türünü belirtmeyenlerin azlığı yanında kitap okuma konusunda yanıt vermeyenlerin çokluğu ilginç bir durum yaratmaktadır.

Çizelge 9. Kitap Okuma Alışkanlığı

<u>Aylık Kitap alışı</u>	<u>%</u>	<u>Okunan Kitap Türü</u>	<u>%</u>	<u>Aylık kitap Okuma</u>	<u>%</u>
1 kitap	28	Herşey	33	1 kitap	36
2 kitap	11	İnceleme	16	2 kitap	12
3 kitap	2.5	Edebi	14	3 kitap	3
4 kitap	1	Mesleki	12	4 kitap	1
5-8 kitap	0.5	Bilim kurgu	3	5-8 kitap	1
Almayan	18	Güldürü	2	Okumayan	8
Yanıt yok	39	Okumayan	8	Yanıt yok	39
		Diğer	8		
		Yanıt yok	4		

Öğretmenlerin, yüzde 19'u sinema, tiyatro ve konser gibi kültürel etkinliklere katılamamaktadır; yüzde 22'si kültür etkinliklerinden yalnız bir tanesine ve yüzde 20'si de ancak 1-2 etkinliğe gidebilmektedir; yüzde 39'u da bu konuda herhangi bir bilgi vermekten kaçınmaktadır (Çizelge 10). Kültürel etkinliklere katılma sıklığı öğretmenlerin yüzde 14'ü için ortalama ayda bir kez olmaktadır. Yüzde 36'sı da bu konuda bir bilgi vermemektedir.

Çizelge 10. Kültürel Etkinliklere Katılım

Kültürel Etkinlik Türü		Etkililiğe Katılma SıMğı	
	%		%
Sinema (S)	8	Ayda bir	14
Tiyatro (T)	12	Ayda 2-3 kez	4.5
Konser (K)	2	Ayda 4 kez	9.5
Gitmeyen	19	Ayda 6 kez	3
S/T/K	20	Ayda 5 kez	13
Yanıt yok	39	Daha sık	20
		Yanıt yok	36

Anne/Baba Özellikleri

Öğretmen ailesinde babanın ortalama öğrenim düzeyi annenin öğrenim düzeyinden daha yüksektir. Babaların yüzde 42'si ilkokul mezunudur. Lise ve üstü öğrenim görenlerin oranı da yüzde 19'u bulmaktadır (Çizelge 11). Anneler içinde ilkokul mezunu olanlar yüzde 35, lise ve yükseköğrenim görmüş anneler ise ancak yüzde 5 kadardır. Okuma-yazma bilmeyen babaların oranı yüzde 11 annelerin oranı yüzde 38 dolayındadır. Okur-yazar olarak nitelenen babalar yüzde 18 anneler de yüzde 17 kadardır.

Çizelge 11. Anne ve Babanın Öğrenim Durumları

Babanın Öğrenimi		Annenin Öğrenimi	
	%		%
Okumaz-yazmaz	10.7	Okumaz-yazmaz	38
Okur-yazar	18	Okur-yazar	17
İlkokul	42	İlkokul	35
Ortaokul	9.7	Ortaokul	4
Lise	10	Lise	3.5
Yüksekokul	8.6	Yüksekokul	1.5
Yanıt yok	1	Yanıt yok	1

Öğretmenliğin aileden gelen bir meslek olmadığı görülmektedir. Öğretmen anneleri içinde öğretmenlik yapmış olanlar yalnızca yüzde 1 dolayındadır (Çizelge 12). Öğretmen babaları içinde öğretmenlik yapmış olanlar da yüzde 7'yi geçmemektedir. Öğretmenlerin babalarının yaptığı iş türünde en geniş grubu memur ve işçi olarak çalışanlar oluşturmaktadır (%36). Bunu çiftçiler (%26), küçük esnaf (%10), tüccar (%2) ve sanatkar (%3) babalar izlemektedir. Annelerin de çok büyük bir çoğunlukla (%84) ev kadını olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmen annelerinin çok küçük bir bölümünün (%11) bir işte çalıştığı anlaşılmaktadır.

Çizelge 12.' Anne ve Babanın Çalışma Durumları (%)

İş Türü	Annenin İş	Babamın İş
Çiftçi	4.4	26
Emekli	0.4	2
Memur	1.7	18
İşçi	2.2	18
Küçük esnaf	0.5	10
Serbest Mesl.	0.1	8
Öğretmen	1	7
Sanatkar	0.7	3
Tüccar		2
İşsiz	0.2	1
Ev kadını	83.7	
Yanıt yok	5	5

Babalarının işsiz olduğunu belirtenler yüzde 1 ve annelerinin işsiz olduğunu söyleyenler de yüzde 0.2 kadardır.

Öğretmen Ailesi

Çizelge 13'te görüldüğü gibi öğretmenlerin büyük çoğunluğu evlidir (%79). Dul ya da boşanmış olanlar da yüzde 3'ü bulmaktadır. Öğretmen eşlerinin neredeyse yarısı (%46) yükseköğrenimli olup üçte biri öğretmenlik yapmaktadır. Öğretmenler içinde, çok küçük oranda da olsa (%1), eşi okur-yazar olmayanlar vardır. İlkokul mezunu olanlar da yüzde 11'i, lise dengi okul mezunları da yüzde 16'yi bulmaktadır. Eşinin işini ev kadını olarak tanımlayanlar yüzde 20 ve bu konuda bir bilgi vermeyenler de yüzde 21 kadardır. Öğretmen eşi olarak yükseköğrenimliler (%46) ve öğretmen olarak çalışanlar (%29) en büyük grubu oluşturmaktadır. Öğretmen eşleri içinde memur olarak çalışanlar yüzde 16 ve serbest meslek sahibi olanlar da yüzde 10 dolayındadır.

Çizelge 13. Öğretmenlerin Eş Durumları

Medeni Durum		Eşin Öğrenimi		Eşin İş	
			%		%
Evli	79	Okumaz-yazmaz	0.8	Ev kadını	20
Bekar	17	Okur-yazar	1.6	Emekli	3
Diğer	3	İlkokul	11	Memur	16
Yanıt yok	1	Ortaokul	4	İşçi	1
		Lise	16.4	Serbest Mesl.	10
		Yüksekokul	46.2	Öğretmen	29
		Yanıt yok	20	Yanıt yok	21

Bir iki çocuğu olan öğretmenlerin çoğunlukta olduğu (%60) görülmektedir (Çizelge 14). Üç ve daha çok çocuğu olanlar da az değıldir (%13). Öğretmenlerin yüzde 60'ına çocukları bir okula devam etmektedir. İki çocuğu birden okula giden öğretmenler yüzde 30'u ve daha çok çocuğu okula gidenler de yüzde 8'i bulmaktadır. Çocuk sayısı konusunda yanıt vermeyenler yüzde 27, okula gitme ve gidilen okul konularında bilgi vermeyenler de yüzde 40'lar dolayındadır. Yanıt veren öğretmenlerin çocuklarının yüzde 2.5'i okulöncesi ve yüzde 25'i de ilköğretim çağımdadır. Çocukların devam ettiği liselerin başında yüzde 11 ile genel liseler gelmektedir. Bunu, Anadolu Liseleri (%8), meslek liseleri (%2) ve diğer liseler izlemektedir. Öğretmen lisesine (%0.5), özel liseye (%0.7) ve İmam Hatip Lisesi'ne (%0.3) gidenlerin oranları oldukça küçüktür. Çocukların yüzde 10'u da yükseköğrenime devam etmektedir.

Çizelge 14. Öğretmen Çocuklarının Durumu

Çocuk Sayısı	%	Okula Gidenler		Gittikleri Okul	
		Okula Gidenler	%	Okul	%
1 çocuk	22	1 kişi	22	Okulöncesi	2.5
2 çocuk	38	2 kişi	30	İlköğretim	25
3 çocuk	9	3+ kişi	8	Genel lise	11
4 çocuk	3	Yanıt yok	40	Anadolu lisesi	8
5 çocuk	1			Meslek lisesi	2
Yanıt yok	27			Özel lise	0.7
				Öğretmen l.	0.5
				İHL	0.3
				Yüksekokul	10
				Yanıt yok	40

Öğretmenlerin yüzde 49'u kirada otururken yüzde 40'ı kendi evinde oturmaktadır. Öğretmen evi ve misafirhanelerde kalanlar da yüzde 4'ü bulmaktadır. Yüzde 46'sının oturduğu evin büyüklüğü 80-100 metrekare arasındadır (Çizelge 15). Daha büyük konutlarda oturanlar yüzde 32 ve daha küçük konutlarda oturanlar da yüzde 18 kadardır. Öğretmenlerin çoğunluğu (%58) en az dört kişilik ailelerden oluşmaktadır. Öğretmen ailesi genellikle çekirdek aile görünümündedir, öğretmenler anne babalarından ayrı evlerde oturmaktadır.

Çizelge 15. Yaşamlan Ev Durumu

Ev Sahipliği	%	Evin Büyüklüğü		Evdeki Kişi sayısı	
		Büyüklüğü	%	Kişi sayısı	%
Kendinin	40	$m^2 \leq 80$	18.4	1-2 kişi	16
Kira	49	$80 < m^2 \leq 100$	46.1	3 kişi	25
Lojman	6	$100 < m^2$	32	4 kişi	39
Diğer	4	Yanıt yok	3.5	5 +	19
Yanıt yok	1			Yanıt yok	1

Öğretmenlerin yüzde 41'inin özel arabası vardır ve yüzde 59'u kendilerini orta halli görmektedir (Çizelge 16). Gelir düzeyini "çok iyi" olarak belirten ancak sekiz öğretmen (%0.3) bulunmaktadır. Öğretmenlerin önemli bir bölümünün (%34) yaz tatili yapamadıkları görülmektedir. En yaygın tatil yapma yolu bir akraba yanına gitmektir (%23). Bunu, otel ya da pansiyonda kalma (%15), kamu tesislerine gitme (%6), çadır kullanma (%5) ve yazlık ev kiralama (%3) izlemektedir. Yazlık evi olanlar ise son derece küçük bir gruptur (%4).

Çizelge 16. Diğer Ekonomik Göstergeler

Özel		Gelir		Yaz	
<u>Araba</u>	<u>%</u>	<u>Düzeji.</u>	<u>%</u>	<u>Tatili Türü</u>	<u>%</u>
Var	41	Az	27	Yapamama	34
Yok	58	Orta	59	Akrabada	23
Yanıt yok	1	İyi	13	Otel/pansiyon	15
		Çok iyi	0.3	Kamu tesisi	6
		Yanıt yok	0.7	Çadırda	5
				Ev kiralama	3
				Yazlık evi var	4
				Diğer	9
				Yanıt yok	1

Öğretmenlerin Değerlendirmeleri

Öğretmenler, eğitim öğretimle ilgili olan 84 konuya ne derecede katıldıklarını beş dereceli bir ölçek üzerinden belirlemiştir. Bu 84 konudan 56 tanesi var olan durumun değerlendirilmesine yöneliktir ve bu değerlendirmelere Çizelge 17'den Çizelge 21'e kadar yer verilmektedir.

Öğretmenlerin ne derecede katıldıklarını belirttikleri 84 konudan 28 tanesi, genel öneri cümleleri niteliğindedir. Durum saptama yerine istenen durumla ilgili cümlelerdir. Okul ve eğitim sistemiyle ilgili öneri niteliğindeki bu cümlelere verilen yanıtların dağılımı ise Çizelge 22 ve Çizelge 23'te verilmektedir.

Öğretmenlerin ankette yer alan konuya ne derecede katıldığını gösteren beş dereceli ölçekte, 1 değeri, öğretmenin ilgili ifadeye hiç katılmadığını; 2 değeri, öğretmenin ilgili ifadeye katılmadığını; 3 değeri, öğretmenin ilgili ifadeye katılıp katılmamakta kararsız olduğunu; 4 değeri, öğretmenin ilgili ifadeye katıldığını ve 5 değeri de ilgili ifadeye tamamen katıldığını göstermektedir. Çizelgelerde bu beş rakamın altındaki sayılar, ilgili rakamı işaretleyen öğretmenlerin yüzdesini göstermektedir. Her konuda yanıt vermeyenler (beş ölçekten hiçbirini işaretlemeyen) vardır ve bunların oranı yüzde 1 ile 5 arasında değişmektedir. Bu değerlendirme konularını yorumlarken, 1 ve 2 seçeneğini işaretleyenler o ifadeye karşı, 4 ve 5 seçeneklerini işaretleyenler de o ifadeye katılıyor biçiminde yorumlanmaktadır.

Öğretmenliği Değerlendirme

Çizelge 17'de öğretmenlerin mesleklerine dönük konuları nasıl değerlendirdikleri görülmektedir. Öğretmenlerin kendi ifadelerine göre, zaman zaman öz eleştiri yaptıkları (%91'i 4 v5'i işaretlemiş), arkadaşlarıyla eğitsel sorunları tartıştıkları (%89), öğrenciyle yeterli iletişim kurabildikleri (%70), ders konusunu öğretmekte güçlük çekmedikleri (%66), kız öğrencilere farklı davranmadıkları (%57), disiplin sorunlarını çözmekte zorlanmadıkları (%55), öğretmen sınıfın hakimi olduğu (%55), kendilerini alanlarında yetersiz bulmadıkları (%69), öğretmenlik mesleğinin kadınlara daha uygun olduğunu düşünmedikleri (%63), bu maaşla ancak bu kadar çalışılır demedikleri (%60), fırsatını bulsalar öğretmenlikten ayrılmayacakları (%56), okullarda dayak cezasının pek uygulanmadığını düşündükleri (%54) ve fırsatını bulsalar okul değiştirmeyecekleri (%53) anlaşılmaktadır.

Kimi konularda da öğretmenlerin görüş birliği içinde olmadıkları görülmektedir. Öğretmenler, öğretmenler arası ilişkilerin yeterliliği, öğrenci başarısının adilane değerlendirilmesi, gençlere öğretmen olmalarının öğütlenmesi ve öğrenciye yeterince saygı gösterilip gösterilmediği konularında kararsızdırlar.

Çizelge 17. Öğretmenlikle İlgili Konularındaki Değerlendirmeler (%)

Öğretmenlikle İlgili Değerlendirme Konuları	Değerlendirme_Ölçüsü				
	1	2	3	4	5
1. zaman zaman öz eleştiri yaparım	1	2	4	54	37
2.arkadaşlarımla eğitsel sorunları tartışırım	1	2	6	53	36
3.öğrenciyle yeterli iletişim kuruyorum	3	10	15	45	25
4.ders konusunu öğretmekte güçlük çekmiyorum	7	12	13	38	28
5.kız öğrencilere farklı davranılmıyor	14	16	10	31	26
6.disiplin sorunlarını çözmekte zorlanmıyorum.	9	19	15	37	18
7.öğretmen sınıfın hakimidir	9	20	13	32	23
8.kendimi alanımda yetersiz buluyorum	37	32	10	13	6
9.öğretmenlik mesleği kadınlara daha uygundur.	31	32	10	16	10
10.bu maaşla ancak bu kadar çalışılır	32	28	9	15	14
11 .fırsatını bulsam öğretmenlikten ayrılırım	31	25	11	13	17
12.dayak cezası uygulanıyor	29	25	13	22	10
13.öğretmen veli ilişkisi yeterli düzeydedir	20	40	14	19	6
14.iirsatını bulsam okul değiştiririm.	27	26	15	14	15
15.öğretmenler arası ilişkiler yeterli düzeydedir	10	29	16	31	13
16.öğrenci başarısı adilane değerlendirilmektedir.	13	24	15	29	17
17.gençlere öğretmen olmalarını öğütlerim	13	16	21	32	1
18.öğrenciye yeterince saygı gösterilmektedir.	15	24	16	33	10

Öğrenciyi Değerlendirme

Öğretmenler öğrencilerle ilgili konularda, öğrenme ezberine dayanıyor (%68), öğrenci yeterince soru sormuyor (%59) ve öğrenci derslere yeterince ilgi duymuyor (%58) değerlendirmelerini yapmaktadırlar (Çizelge 18).

Çizelge 18. Öğrencilerle İlgili Değerlendirmeler (%)

Öğrencilerle İlgili Değerlendirme Konuları	Değerlendirme Ölçüsü				
	1	2	3	4	5
19.öğrenme ezberlemeye dayanıyor.....	9	12	9	29	39
20.öğrenci yeterince sora soruyor.....	19	40	12	20	7
21.öğrenci derslere yeterince ilgi duyuyor.....	12	46	16	21	3

Okulu Değerlendirme

Çizelge 19'a göre, öğretmenler okulla ilgili konularda, yerel yöneticilerin okula yeterince ilgi göstermediklerini (%78), devletin okula gereken önemi vermediğini (%76), rehberlik hizmetlerinin yeterli düzeyde olmadığını (%76), okuldaki araç -gereçlerin yeterli düzeyde olmadığını (%75), okulda eti senin kemiği benim anlayışının geçerli olmadığını (%74), laboratuvar olanaklarının yeterli düzeyde olmadığını (%74), eğitsel kol etkinliklerinin yeterli düzeyde olmadığını (%68), öğretmenler kurulunun yeterince işlevsel olmadığını (%59) düşündükleri ve yönetici veli ilişkisinin yeterli bulmadıktan (%56) anlaşılmaktadır. Öğretmenlerde, yönetici öğretmen ilişkisinin yeterliliği ve okul yöneticilerinin yönetim görevinde yeterli olup olmadığı konularında bir görüş birliği yoktur.

Çizelge 19. Okulla İlgili Değerlendirmeler (%)

Okulla İlgili Değerlendirme Konuları	Değerlendirme Ölçüsü				
	1	2	3	4	5
22. yerel yöneticiler okula yeterince ilgi göstermektedir	48	30	12	6	2
23. devlet okula gereken önemi vermektedir.....	45	31	12	8	2
24. rehberlik hizmetleri yeterli düzeydedir.....	42	34	11	9	3
25. araç-gereçler yeterli düzeydedir.....	42	33	8	10	6
26. okulda eti senin kemiği benim anlayışı geçerlidir...	46	28	8	10	6
27. laboratuvar olanakları yeterli düzeydedir.....	42	32	11	10	3
28. eğitsel kol etkinlikleri yeterli düzeydedir.....	28	40	14	12	4
29. öğretmenler kurulu yeterince işlevseldir.....	28	31	17	14	6
30. yönetici veli ilişkisi yeterli düzeydedir.....	19	37	21	16	5
31. yönetici öğretmen ilişkisi yeterli düzeydedir.....	19	26	15	27	12
32. okul yöneticileri yönetim görevinde yeterlidir.....	19	24	21	25	8

Eğitim Sistemini Değerlendirme

Öğretmenlerin eğitim sistemini değerlendirmeleri de pek olumlu değildir (Çizelge 20). Öğretmenler, eğitimde fırsat ve olanak eşitliğinin sağlanamadığını (%77), ders kitaplarının niteliğinin yeterli olmadığını (%70), öğretmenlik

mesleğinin toplumda kabul görmediğini (%66), ders programlarının gerekli bilgileri içermediğini (%63), eğitim sisteminin demokratik olmadığını (%60), merkez ve taşra örgütlerindeki yöneticilerin yeterince yetkin olmadıklarını (%60) ve okulun öğrencileri yaşama hazırlamadığını (%53) düşündükleri anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin yüzde 56'sı eğitim sisteminde cinsiyetçi yaklaşımın egemen olmadığını ve yüzde 26'sı ise cinsiyetçiliğin egemen olduğunu düşünmektedir. Öğretmenlerin, ders kitaplarının tutucu ve şoven olup olmaması, okulların öğrencilere demokratik değerler kazandırması ve eğitim sisteminin laik olup olmadığı konularında ortak bir görüşe ulaşamadıkları görülmektedir.

Çizelge 20. Eğitim Sistemiyle İlgili Değerlendirmeler (%)

Sistemle İlgili Değerlendirme Konuları	Değerlendirme Ölçüsü				
	1	2	3	4	5
33. eğitimde fırsat ve olanak eşitliği vardır.....	48	29	9	8	7
34. ders kitaplarının niteliği yeterlidir.....	32	38	14	12	2
35. öğretmenlik toplumda kabul görmektedir.....	33	33	14	14	4
36. ders programları gerekli bilgileri içermektedir.....	27	36	14	15	6
37. eğitim sistemi demokratiktir.....	29	31	17	15	6
38. merkez ve taşra eğitim yöneticileri yeterince yetkindirler.....	28	32	23	10	3
39. eğitim sisteminde cinsiyetçi yaklaşım egemendir.....	25	31	16	17	9
40. okul, öğrencileri yaşama hazırlamaktadır.....	20	33	16	21	9
41. ders kitapları tutucu ve şovendir.....	14	20	18	21	22
42.okullar, öğrencilere demokratik değerler kazandırmaktadır.	21	27	17	25	8
43.eğitim sistemi laiktir.....	22	24	16	24	12

Ülke Sorunlarını Değerlendirme

Öğretmenlerin ülke sorunlarıyla ilgili konularda yüksek oranlarda benzer görüşleri taşıdıkları anlaşılmaktadır (Çizelge 21). Öğretmenler için, işsizlik (%96), karşılıklı saygı ve hoşgörü eksikliği (%94), insan hakları ihlalleri (%91), dinin politikaya alet edilmesi (%90), demokratik hukuk devleti olamamak (%88), gençlerde şiddet eğiliminin artması (%86), gençlerde uyuşturucu bağımlılığının artması (%84), ulusal birliğin sağlanması (%82) ve özelleştirme (%78) ülke için çok önemli sorunların başında gelmektedir. Yüzde 64 oranda şeriatçı akımların eğitimde etkili olduğu kabul görmektedir. Bu sorunların yanında öğretmenler, dinsel kimliklerin tanınmasıyla (%67) etnik kimliklerin tanınmasına (%59) da önem vermektedirler.

Çizelge 21: Ülke Sorunlarıyla İlgili Değerlendirmeler (%)

Ülke Sonmlarıyla İlgili Değerlendirme Konulan	Değerlendirme Ölçüsü				
	1	2	3	4	5
44. işsizlik önemli bir sorundur.....	1	1	20	76	
45. karşılıklı saygı ve hoşgörü eksikliği önemli bir sorundur.....	1	1	2	28	66
46. insan hakları ihlalleri önemli bir sorundur.....	2	2	3	23	68
47. dinin politikaya alet edilmesi önemli bir sorundur.....	3	2	3	20	70
48. demokratik hukuk devleti olamamamız önemli bir sorundur...	2	2	5	24	64
49. gençlerde şiddet eğilimi artmaktadır.....	4	4	4	38	48
50. gençlerde uyuşturucu bağımlılığı artmaktadır.....	3	3	9	43	41
51. ulusal birliği sağlamak önemli bir sorundur.....	4	5	6	31	51
52. özelleştirme önemli bir sorundur.....	4	6	7	36	42
53. dinsel kimlikler tanınmalıdır.....	10	7	12	30	37
54. şeriatçı akımlar eğitimde etkilidir.....	10	10	12	31	33
55. etnik kimlikler tanınmalıdır.....	12	10	14	25	34

Okulla İlgili Önerileri Değerlendirme

Okulların daha verimli ve etkili olmasına yönelik önerileri içeren konularda da öğretmenlerin çoğunlukla ortak görüş sahibi oldukları görülmektedir (Çizelge 22). Öğretmenler okullarda, öğretmenlerin özlük haklarına sahip çıkmasını (%96), çevre koruma bilincinin kazandırılmasını (%95), öğretmenlerin eğitsel kararlara katılabilmesini (%94), okullarda insan hakları bilincinin kazandırılmasını (%94), ezberci eğitime son verilmesini (%91), okul yönetiminin çalışanlarca belirlenmesini (%85), okul yönetimine öğrencilerin de katılmasını (%69), her türlü sınavlara hazırlayıcı kursların açılmasını (%67), velilerin de okulda eğitim-öğretim sürecinde söz sahibi olmasını (%65) ve öğretmenlerin özel ders verebilmesini (%55) istemekte, öğrenciden katkı payı alınmasına (%64) karşı çıkmaktadır.

Çizelge 22. Okullarla İlgili Öneriler (%)

Okulla İlgili Değerlendirme Konulan	Değerlendirme Ölçüsü				
	1	2	3	4	5
56.öğretmenler özlük haklarına sahip çıkmalıdır.....	1	-	1	21	75
57.okulda çevre koruma bilinci kazandırılmalıdır.....	1	1	2	23	72
58 . öğretmenler eğitsel kararlara katılabilmelidir.....	1	1	2	29	65
59.okulda insan hakları bilinci kazandırılmalıdır.....	1	1	3	30	64
60.ezberci eğitime son verilmelidir.....	4	2	2	20	71
61.okul yönetimi çalışanlarca belirlenmelidir.....	3	3	7	26	59
62.okul yönetimine öğrenciler de katılmalıdır.....	8	9	11	38	31
63.okulda her türlü sınavlara hazırlayıcı kurslar açılmalıdır. . . .	8	11	11	37	30
64.veliler okulda eğitim-öğretim sürecinde söz sahibi olmalıdır..	7	11	15	38	27
65.öğretmenler özel ders verebilmelidir.....	19	13	10	32	23
66.öğrenciden katkı payı alınmalıdır.....	43	21	13	13	8

Eğitim Sistemiyle İlgili Önerileri Değerlendirme

Eğitim sisteminin daha etkin ve ülke sorunlarını giderici bir yapıya kavuşturulması konularıyla ilgili önerilerin çoğunda öğretmenlerin görüş birliği içinde oldukları görülmektedir (Çizelge 23). Öğretmenler, eğitim konusunda son kararın eğitimcilere bırakılmasını (%94), öğretmenlere mesleki hizmetiçi eğitim verilmesini (%91), okullarda burs ve yatılılık olanaklarının artırılmasını (%89), yabancı dil öğretimine önem verilmesini (%87), din adamlarının yüksekokulda yetiştirilmesini (%87), mesleki eğitime ağırlık verilmesini (%86), sendikaların eğitimsel karar süreçlerinde yer almasını (%83), zorunlu eğitim süresinin 8 yılın üzerinde olmasını (%82), meslek okulu mezunlarının yalnız ilgili alanlarda yükseköğrenim görebilmelerini (%77), ortaöğretim süresinin 4 yıl olmasını (%66), yönetici kadın öğretmenlerin sayıca çoğalmasını (%66), isteyenlerin ana dillerinde eğitim görebilmelerini (%61), yerel yönetimlerin de eğitim konularında söz sahibi olmasını (%58) istemekte ve bir yabancı dilin kimi okullarda öğretim dili olabileceğini (%52) düşünmektedirler.

Bu arada öğretmenlerin, gereksinimi olanlara burs verilmesi koşuluyla bile ortaöğretimin paralı olmasına (%65), din eğitiminin cemaatlere bırakılmasına (%61) ve gereksinimi olanlara burs verilmesi koşuluyla bile yükseköğretim paralı olmasına (%60) karşı oldukları görülmektedir. Özel öğretime ağırlık verilmesine karşı olanların oranı da yüzde 50'yi bulmaktadır.

Çizelge 23. Eğitim Sistemiyle İlgili Öneriler (%)

Eğitim Sistemiyle İlgili Değerlendirme Konuları	1	Değerlendirme Ölçüsü			
		2	3	4	5
67.eğitim eğitimcilere bırakılmalıdır.....	1	1	2	18	76
68.öğretmenlere mesleki hizmetiçi eğitim sunulmalıdır.....	1	2	4	41	50
69.burs ve yatılılık olanakları artırılmalıdır.....	2	3	5	39	50
70.yabancı dil öğretimine önem verilmelidir.....	3	3	6	33	54
71.din adamı yüksekokulda yetiştirilmelidir.....	4	2	5	27	60
72.mesleki eğitime ağırlık verilmelidir.....	3	3	6	41	45
73.sendikalar karar süreçlerinde yer almalıdır.....	2	2	9	29	54
74.zorunlu eğitim süresi 8 yılın üzerinde olmalıdır.....	4	5	7	22	60
75.meslek okulu mezunları yalnız ilgili meslekte yükseköğrenim görmelidir.....	6	9	6	31	46
76.ortaöğretim 4 yıl olmalıdır.....	7	8	16	31	35
77.yönetici kadın öğretmenlerin sayısı artmalıdır.....	6	8	18	35	31
78.isteyen ana dilinde eğitim görebilmelidir.....	13	11	12	26	35
79.yerel yönetimler de eğitimde söz sahibi olmalıdır.....	14	10	15	29	29
80.yabancı dil kimi okullarda öğretim dili olabilir.....	14	16	16	31	21
81.gereksinimi olanlara burs verilmesi koşuluyla ortaöğretim paralı olmalıdır.....	38	27	14	10	8
82.din eğitimi cemaatlere bırakılmalıdır.....	45	16	10	11	14
83.gereksinimi olanlara burs verilmesi koşuluyla yükseköğretim paralı olmalıdır.....	35	25	13	14	9
84.özel öğretime ağırlık verilmelidir.....	27	23	11	19	17

Öğretmenlerin Görüşleri

Eğitim sisteminin yeniden yapılanması arayışları içinde, bu çalışmanın çok önem verdiği kimi konularda öğretmenlerin görüşlerini derleyebilmek ve daha derinlemesine bilgi toplayabilmek için, öğretmen yetiştirme, iyi öğrenci, öğretmen veli ilişkileri, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim ve yaygın eğitimin amaçları ile erkek egemen toplum konularında açık uçlu sorular kullanılmıştır. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu, bu açık uçlu sorulara tek yanıt vermekle yetinmişlerdir. Kimi açık uçlu sorularda iki yanıt birden yazanlar yüzde 30 dolayında ve üç ya da daha çok yanıt verenler de yüzde 5 dolayında olmuştur. Bu sorulara verilen yanıtlar özel bir çabayla kodlanmıştır. Sonuçlar 24-32 numaralı çizelgelerde özetlenmektedir. Çizelgelerden görüleceği gibi, genellikle verilen yanıtlar bir kaç konuda kümelenmemekte ve dağınıklık göstermektedir.

Öğretmen Yetiştirme

Öğretmenlerin iyi öğretmen yetiştirilmesi için gerekli gördükleri önlemler Çizelge 24'te sıralanmaktadır. Öğretmenlerin yüzde 12'si 1980 öncesi modele dönülmesini, Köy Enstitülerinin ve Eğitim Enstitülerinin açılmasını istemektedir. Yüzde 9'u öğretmen eğitiminde, adayın uygulama yaparak yetiştirilmesine daha çok önem verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Diğer öneriler de çoğunluk sırasıyla şöyledir: öğretmen yetiştirilmesine öğretmen liselerinde başlanmalı (%6), eğitim fakültelerin niteliği ve araç-gereç durumu iyileştirilmeli (%6), öğretmen yetiştirirken formasyon kazandırılmasına önem verilmeli (%5), öğretmen adayı iyi seçilmeli (%5), her isteyen öğretmen olmamalı (%5), adaylar çağdaş bilimsel ve bilgili bir biçimde yetiştirilmeli (%3), meslek çekici hale getirilmeli (%3) ve fakülterle özerk bir yapı kazandırılmalıdır (%3); fakülter öğretmen yetiştirmede yetersiz kalmaktadır (%2); fakülterde yeteri sayıda eğitim dersi açılmamaktadır (%2); öğretmen yetiştirmede tam branşlaşmaya gidilmelidir (%2); öğretmen yetiştirmede yeni modeller gereklidir (%2); öğretmenler ülke gereksinimlerine göre yetiştirilmelidir (%2); demokrat öğretmen yetiştirilmelidir (%1); alanda çalışan öğretmenlere hizmetiçi eğitim verilmelidir (%1).

Fakülterdeki öğretim elemanların yetersiz bulanlar da vardır (%1). Bu arada, öğretmen yetiştirme sistemini yeterli görenler de yüzde 3'ü bulmaktadır. İyi öğretmen yetiştirilmesi konusunda, köklü reform yapılmasını, sistemin değişmesini, tutarlı eğitim politikalarının üretilmesini, siyasetin elini eğitimden çekmesini, uluslararası ölçülere uyulmasını, inançlara saygı duyulmasını, insan psikolojisine ve toplum sosyolojisine önem verilmesi ve kişilere kendi kendilerini yetiştirebilmeleri olanağının verilmesi gerektiğini vurgulayanlar da yüzde 3 dolayındadır. Öğretmenlerin, öğretmenin nitelikleri konusunda yüzde 24 oranında sessiz kalması da düşündürücü olmaktadır.

Çizelge 24. İyi Öğretmen Yetiştirilmesi Konusundaki Görüşler

<u>W Öğretmen Nasıl Yetişir</u>	<u>%</u>	<u>İyi Öğretmen Nasıl Yetişir</u>	<u>%</u>
Öğretmen okulları açılmalı	12	Fakülteler yetersiz	2
Staja-uygulamaya- ağırlık	9	Fakültede eğitim dersi az	2
Yetiştirme Öğretmen Lisesine	6	Tam branşlaşma gerekli	2
Nitelik, araç-gereç artmalı	6	Yeni model okul	2
Formasyona önem verilmeli	5	Ülke gereksinimine göre olmalı	2
Öğrenci iyi seçmeli	5	Demokratik öğretmen yetişmeli	1
Herkes öğretmen olmaz	5	Hizmetiçi eğitim gerekli	1
Bilimsel çağdaş bilgili	3	Fakülte elemanı yetersiz	1
tyi yetişiyor, sorun yok	3	Diğer	3
Meslek çekici olmalı	3	Yanıt yok	24
Özerk fakülte gerekli	3		

Öğrenci Niteliği

Öğretmenler iyi öğrenciyi tanımlarken, iyi öğretmenin tanımlanmasına göre daha çok görüş birliği içindedirler (Çizelge 25). Öğretmenlerin yüzde 33'ü iyi öğrenciyi "düşünen, soran ve araştıran öğrenci" olarak nitelerken, yüzde 16'sı "ilgili, çalışkan, katılımcı ve bilgili", yüzde 12'si "güvenli, disiplinli, kararlı ve hakkını arayabilen", yüzde 10 da "saygılı ve çevresiyle uyumlu" bir kimse olarak nitelenebilir.

İyi öğrenci niteliğinde, çağdaş, laik ve demokrat olma (%3); iyilik, kişilikli olma ve dürüstlük (%3); öğrenebilme ve kendini geliştirme (%2); arkadaş canlısı, sevecen ve paylaşımcı olma (%1) ile vatansever olup ülkeye yararlı olma (%1) öne çıkan diğer niteliklerdir. Atatürk ilkelerine bağlılığı önemseyenler, öğrencinin kötüsü olmadığını belirtenler, her şeyin çevreyle ortamla ve toplumsal olaylarla ilgili olduğunu düşünenlerle toplumsal bir insan olmalı, ailesinin özelliklerine bağlı olmalı, aile çocukla ilgilenmeli, sistem değişmeli ve öğrenci okulöncesiinden yetişmeli biçiminde düşünenler de yüzde 4'e varmaktadır.

Çizelge 25. İyi Öğrenci Niteliği Hakkındaki Görüşler

<u>İyi Öğrenci Niteliği</u>	<u>%</u>	<u>İyi Öğrenci Niteliği</u>	<u>%</u>
Düşünen, soran, araştıran	33	Kendisini geliştiren	2
İlgili, çalışkan	16	Sevecen	1
Güvenli, hakkını arayan	12	Vatansever	1
Saygılı, uyumlu	10	Diğer	4
Çağdaş, laik, demokrat	3	Yanıt yok	1
Dürüst olmalı	3		

Öğretmen Veli İlişkisi

Öğretmen veli ilişkileri konusundaki görüşler önceki konulara göre birkaç maddede yoğunlaşmaktadır (Çizelge 26). Öğretmenlerin, yüzde 35'i de öğretmen veli ilişkisinin "sık ve periyodik olarak toplanmayla" artacağını düşünürken, yüzde 21'i öğretmen ile veli arasında saygılı diyalog olmasını, yüzde 11'i karşılıklı yardımlaşmayı, yüzde 7'si ilişkinin sorunlara yönelik olmasını, yüzde 4'ü öğretmenle velinin birlikte karar vermesini, yüzde 1'i de velinin de okul yönetimine katılmasını savunmaktadır.

Öğretmen veli ile görüşebilmeli, öğretmen veliyi veli de öğrenciyi tanımalı, veli para istemek için çağrılmamak, velilere çocuk ruh sağlığı anlatılmalı, ilişkiler yeterli düzeyde olmalı ve benzeri görüş belirtenler de yüzde 2 dolayındadır.

Çizelge 26. Öğretmen Veli İlişkileriyle İlgili Görüşler

Öğretmen Veli İlişkisi	%	Öğretmen Veli İlişkisi	%
Periyodik olmalı	35	Birlikte karar vermeli	4
Saygılı diyalog olmalı	21	Veli yönetime katılmamalı	1
Yardımlaşma gerekli	11	Diğer	2
Sorunlara yönelik olmalı	7	Yanıt yok	19

İlköğretimin Amacı

Öğretmenler, ilköğretimin amacının öncelikle öğrencilere temel bilgi ve bilimsellik kazandırmak (%23) ve geleceğe / yaşama hazırlamak (%15) olarak tanımlamaktadırlar (Çizelge 27). Diğer görüşler de şöyle sıralanmaktadır: İlköğretim, demokratik, çağdaş ve insan haklarına saygılı insan yetiştirmeli (%6); çocuğu yetenekleri doğrultusunda yönlendirmeli (%6); çocuğu ortaöğretime hazırlamalı (%6); kendisine ve ülkesine yararlı insan yetiştirmeli (%4); düşünen, okuyan ve araştıran insan yetiştirmeli (%3); çocuğun kendini ve yeteneklerini tanımmasına yardımcı olmalı (%3); çocuğa temel genel davranışlar kazandırmalı (%3); öğretim olarak değil, bireyin zihinsel ve bedensel gelişimini sağlayacak eğitim anlamında sürdürülmeli (%3); çocuğu özgürleştirmen ve çocuğa özgüven kazandırmalı (%2); iyi, kişilikli ve dürüst insan yetiştirmeli (%1); yaşamboyu öğrenen insan yetiştirmeli (%1); ezberci olmayan çocuklar yetiştirmeli (%1) ve mutlu, sevecen ve paylaşımcı insan yetiştirmelidir (%1). Yasa ve programlarda belirtilen amaçlar doğrultusunda, saygılı, yaşının gereklerine göre davranabilen öğrenci yetiştirmeli; kız-erkek herkes okuyabilmek; süresi artmalı, parasız ve

Çizelge 27. İlköğretimin Amacı Konusundaki Görüşler

<u>İlköğretimin Amacı</u>	<u>%</u>	<u>İlköğretimin Amacı</u>	<u>%</u>
Temel bilgi kazandırma	23	Öğretim değil eğitim olmalı	3
Geleceğe hazırlama	15	Özgüvenli, özgür	2
Demokratik insan	6	Dürüst insan	1
Çocuğu yönlendirme	6	Yaşamboyu öğrenen insan	1
Ortaöğretime hazırlama	6	Ezberci olmayan insan	1
Yararlı insan	4	Mutlu, paylaşımcı insan	1
Düşünen, okuyan,...	3	Diğer	2
Kendini tanıyan insan	3	Yanıt yok	20
Genel davranış kazandırma	3		

Ortaöğretimin Amacı

Ortaöğretimin amacı konusunda en yaygın düşünceler, bireyin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda gelişmesine yardım etmesi (%23), bir mesleğe ve üretken insan olmaya hazırlaması (%20) ile yükseköğretime (%10) hazırlaması konularında toplanmaktadır (Çizelge 28). Bunları, yaşama ve geleceğe hazırlama (%6), temel bilgilerin geliştirilmesi (%6), bilinçli, demokratik ve bilimsel insan yetiştirme (%4), kişilikli ve yaratıcı insan yetiştirme (%2), ilgili, kültürlü, bilgili, dürüst ve idealist insan yetiştirme (%2), insan haklarına saygılı iyi insan yetiştirme (%1), düşünen, soran ve araştıran insan yetiştirme (%1) özellikleri izlemektedir. Ortaöğretimin parasız olmasını, yabancı dil öğretimine önem verilmesini, soranlarını dile getirebilen öğrenci yetiştirilmesini savunan ve sınıf geçmenin kolaylaştırılmasını benimsemeyenler de yüzde 2 kadardır.

Çizelge 28. Ortaöğretimin Amacı Konusundaki Görüşler

<u>Ortaöğretimin Amacı</u>	<u>%</u>	<u>Ortaöğretimin Amacı</u>	<u>%</u>
Bireyi geliştirme	22	Kişilikli, yaratıcı insan	2
Mesleğe hazırlama	20	İdealist insan yetiştirme	2
Yükseköğretime hazırlama	10	İyi insan yetiştirme	1
Yaşama hazırlama	6	Düşünen, soran, araştıran	1
Temel bilgi geliştirme	6	Diğer	1
Bilinçli insan yetiştirme	4	Yanıt yok	25

Yükseköğretimin Amacı

Yükseköğretimin amacı konusunda öğretmenleri yüzde 40'ı aynı görüştedir: amaç, toplumun mesleki kariyer sahibi, teknik ve uzman insan gücü gereksinimini karşılamaktır (Çizelge 29). Bilimsel, araştırmacı, üretken ve yaratıcı insanı yetiştirmek- bilimsel yaklaşım kazandırmak (%14), bireysel ve toplumsal çıkarları birlikte koruyup geliştiren insan yetiştirmek (%5), nitelikli insan

yetiştirmek (%5), yaşama ve geleceğe hazırlamak (%5), teorik ve pratik bilgi üretmek ve kazandırmak (%2), özgüvenli insan yetiştirmek (%1) ve öğrenme özgürlüğünü gerçekleştirmek (%1) yükseköğretime yüklenen diğer amaçlardır. Yükseköğretimin, katılımcı, idealist, çağdaş ve demokrat, hoşgörölü, eşitlikçi, kendi kendine yeteabilen insan yetiştirmesini isteyenler ve parasız olmasını vurgulayanlar da yüzde 2 dolayındadır.

Çizelge 29. Yükseköğretimin Amacı Konusundaki Görüşler

<u>Yükseköğretimin Amacı</u>	<u>%</u>	<u>Yükseköğretimin Amacı</u>	<u>%</u>
İnsan gücü yetiştirme	40	Teori-pratiği birleştiren	2
Bilimsel yaklaşım kazandırma	14	Özgüvenli, özgür	1
Bireysel / toplumsal çıkar	5	Öğrenme özgürlüğü sağlam	1
Nitelikli insan yetiştirme	5	Diğer	2
Yaşama, geleceğe hazırlama	5	Yanıt yok	25

Yaygın Eğitimin Amacı

Çizelge 30'da öğretmenlerin, yaygın eğitimin amaçları konusundaki görüşlerine yer verilmektedir. Öğretmenlere göre yetişkin eğitiminin amacı, yetişkinlere bir beceri kazandırmaktır (%12); toplumu bilinçlendirmektir (%10); toplumsal yaşamdaki eksiklikleri giderip toplumu geliştirmektir (%8); yetişkinlerin genel bilgilerini ve anlayış düzeylerini yükseltmektir (%8); örgün eğitimden yararlanamamış yetişkinlere, öğrenimlerini tamamlamaları için ikinci bir fırsat vermektir (%6); katılımcı ve duyarlı vatandaş yetiştirmektir (%1); hizmetiçi eğitim yapmaktır (%1). Yetişkin eğitiminin herkese açık olması gerektiğini vurgulayan öğretmenler de az değildir (%6). Öğretmenlerin binde 4'ünün yaygın eğitimi gereksiz görmesi de çok anlamlıdır. Yaygın eğitim nitelikli olmalı, fırsat eşitliği sağlamalı, örgün eğitimle ilişkili olmalı, insancıl duygular ve alışkanlıklar kazandırmalı, halk sağlığına önem vermeli, anadil öğretimi yapmalı ve benzeri görüşleri dile getireler de yüzde 5'e ulaşmaktadır.

Çizelge 30. Yaygın Eğitimin Amacı ne Olmalıdır

<u>Yaygın Eğitimin Amacı</u>	<u>%</u>	<u>Yaygın Eğitimin Amacı</u>	<u>%</u>
Beceri Kazandırma	12	Duyarlı vatandaş yetiştirme	1
Toplumu bilinçlendirme	10	Hizmetiçi eğitim yapma	1
Toplumu geliştirme	8	Yaygın eğitime gereksiz	0.4
Genel bilgi, anlayış	8	Diğer	4.6
İkinci fırsat sağlama	6	Yanıt yok	43
Herkese açık olmalı	6		

Erkek Egemenliği

Öğretmenlerin yüzde 13'ü erkek egemen sistemin okullarda yeniden üretilmediğini düşünmektedir (Çizelge 31). Öğretmenlerin neredeyse yarısı bu

soruyu yanıtlamamayı yeğlemiştir. Bu durum, öğretmenlerin yüzde 62'sinin böylesine bir sorun olmadığını düşündüğünün bir göstergesi olabilir. Erkek egemenliğini gidermek için öğretmenler, kadm-erkek ayırımına son verilmesini (%6), kadm-erkek eşitliğinin sağlanmasını (%6), kadm yöneticilerin artmasını (%4), toplumsal anlayışın değişip düzelmesini (%4), kadınların haklarını aramaları gerektiğini (%3), toplumun daha çok eğitim görmesini (%3), demokratik paylaşımın olmasını (%3), toplumsal bilinçlenmeyi (%2) ve düzenin değişmesini (%1) istemektedir. Öğretmenlerin yüzde 3'ü de erkek egemenliğini gericiliğe bağlamaktadır. Ne kadın ne erkek ancak bilgi egemen olmalı, insancıl duygular öne çıkmalı, geleneklerden kaynaklanmaktadır, kararsız kadınlar çoğunluktadır, yöneticiler değişmelidir, konu siyasetten soyutlanamaz ve benzeri görüşleri ileri sürenler de yüzde 3 kadardır.

Çizelge 31. Erkek Egemenliği Hakkındaki Görüşler

Erkek Egemenliğiyle İlgili Konular	%	Erkek Egemenliğiyle İlgili Konular	%
Erkek egemenliği yok	13	Daha çok eğitim gerekli	3
Cins ayırımına son	6	Demokratik paylaşım	3
Eşitlik olmalı	6	Toplumsal bilinç gerekli	2
Kadınlar yönetime	4	Düzen değişmeli	1
Toplum anlayışı düzelmeli	4	Diğer	3
Kadm hakkını aramalı	3	Yanıt yok	49
Neden gerici	3		

Ek Görüş ve Öneriler

Öğretmenlerin değinmek istedikleri başka konuları belirtilmesine yönelik son soruya, herhangi bir yanıt vermeyenler ve yorum getirmeyenler yüzde 75 dolayındadır (Çizelge 32). Son olarak değinilen konular içinde, öğretmenlere her türlü hakların verilmesi (%5), öğretmenliğin çekici bir mesleğe dönüştürülmesi (%5), toplumun ve okulların demokratikleşmesi (%4), eğitim sisteminin değişmesi, ezberin kalkması (%2), ders programlarının değişmesi (%2), ulusal konulara (%1) ve insana (%1) önem verilmesi, iyi öğretmen yetiştirilip öğretmen açığına son verilmesi (%1) ve ders kitaplarının yeniden yazılması (%1) gibi dilekler vardır. Fırsat eşitliğinin sağlanması, parasız eğitim, kalabalık sınıflar, öğretmenin hizmetiçi eğitimi, eğitimin siyasetten bağımsızlaştırılması, ortaöğretim ile yükseköğretim arasındaki uçurumun kapatılması, gereksinime göre öğretmen yetiştirilmesi, eğitimin amaca uygun olması, eğitimde bir devlet politikasının olması ve öğretmen evlerinin amaca uygun kullanımı gibi konuları da sınırlı sayıda öğretmen vurgulamıştır.

Çizelge 32. Öğretmenlerin Değindiği Diğer Konular

<u>Son Öneriler ve İstekler</u>	<u>%</u>	<u>Son Öneriler ve İstekler</u>	<u>%</u>
Öğretmenlere haklar verilmeli	5	İnsana önem	1
Öğretmenlik çekici olmalı	5	tyi öğretmen yetiştirmeli	1
Demokratikleşme gerçekleşmeli	4	Ders kitapları düzelmeli	1
Eğitim sistemi değişmeli	2	Diğer	3
Programlar değişmeli	2	Yanıt yok	75
Ulusal konulara önem	1		

Değişkenler Arası İlişkiler

Bu alt bölümde, öğretmenlerin nüfusbilim özellikleri arasında, nüfusbilim özellikleriyle yaptıkları değerlendirmeler ve ileri sürdükleri görüşler arasında anlamlı bir ilişkinin var olup olmadığı incelenmektedir. Bir ilişkinin var olup olmadığı aranan değişkenlerin ikisinin birden sınıflamak değişken olması durumunda Kay Kare (%2), değişkenlerden birinin iki sınıflamalı (cinsiyet gibi) ve diğer değişkenin de sürekli değişken olması durumunda t- test; sınıflamalı değişkenin ikiden çok sınıflaması varsa (gelir düzeyi gibi) bu değişkenlerin sürekli değişkenlerle ilişkisini incelerken de tek yönlü değişkenler analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Bu analizler sonucunda .05 ya da daha düşük anlam düzeyine (p değerine) ulaşan, anlamlı bulunan, ilişkilere aşağıda yer verilmektedir. %2 analizi sonuçlarını veren çizelgelerde, gözlemlenen test değeri (%2_o), denek sayısı (n), serbestlik derecesi (sd) ve ilişkinin anlam düzeyine (p) yer verilmektedir. T-test sonuçlarının yer aldığı çizelgelerde, değerlendirilen konu numarası (bu numaralar Çizelge 17 - 23'te yer alan konu numaralarıdır), ilgili gruptaki denek sayıları, (n₁, n₂) grup ortalamaları ($\bar{x}_1$ x %), grup standart sapmaları (s₁, s₂), gözlemlenen test değeri (t₀) ve ilişkinin anlam düzeyi (p) ile ilgili bilgiler yer almaktadır. ANOVA test sonuçlarının yer aldığı çizelgelerde de, değerlendirme konu numarasına (Çizelge 17-23'teki numara sırasında), gruplar arası ve gruplar içi kareler toplamına, serbestlik derecesine (sd) ve kareler ortalamasına; gözlemlenen test değerine (F_o) ve ilişkinin anlam düzeyine (p) yer verilmektedir.

Cinsiyetle İlişkili Özellikler

Kadın öğretmenlerin 40 yaşım aştıktan sonra erkeklere göre daha hızlı meslekten ayrıldıkları anlaşılmaktadır (Çizelge 33). Bu durum istatistiksel olarak .001 düzeyinde de anlamlıdır (Çizelge 34).

Çizelge 33. Yaş Grubuna Göre Cinsiyet Dağılımı

YİŞŞ Grubu	Kadın	Erkek	Toplamı
Yaş < 30	334	266	600
30 = Yaş < 40	368	492	860
40 + Yaş	217	599	816
Toplam	919	1357	2276

Cinsiyetle ilişkili sınıflamak değişkenlerin %2 analiz sonuçları Çizelge 34'te verilmektedir. Kadın öğretmenlerin erkeklere göre, daha büyük oranlarda il merkezlerinden geldikleri, Öğretmen Liseleriyle İmam Hatip liselerinde pek okumadıkları, yükseköğrenimlerini 1980 sonrası tamamladıkları, öğretmenliği pek rastlantı sonucu seçmedikleri, Türkçe-Edebiyat, rehberlik ve yabancı dil alanlarını yeğledikleri, daha az oranlarda yönetici oldukları ve ek iş yaptıkları, boş zamanlarında az okuyup lokal ve dernek gibi yerlere gitmeden daha çok ev işi yaptıkları, hobi olarak spora önem vermeyip güzel sanatlar ve el işi ile uğraştıkları; gazete okumadıkları (gazete okuyan kadınların da daha çok Hürriyet, Milliyet, Radikal, Sabah ve Yeni Yüzyıl daha az oranda da Türkiye ve Zaman gazetelerini yeğledikleri) edebi kitapları okudukları, gelir düzeylerini yeterli buldukları, bekar oldukları ve Doğu illerinde daha az çalıştıkları görülmektedir.

Çizelge 34. Cinsiyetle İlgili %2 Analizleri Sonuçları

Cinsiyette İlişkili Özellikler	X ^{2o}	n	sd	P
Nüfusbilim Özellikleri				
Doğum Yeri	158.83	2098	2	.001
Yaş Grubu	124.74	2276	2	.001
Lise Türü	21.17	1867	5	.001
Öğretmenlik Kaynağı	78.40	2265	6	.001
Öğretmenliği Seçme Nedeni	93.43	1953	7	.001
Öğretmenlik Alanı	189.59	2779	10	.001
Görev Türü	63.40	2227	1	.001
Ek iş Yapma	225.76	2264	1	.001
Hobi Türü	156.17	951	3	.001
Okunan Gazete	143.71	2141	9	.001
Okunan Kitap Türü	64.05	2197	7	.001
Gelir Düzeyi	232.68	2275	2	.001
Medeni Durum	30.32	2217	1	.001
Çalışılan Yöre	23.38	2272	3	.001
Eğitimle İlgili Görüşler				
İyi Öğretmen Yetiştirme	15.91	746	8	.05
İyi Öğrenci Yetiştirme	43.07	1813	7	.001
Öğretmen Veli İlişkisi	11.63	1783	5	.05
İlköğretimin Amacı	22.19	1416	8	.01
Yükseköğretimin Amacı	55.23	1634	8	.001
Yaygın Öğretimin Amacı	17.26	1183	8	.03
Erkek Egemen Toplum	38.44	1035	8	.001

Kadın öğretmenlerin erkeklere göre, iyi öğretmen yetiştiğini düşündükleri ve de öğretmenlik formasyonuna daha çok önem verilmesini istedikleri; iyi öğrenciden saygılı, uyumlu ve güvenli olmayı anladıkları; veli ile saygılı bir

diyalogdan yana oldukları; ilköğretimde temel bilgi kazandırılmasını, yükseköğretimin insan gücü yetiştirmeye önem verip kişileri yaşama hazırlamasını (erkek öğretmenler ise bireysel ve toplumsal çıkarlara uygun yetiştirmeyle nitelikli ve bilimsel insan yetiştirilmesine daha çok önem veriyor), yaygın eğitimde beceri kazandımlırken herkesi kapsayacak ikinci fırsat yaratılmasını, erkek egemenliğini yıkmak için de toplumsal anlayışın değişmesini, kadınların haklarını aramalarını ve kadınların daha çok yönetime alınmasını istedikleri anlaşılmaktadır.

Öğretmenler, Çizelge 35 ve 36'da yer alan konuların değerlendirilmesini cinsiyetlerine göre anlamlı bir biçimde farklı yapmaktadırlar. Önemli bir not: bu analizlerdeki anlamlı fark, değerlendirme konusuna katılma derecesindeki farklı anlamlı olup olmamasıyla ilgilidir. Örneğin, öğretmenlerin neredeyse tamamı (%91'i) "zaman zaman özeleştiri yaptıklarını" belirtmektedir. İlişki analizi, bu tür ifadeler daha çok/az katılanlar arasında anlamlı fark olup olmadığını göstermektedir. Aşağıdaki açıklamalarda bir grup (belli bir özelliği taşıyanlar için söylenenler, diğer gruba/ gruplara göre daha çok/az katılıyor anlamındadır.

Kadın öğretmenlerin, erkeklere göre, daha az öz eleştiri yaptıkları (1), öğrenciyle daha iyi iletişim kurabildikleri (3), ders konusunu daha kolay öğrettikleri (4), disiplin sorunlarını çözmekte (6) ve sınıfa hakim olmakta (7) zorlandıkları, kendilerini alanlarında daha yetersiz buldukları (8), öğretmenlik mesleğinin kadınlara daha uygun olduğunu düşündükleri (9), daha az bu maaşla ancak bu kadar çalışılır (10) ve fırsatını bulsam öğretmenlikten ayrılırdım (11) dedikleri, gençlere öğretmen olmalarını daha çok önerdikleri (17) görülmektedir (Çizelge 35).

Kadın öğretmenler, araç-gereç durumunu (25) ve yönetici-öğretmen ilişkisini (31) erkeklere göre daha olumlu değerlendirirken, okulda eti senin kemiği benim anlayışının (26) daha az olduğunu düşünmektedirler. Kadın öğretmenler, eğitimde fırsat ve olanak eşitliği (33), ders kitaplarının niteliği (34), öğretmenlik mesleğinin toplumda kabul görmesi (35), ders programlarının gerekli bilgileri içerdiği (36), okulun öğrencilere demokratik değerler kazandırdığı (42) ve eğitim sisteminin laikliği (43) konusunda erkeklerden anlamlı bir biçimde daha olumlu düşünürken, eğitim sisteminin cinsiyetçi yaklaşımı (39) ve ders kitaplarının tutucu ve şoven oluşunu (41) erkekler kadar önemsememektedir.

Kadın öğretmenler, insan haklarına (46), dinin politikaya alet edilmesine (47), gençlerde şiddet eğiliminin artmakta olduğuna (49), ulusal birliğin sağlanmasına (51), özelleştirmenin önemli bir sorun olduğuna (52) ve etnik kimliklerin tanınmasına (55) erkeklere göre anlamlı bir biçimde daha çok önem vermekte ve demokratik hukuk devleti olmamızı (48) erkekler kadar önemsememektedir.

Çizelge 35. Cinsiyete Göre Yapılan Değerlendirmelerin T-test Sonuçları

Konu No	Kadm			Erkek			t ₀	P
	n ₁	$\bar{x}_1$	s ₁	n ₂	$\bar{x}_2$	s ₂		
1	903	4.2569	1.008	1353	4.2616	1.055	-2.192	.03
3	905	3.8696	1.180	1356	3.7522	1.243	2.618	.01
4	905	3.7646	1.186	1349	3.6323	1.270	3.262	.02
6	895	3.3486	1.334	1355	3.3913	1.290	-2.525	.02
7	888	3.3221	1.171	1348	3.4614	1.251	-2.241	.03
8	901	2.0699	1.171	1358	2.2091	1.290	-3.611	.001
9	912	2.6162	1.383	1355	2.2959	1.290	5.264	.001
10	888	2.4572	1.386	1347	2.5174	1.513	-2.866	.01
11	893	2.2385	1.360	1344	2.7999	1.311	-7.853	.001
17	894	3.2506	1.230	1350	3.2363	1.171	3.586	.001
25	902	2.1364	1.230	1360	1.9691	1.261	2.429	.02
26	903	1.9402	1.187	1358	2.0567	1.196	-2.207	.03
31	917	2.8942	1.304	1362	2.8833	1.348	2.026	.05
33	902	2.2273	1.309	1352	1.8928	1.196	4.420	.001
34	897	2.1817	1.060	1356	2.0708	1.106	2.620	.01
35	904	2.4856	1.229	1355	2.0391	1.193	7.829	.001
36	896	2.5045	1.236	1358	2.2739	1.193	3.043	.002
39	891	2.4961	1.249	1355	2.5661	1.327	-3.529	.001
41	856	3.0164	1.316	1337	3.2311	1.421	-5.444	.001
42	898	2.8085	1.246	1356	2.6541	1.293	2.292	.03
43	893	2.9899	1.312	1355	2.6723	1.350	2.976	.003
46	900	4.6456	0.638	1353	4.5307	0.813	6.438	.001
47	905	4.6354	0.737	1352	4.4919	0.978	6.891	.001
48	891	4.4994	0.827	1346	4.6673	0.944	-2.746	.01
49	898	4.2873	0.937	1352	4.1997	1.041	2.399	.02
51	881	4.2894	0.975	1346	4.1880	1.124	3.937	.001
52	883	4.1880	0.905	1345	3.9866	1.247	7.131	.001
55	850	3.6541	1.308	1335	3.5723	1.438	4.678	.001

Kadm öğretmenler, öğretmenlerin özlük haklarına sahip çıkmasına (56) ve öğrencilerin okul yönetimine katılmasına (62) erkekler kadar sahip çıkmazken, okulda sınavlara hazırlayıcı kurslar açılmasına (63) ve öğretmenlerin özel ders vermelerine (65) daha sıcak bakmaktadır (Çizelge 36).

Kadm öğretmenler, yabancı dil öğretimine önem verilmesi (70), din adamının yüksekokulda yetişmesi (71), kadm yöneticilerin artması (77), yabancı bir dilin kimi okullarda öğretim dili olması (80), gereksinimi olanlara burs verilmesi koşuluyla yükseköğretimin paralı olması (83) ve özel öğretime ağırlık verilmesi (84) konularında erkeklerden daha çok istekliken, eğitimin eğitimcilere bırakılması (67), isteyen ana dilinde eğitim görmesi (78), gereksinimi olanlara ortaöğretimde burs verilmesi (81) ve din eğitiminin cemaatlere bırakılması (82) konularında ise erkeklerden daha az isteklidir.

Çizelge 36. Cinsiyetle ilişkili Önerilerin T-test Sonuçları

Konu No	Kadın			Erkek			t_0	P
	n_1	$\bar{X}_1$	S_1	n_2	$\bar{X}_2$	S_2		
56	900	4.6867	0.548	1356	4.7419	0.590	-2.455	.02
62	881	3.6345	1.202	1349	3.8725	1.219	-2.406	.02
63	887	3.8433	1.095	1348	3.6476	1.324	9.026	.001
65	886	3.5361	1.300	1353	3.1086	1.521	9.741	.001
67	899	4.6563	0.704	1356	4.7183	0.678	-2.783	.05
70	907	4.4465	0.789	1357	4.2498	1.030	5.816	.001
71	900	4.4200	0.874	1356	4.3614	1.074	4.361	.001
77	897	4.0000	1.043	1354	3.6226	1.210	8.277	.001
78	879	3.5870	1.739	1348	3.6105	1.470	-4.571	.001
80	886	3.3962	1.258	1345	3.1926	1.413	5.340	.001
81	883	2.2039	1.218	1346	2.2065	1.333	-4.284	.001
82	858	2.2529	1.436	1336	2.3376	1.555	-4.651	.001
83	877	2.3717	1.295	1332	2.3033	1.370	2.723	.01
84	882	2.8311	1.436	1354	2.7038	1.512	3.190	.001

Doğum Yeri İlişkisi

İl merkezinde doğanların daha çok genel liselerde okuduğu; köyde doğanların pek ek iş yapmadıkları ve Doğu illerinde çalışmadıkları görülmektedir (Çizelge 37). Köy kökenlilerin hobi olarak el işlerini yeğledikleri, oransal olarak il merkezinde doğanların Sabah ve ilçe merkezinde doğanların da Türkiye gazetesini okudukları, köy kökenlilerin kendilerini dar gelirli gördükleri, öğretmen yetiştirmeye öğretmen liselerinde başlanması gerektiğini düşündükleri, iyi öğrenciden de çağdaş laik demokrat olmayı bekledikleri, erkek egemenliğinin toplumsal anlayış, din eğitimi ve gericilikten kaynaklandığını düşündükleri anlaşılmaktadır.

Çizelge 37: Doğum Yeriyle İlgili %2 Analizi Sonuçları

Doğum Yeri İle İlişkili Özellikler	χ^2_0	n	şd	E
Nüfusbilim Özellikleri				
Lise Türü	45.92	1740	6	.001
Ek iş	60.28	2068	2	.001
Hobi Türü	12.97	889	6	.05
Okunan Gazete	44.46	1959	18	.001
Gelir Düzeyi	73.20	2079	4	.001
Çalışılan Yöre	32.37	2074	6	.001
Eğitimle İlgili Görüşler				
Öğretmen Yetiştirme	29.11	695	16	.03
İyi Öğrenci Yetiştirme	25.46	1679	14	.04
Erkek Egemen Toplum	33.39	960	16	.01

Öğretmenler Çizelge 38 ve 39'da yer alan konuların değerlendirmesini doğdukları yöreye (il merkezi, ilçe ve köy) göre anlamlı düzeylerde farklı yapmaktadırlar. Öğretmenler içinde diğerlerine göre, kırsal yöreden gelenler, öğretmenlik mesleğinin kadınlara daha uygun olmadığını (9), fırsatını bulsalar okul değiştirmeyeceklerim' (14), devletin okula gereken önemi vermediğim' (23), okul yöneticilerinin yetersiz olduğunu (32), eğitimde fırsat ve olanak eşitliği olmadığını (33), eğitim sisteminin demokratik olmadığını (37), eğitim sisteminin cinsiyetçi olduğunu (39), okulun öğrencileri yaşama hazırlayamadığımı (40), ders kitaplarının tutucu ve şoven olduğunu (41), eğitim sisteminin laik olmadığını (43), demokratik hukuk devleti olamadığımı (48), ulusal birliği sağlamanın o kadar önemli olmadığını (51) ve şeriatçı akımların eğitimde etkili olduğunu (54) düşündükleri görülmektedir (Çizelge 38). Diğerlerine göre kentliler rehberlik hizmetlerini yeterli (24) bulurken, ilçeden gelenler araç-gereç durumunu (25) yetersiz bulmaktadır (doğum yeriyle ilgili değerlendirmelerde, kent, ilçe ve köy doğumlarının yaptıkları değerlendirmelerin ortalamaları EK 3'te verilmektedir).

Kırsal yöreden gelen öğretmenler diğerlerine göre, öğretmenlerin özlük haklarına sahip çıkması gerektiğini (56), okul yönetiminin çalışanlarca belirlenmesini (61), okul yönetimine öğrencinin katılmasını (62), okulda kurs açılmamasını (63), velilerin söz sahibi olmasını (64), öğretmenlerin özel ders vermemesini (65), öğrenciden katkı payı alınmamasını (66), hizmetiçi eğitimin önemli olmadığını (68), yabancı dil öğrenimine önem verilmemesini (70), sendikaların karar sürecine katılmasını (73), zorunlu eğitimin 8 yılın üzerinde olmasını (74), ortaöğretimin 4 yıl olmasını (76), kadın yöneticilerin artmamasını (77), isteyenlerin ana dillerinde öğrenim görebilmesini (78), yerel yönetimlerin eğitimde söz sahibi olmasını (79),

Çizelge 38. Doğum Yeriine Göre Yapılan Değerlendirmelerin ANOVA Sonuçları

Konu No	Gruplar arası			Gruplar içi				F ₀	P
	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması			
9	13.500	2	6.750	3653.882	2065	1.769	3.815	.03	
14	35.464	2	17.732	4051.601	2031	1.990	8.911	.001	
23	9.047	2	4.524	2327.127	2060	1.130	4.004	.02	
24	11.524	2	5.762	2452.765	2072	1.184	4.867	.01	
25	8.548	2	4.274	2934.147	2068	1.419	3.012	.05	
32	20.186	2	10.093	3243.448	2044	1.587	6.361	.002	
33	34.271	2	17.135	3180.162	2053	1.549	11.062	.001	
37	21.284	2	10.642	3003.493	2050	1.465	7.263	.001	
39	16.62	2	8.181	3455.659	2052	1.684	4.858	.01	
40	10.239	2	5.120	3271.730	2068	1.582	3.236	.04	
41	31.429	2	15.715	3789.929	2004	1.893	8.301	.001	
43	60.370	2	30.185	3594.066	2049	1.754	17.209	.001	
48	5.675	2	2.837	1603.821	2043	0.785	3.614	.03	
51	9.299	2	4.649	2312.325	2035	1.136	4.092	.02	
54	20.976	2	10.488	3447.369	2024	1.703	6.158	.002	

yabancı dilin öğretim dili olmamasını (80), ortaöğretimin paralı olmamasını (81), yükseköğretimin paralı olmamasını (83) ve özel öğretime ağırlık verilmemesini (84) diğerlerinden daha çok istedikleri anlaşılmaktadır (Çizelge 39).

Çizelge 39. Doğum Yerine Göre Yapılan Önerilerin ANOVA Sonuçları

Konu No	Gruplar arası			Gruplar içi			F _o	P
	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	Kareler Toplamı [^]	sd	Kareler Ortalaması		
56	2.149	2	1.075	666.285	2059	0.324	3.321	.04
61	25.219	2	12.609	1932.584	2049	0.943	13.369	.001
62	18.466	2	9.233	2988.185	2034	1.469	6.285	.002
63	38.468	2	19.234	3109.904	2038	1.526	12.604	.001
64	24.715	2	12.357	2932.029	2047	1.432	8.627	.001
65	101.357	2	50.678	4208.794	2041	2.062	24.576	.001
66	32.983	2	16.491	3550.981	2036	1.744	9.455	.001
68	20.267	2	10.133	2405.166	2012	1.195	8.477	.001
70	17.937	2	8.968	1794.952	2063	0.870	10.308	.001
73	21.734	2	10.867	1587.311	2012	0.789	13.774	.001
74	14.163	2	7.082	2361.612	2062	1.145	6.183	.002
76	34.734	2	17.367	2885.455	2035	1.418	12.248	.001
77	11.516	2	5.758	2694.554	2053	1.312	4.387	.02
78	12.618	2	6.309	4040.519	2030	1.990	3.170	.05
79	21.146	2	10.573	3844.233	2036	1.888	5.600	.004
80	21.663	2	10.832	3719.299	2037	1.826	5.932	.003
81	19.411	2	9.705	3339.301	2030	1.645	5.900	.003
83	16.274	2	8.137	3567.775	2012	1.773	4.589	.01
84	29.940	2	14.970	4435.495	2036	2.179	6.872	.001

Yaş İlişkisi

Kimi nüfusbilim özelliklerinin kişinin yaşıyla ilişkili olup olmadığını anlamak için, öğretmenlerin yaşları üç gruba ayrılmıştır. Birinci grup yaş 30'dan küçük olanlardan, ikinci grup 30'lu yaşlarda olanlardan ve üçüncü grup da 40 ve daha yukarı yaşlarda olanlardan oluşmuştur (bu son gruptakilere yazım kolaylığı için burada kıdemli sözcüğü kullanılacaktır). Yaş gruplarıyla ilişkili olan özelliklere ve analiz sonuçlarına Çizelge 40'ta yer verilmektedir. Kıdemli öğretmenlerin, Öğretmen Lisesinden, gençlerin ise daha çok genel liselerden geldiği; kıdemlilerin uygun mesleki koşullar ile ailelerinde öğretmen olması nedeniyle öğretmenliği seçtikleri; gençlerin (doğal olarak) yeni sistemde yetiştikleri; kıdemli öğretmenlerin daha çok matematik alanında toplandıkları, gençlerin yüzde 46'sının bekar olduğu, yönetici olamadığı ve ek iş yapmadıkları, Sabah, Zaman ve Radikal gazetelerini yeğledikleri; gençlerin kirada, 30'larmda olanların lojmanda ve kıdemlilerin kendi evinde oturdukları; kıdemlilerin kendilerini "az gelirlili"

Çizelge 40. Yaş Gruplarıyla İlgili %2 Analizi Sonuçları

Yaş Gruplarıyla İlişkili Özellikler	X ²	n	sd	p
Nüfusbilim Özellikleri				
Lise Türü	298.48	1850	6	.001
Öğretmenliği Seçme Nedeni	53.90	1942	14	.001
Öğretmenlik Kaynağı	1063.88	2247	12	.001
Öğretmenlik Alanı	140.39	2261	20	.001
Görev Türü	55.82	2207	2	.001
Ek İş Yapma	19.36	2245	2	.001
Hobi Türü	33.75	945	6	.001
Okunan Gazete	146.33	2224	18	.001
Ev Sahipliği	193.84	2142	4	.001
Gelir Düzeyi	26.96	2257	4	.001
Medeni Durum	483.11	2198	3	.001
Çalışılan Yöre	107.78	2252	6	.001
Eğitimle İlgili Görüşler				
Öğretmen Yetiştirme	27.48	740	16	.04
Yükseköğretimin Amacı	35.61	1624	16	.01

olarak algıladıkları; 40'ın üzerindeki kadın öğretmenlerin hobi olarak el işi yaptıkları; kıdemlilerin Doğu illerinde pek kalmadıkları; gençlerin iyi öğretmen yetiştirilmesiyle ilgili olarak fakültelerdeki öğretim elemanlarını yetersiz ve eğitim derslerini de az buldukları; kıdemlilerin yükseköğretimde nitelikli ve bilimsel insan yetiştirilmesine önem verilmesini istedikleri görülmektedir.

Diğer öğretmenlere göre, gençlerin arkadaşlarıyla eğitsel sorunları daha az tartıştıkları (2), kıdemlilerin öğretmenin sınıfa hakim olduğunu (7) düşündükleri; gençlerin, öğretmenlik mesleğini kadınlara daha uygun (9) görmedikleri, bu maaşla bu kadar çalışılır (10) dedikleri ve fırsatım bulsalar öğretmenlikten ayrılacakları (11); gençlerin, okullarda dayak cezasının uygulandığını düşündükleri (12), öğretmen veli ilişkisini yetersiz (13) buldukları ve fırsat bulsalar okul değiştirecekleri (14); kıdemlilerin, öğretmenler arası ilişkileri yeterli düzeyde (15) buldukları, gençlerin, gençlere öğretmen olmalarını öğütlemedikleri (17), kıdemlilerin öğrenciye yeterince saygı gösterildiğini düşündükleri (18) görülmektedir (Çizelge 41; yaş grubuna göre yapılan değerlendirmelerin ortalamaları EK 4'tedir).

Çizelge 41. Yaş Gruplarına Göre Yapılan Değerlendirmelerin ANOVA Sonuçları

Konu No	Gruplar arası			Gruplar içi			Fo	P
	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması		
2	5.994	2	2.997	1285.603	2230	0.577	5.198	.01
7	22.655	2	11.327	3778.842	2214	1.707	6.637	.001
9	35.127	2	17.564	3983.226	2244	1.755	9.895	.001
10	44.786	2	22.393	4479.638	2215	2.022	11.072	.001
11	37.079	2	18.539	4801.359	2217	2.166	8.560	.001
12	83.564	2	41.782	4094.446	2243	1.825	22.889	.001
13	129.109	2	64.554	2963.896	2250	1.317	49.006	.001
14	54.710	2	27.355	4356.163	2213	1.968	13.897	.001
15	14.893	2	7.447	3426.937	2261	1.516	4.913	.01
17	39.595	2	19.797	3543.260	2223	1.594	12.421	.001
18	15.241	2	7.620	3542.300	2229	1.589	4.795	.01
19	18.960	2	9.483	3944.625	2235	1.765	5.373	.005
20	53.183	2	26.591	3266.234	2236	1.461	18.204	.001
21	14.670	2	7.335	2457.671	2238	1.098	6.679	.001
24	9.385	2	4.692	2662.438	2248	1.184	3.962	.02
25	46.143	2	23.071	3165.932	2240	1.413	16.324	.001
26	56.968	2	28.484	3329.003	2240	1.486	19.166	.001
27	27.555	2	13.627	2692.789	2223	1.211	11.250	.001
28	11.169	2	5.584	2747.024	2233	1.230	4.540	.02
29	27.847	2	13.924	3153.247	2185	1.443	9.648	.001
30	53.992	2	26.996	2833.980	2237	1.267	21.309	.001
31	29.765	2	14.882	3967.009	2256	1.758	8.464	.001
33	18.912	2	9.456	3480.530	2231	1.560	6.061	.002
37	12.387	2	6.193	3337.331	2226	1.499	4.131	.02
38	17.059	2	8.530	2628.851	2189	1.205	7.08	.001
42	15.304	2	7.652	3621.388	2230	1.624	4.712	.01
44	2.921	2	1.461	849.040	2246	0.378	3.864	.03
45	13.333	2	6.666	3626.023	2237	1.621	4.113	.02
46	3.838	2	1.919	1346.639	2231	0.604	3.179	.05
47	6.599	2	3.299	1752.680	2235	0.784	4.207	.02
51	21.341	2	10.670	2497.486	2206	1.132	9.425	.001
52	8.469	2	4.234	2803.886	2207	1.270	3.333	.04
53	42.344	2	21.172	3727.034	2180	1.710	12.384	.001
54	42.268	2	21.134	3752.882	2194	1.711	12.355	.001
55	91.432	2	45.716	4091.009	2165	1.890	24.193	.001

Diğer öğretmenlere göre, kıdemliler öğrenmenin ezbere dayanmadığını (19), gençler öğrencinin yeterince soru sormadığını (20), kıdemliler, öğrencinin derslere yeterince ilgi duymadığını (21) ve rehberlik hizmetlerini yeterli olduğunu (24); gençler, araç-gereçlerin yetersiz (25) ve etinin kemliği benim anlayışının geçerli olduğunu (26) düşündükleri; gençlerin, laboratuvar olanaklarını (27) yetersiz, kıdemlilerin eğitsel etkinlikleri (28) yeterli ve öğretmenler kurulunu işlevsel (29), gençlerin yönetici veli ilişkisini (30) ve yönetici öğretmen ilişkisini (31) yetersiz bulduğunu; gençlerin eğitimde fırsat ve olanak eşitliği (33) olduğunu

düşündüğü; kıdemlilerin eğitim sistemini demokratik buldukları (37); gençlerin merkez ve taşra yöneticilerini yetkin buldukları (38); kıdemlilere göre okulların öğrencilere demokratik değerler kazandırdığı (42); gençlere göre işsizliğin daha önemli olduğu (44), saygı ve hoşgörü eksikliğinin önemsendiği (45); kıdemlilerin, insan haklarını (46), gençlerin dinin politikaya alet edilmesini (47) ve ulusal birliğin sağlanmasını (51) daha az önemsedikleri; kıdemlilerin özelleştirme (52) ve dinsel kimliklerin tanınmasını (53), gençlerin de şariatçı akımların eğitimdeki etkilerini (54) daha az ve etnik kimliklerin tanınmasını (55) daha çok önemsedikleri görülmektedir.

Eğitim-öğretim konularıyla ilgili önerilerde, kıdemli öğretmenlerin ezberci eğitime (60), gençlerin okul yönetiminin çalışanlarca belirlenmesine (61) ve öğrencilerin okul yönetimine katılmalarına (62), kıdemlilerin velilerin okulda söz sahibi olmalarına (64) daha az katıldıkları görülmektedir (Çizelge 42). Gençlerin öğretmenlerin özel ders vermesini (65) daha çok, kıdemlilerin hizmetiçi eğitimi (68) daha çok, orta yaştakilerin yabancı dilde öğretimi (70) daha az; gençlerin, din adamının yüksekokulda yetişmesini (71), mesleki eğitime ağırlık verilmesini (72), sendikaların eğitsel karar süreçlerinde yer almasını (73), zorunlu eğitim süresinin 8 yılın üzerinde olmasını (74), meslek okulu mezunlarının yalnız ilgili alanlarda yükseköğrenim görmelerini (75), yönetici kadın öğretmenlerin sayıca çoğalmasını (77), yerel yönetimlerin eğitim konularında söz sahibi olmasını (79) gereksinimi olanlara burs verilmesi koşuluyla ortaöğretimin paralı olmasını (81) ve yükseköğretim paralı olmasını (83) daha az, ortaöğretim süresinin 4 yıl olmasını

Çizelge 42. Yaş Gruplarına Göre Yapılan Önerilerin ANOVA Sonuçları

Konu No	Gruplar arası			Grupları içi			F _o	P
	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması		
60	6.985	2	3.493	1945.998	2244	0.867	4.027	.02
61	6.851	2	3.425	2157.716	2224	0.970	3.531	.03
62	28.856	2	14.428	3269.576	2209	1.480	9.748	.001
64	10.279	2	5.140	3196.481	2224	1.437	3.576	.03
65	34.162	2	17.081	4647.126	2217	2.096	8.149	.001
68	4.464	2	2.232	1338.598	2235	0.599	3.727	.03
70	8.192	2	4.096	2007.721	2241	0.896	4.572	.01
71	25.395	2	12.698	2202.524	2233	0.986	12.873	.001
72	8.379	2	4.189	1886.883	2221	0.850	4.931	.01
73	18.203	2	9.101	1771.684	2179	0.813	11.194	.001
74	25.636	2	12.818	2637.743	2239	1.718	10.880	.001
75	96.270	2	48.135	3163.357	2241	1.412	34.100	.001
76	36.077	2	18.039	3194.944	2209	1.446	12.472	.001
77	21.201	2	10.601	2968.087	2229	1.332	7.961	.001
79	39.908	2	19.954	4169.585	2211	1.886	10.581	.001
81	15.090	2	7.545	3655.539	2208	1.656	4.557	.02
83	21.856	2	10.928	3906.054	2187	1.786	6.119	.002
84	45.387	2	22.693	4826.967	2213	2.181	10.404	.001

(76) ve özel öğretime (84) ağırlık verilmesini daha çok destekledikleri anlaşılmaktadır.

Lise Türü İlişkisi

Öğretmenlik mesleğini seçme nedenlerinin mezun olunan liseye göre dağılımı Çizelge 43'te verilmektedir. Bu mesleği zorunlu olarak seçtiğini belirtenler içinde, oran olarak en büyük grubun Öğretmen Lisesi mezunları olması (%23) çok düşündürücüdür. Öğretmenliği isteyerek seçenler içinde Öğretmen Liselilerin oranı da (%52) diğer lise mezunlarından pek farklı değildir (bu oranlar genel lisede %49, meslek lisesinde %58, imam hatipte %48'dir). Öğretmenliği seçme nedenleri bitirilen lise türüne göre .001 düzeyinde (Çizelge 44) anlamlıdır (not: çapraz dağılım analizindeki sayılar, yanıt vermeyenlerin analize alınmaması sonucu, başka çizelgelerde yer alan sayılarla uyuşmamaktadır).

Çizelge 43. Lise Türüne Göre Mesleğe Giriş Nedenleri (%/°)

Öğretmenliği Seçme Nedeni	Okuduğu Lise					
	Öğretmen Lisesi	Genel Lise	Meslek Lisesi	İmam Hatip L.	Diğer	Satır Toplam
İsteyenler	24* / 52**	54/49	20/58	2/47.5	-/40	846
Zorunlu	28/23	57/20	13/14	2/15	-	317
Rastlantı	14/5	65/10.5	20/10	1/ 2.5	-	148
ÖSYM	9/3	70/9	18/ 7	2/ 5	1/20	115
İdeal	22/6	51/6	15/5	9/22.5	3/20	91
Aileden	51/7	47/3	2/ -	-	-	51
Liseye göre	29/2	38/1	33/2	-	-	21
Uygun meslek	17/1	59/2	17/2	3.5/2.5	3.5/20	29
Diğer	25/1	31/0.5	31/2	13/5	-	16
Sütun Toplamı	384	913	293	40	10	1640

* Satır yüzdesi; ** Sütun yüzdesi

Lise türüne göre, İmam Hatip mezunlarında "öğretmenliği ideal bir meslek olarak görme", Öğretmen Lisesi ve genel lise mezunlarında da bu mesleğe "zorunlu olarak girme" özellikleri anlamlı bir biçimde öne çıkmaktadır. (Çizelge 44). Yeni öğretmenlerin daha çok genel lise ve meslek lisesinden geldiği, İmam Hatiplilerin hobi olarak daha çok sporu yeğledikleri ve genel lise mezunlarının el işlerine önem vermedikleri, meslek lisesi çıkışlıların daha çok ek iş yaptıkları, İmam Hatiplilerin gelir düzeyini iyi buldukları ve genellikle okuduğu gazeteyi belirtmediği ya da gazete okumadığı, genel liselilerin Cumhuriyet gazetesini yeğledikleri, meslek lisesi mezunlarının genellikle meslek kitaplarını okudukları, Öğretmen liselilerle İmam Hatiplilerin Doğu'da daha çok çalıştıkları görülmektedir.

Çizelge 44. Lise Türüyle İlgili x2_Analiz Sonuçları

Lise Türü İle İlişkili				
NüfusMlin Özellikleri	χ²	İ	Şii	E
Öğretmenliği Seçme Nedeni	86.35	1630	18	.001
Ek İş	15.37	1834	3	.01
Hobi Türü	18.30	716	9	.04
Okunan Gazete	101.43	1735	27	.001
Okunan Kitap Türü	46.04	1782	21	.01
Gelir Düzeyi	25.62	1841	6	.001
Medeni Durum	50.10	1790	3	.001
Çalışılan Yöre	36.83	1835	9	.001

Cinsiyet İlişkisi Çizelge 34'te; doğum yeri ilişkisi Çizelge 37'de yaş grubu 40'ta yer almaktadır. İlişkisi de Çizelge 40'da yer almaktadır.

Öğretmenlerin Çizelge 45 ve 46'da yer alan konuları değerlendirmeleri de, okudukları lise türüne göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Öğretmen Lisesi mezunları diğerlerine göre, öğretmenlik mesleğini kadınlara daha uygun (9) görmekte; öğretmen veli ilişkisini (13) yeterli bulmakta; okulda eti senin kemiği benim anlayışının geçersiz (26) ve yönetici veli ilişkisini (30) yeterli bulmakta, okulların öğrencilere demokratik değerler kazandırdığını (42) düşünmekte ve etnik kimliklerin tanınmasını (55) pek düşünmemektedir (Çizelge 45; lise türüne göre yapılan değerlendirmelerin ortalamaları EK 5'te verilmektedir).

Meslek lisesinden gelenler diğerlerine göre, sınıfa hakim olmakta (7), devleti okulla ilgili görmekte (23), eğitimde fırsat ve olanak eşitliği (33) olduğunu, öğretmenliğin toplumda kabul gördüğünü (35), ders programlarının yeterli bilgi içerdiğini (36) ve eğitim sisteminin laik (43) olduğunu düşünmektedir.

İmama Hatip mezunları diğerlerine göre, öğrencilerle yeterli iletişim kurmamakta (3), bu maaşla bu kadar çalışılır (10) dememekte, öğretmenlikten ayrılmayı düşünmemekte(11); öğrencinin yeterince soru sorduğunu (20) ve yerel yöneticilerin okula ilgi gösterdiğini (22) düşünmekte; rehberlik hizmetlerini (24), yönetici öğretmen ilişkisini (31) ve ders kitaplarını (34) yeterli bulmakta; eğitim sistemini demokratik (37) bulmamakta, okulun öğrenciyi yaşama hazırlamadığını (40) düşünmekte ve ders kitaplarını tutucu ve şoven (41) bulmamakta; dinin politikaya alet edilmesini (47) sorun olarak görmemekte; dinsel kimliklerin tanınmasını (53) daha çok istemekte ve şariatçı akımları eğitimde etkili (54) bulmamaktadır.

Çizelge 45. Lise Türüne Göre Yapılan Değerlendirmelerin ANOVA Sonuçları

Konu No	Gruplararası			Gruplar içi			F _o	P
	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması		
3	8.518	3	2.839	1874.423	1826	1.027	2.766	.05
7	17.950	3	5.983	3089.359	1814	1.703	3.513	.02
9	14.503	3	4.834	3167.866	1830	1.731	2.793	.04
10	18.456	3	6.152	3657.113	1812	2.018	3.048	.03
11	33.084	3	11.028	3543.547	1805	1.963	5.617	.001
13	71.238	3	23.746	2356.447	1838	1.282	18.522	.001
20	32.649	3	10.883	2680.672	1824	1.470	7.405	.001
22	8.115	3	2.705	1804.497	1827	0.988	2.739	.05
23	19.188	3	6.396	2017.145	1824	1.106	5.784	.001
24	13.828	3	4.609	2175.212	1835	1.185	3.889	.01
26	24.862	3	8.287	2763.545	1827	1.513	5.479	.001
30	20.913	3	6.971	2234.495	1826	1.224	5.697	.001
31	13.900	3	4.633	3194.167	1843	1.733	2.673	.05
33	32.540	3	10.847	2718.460	1820	1.494	7.262	.001
34	12.300	3	4.10P	1903.500	1821	1.045	3.922	.01
35	12.373	3	4.124	2443.302	1826	1.338	3.082	.03
36	24.871	3	8.190	2599.131	1824	1.425	5.818	.001
37	13.683	3	4.561	2615.751	1818	1.439	3.170	.03
40	19.341	3	6.447	2797.296	1830	1.529	4.218	.01
41	69.574	3	23.191	3254.385	1780	1.828	12.685	.001
42	15.228	3	5.076	2858.206	1818	1.572	3.229	.03
43	19.789	3	6.596	3178.195	1816	1.750	3.769	.01
47	94.826	3	31.609	1552.599	1827	0.686	46.103	.001
53	33.12	3	11.004	2917.474	1790	1.630	6.752	.001
54	171.503	3	57.168	2807.855	1796	1.563	36.566	.001
55	39.273	3	13.091	3342.817	1778	1.880	6.963	.001

İmam Hatip liseliler diğerlerine göre, öğretmenlerin özlük haklarına sahip çıkmalarına (56), ezberci eğitime son verilmesine (60), okul yönetiminin çalışanlarca belirlenmesine (61), eğitimin eğitimcilere bırakılmasına (67), yabancı dilde öğretime önem verilmesine (70), mesleki eğitime ağırlık verilmesine (72), sendikaların eğitsel karar süreçlerinde yer almasına (73), zorunlu eğitim süresinin 8 yılın üzerinde olmasına (74), meslek okulu mezunlarının yalnız ilgili alanlarda yükseköğrenim görmelerine (75), ortaöğretim süresinin 4 yıl olmasına (76) ve yönetici kadın öğretmenlerin sayıca çoğalmasına (77) diğerlerine göre daha çok karşı oldukları anlaşılmaktadır (Çizelge 46). Meslek liseliler de isteyenin ana dilinde eğitim görmesini (78) daha az desteklemektedir.

Çizelge 46. Lise Türüyle İlişkili Görüşlerin ANOVA Sonuçları

Konu No	Gruplararası			Gruplar içi			F _o	P
	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması		
56	6.467	3	2.166	541.684	1882	0.297	7.285	.001
60	16.825	3	5.608	1472.589	1830	0.805	6.980	.001
61	12.132	3	4.044	1598.929	1812	0.882	4.583	.001
67	5.875	3	1.958	806.626	1821	0.443	4.421	.01
70	31.383	3	10.461	1606.946	1829	0.879	11.906	.001
72	8.920	3	2.973	1524.647	1815	0.840	3.540	.02
73	19.648	3	6.549	1320.594	1779	0.742	8.823	.001
74	48.614	3	16.205	2100.513	1829	1.148	14.110	.001
75	221.405	3	73.802	2378.017	1830	1.299	56.794	.001
76	36.016	3	12.005	2531.149	1805	1.402	8.561	.001
77	57.003	3	19.001	2253.977	1816	1.241	15.309	.001
78	21.266	3	7.089	3612.253	1803	2.003	3.538	.02

Öğretmenlik Kaynağıyla İlişkiler

Eğitim enstitüsü mezunlarının daha büyük oranlarda yönetici oldukları, ilköğretmen okulu ile eğitim enstitüleri mezunlarının daha çok ek iş yaptıkları, eğitim enstitüsü mezunlarının daha büyük oranlarda ve eğitim fakültesi mezunlarının ise daha küçük oranlarda araba sahibi oldukları; ilköğretmen okulundan gelenlerin kendilerini daha yoksul, eğitim enstitülerinin orta halli ve sertifikalıların da iyi gelir düzeyinde niteledikleri, eğitim enstitüleriyle sertifikası olanlar arasında daha çok bekar bulunduğu görülmektedir (Çizelge 47).

Çizelge 47. Öğretmenlik Kaynağıyla İlişkili %2 Analizleri

Öğretmenlik Kaynağıyla					
İlişkili Özellikler	χ^2	II	şd	E	
Görev Türü	41.49	2200	6	.001	
Ek İş Yapma	47.29	2232	6	.001	
Özel Araba Sahipliği	50.18	2248	6	.001	
Gelir Düzeyi	56.10	2244	12	.001	
Medeni Durum	263.85	2186	6	.001	

Cinsiyet ilişkisi Çizelge 34'te ve yaş grubu ilişkisi Çizelge 40'tadır.

İlköğretmen okulu çıkışlıların diğerlerine göre, öğretmenlik mesleğini kadınlara daha uygun (9) buldukları, fırsatını bulsalar öğretmenlikten ayrılmayacakları (11) ve öğretmen-veli ilişkisinin yetersizliğini (13) düşündükleri, fırsat bulsalar okul değiştirmeyecekleri (14); öğrencinin yeterince soru sorduğunu (20), rehberlik hizmetlerinin (24) yeterli olmadığını, yönetici veli ilişkisinin yeterli (30) olduğunu düşündükleri, dinin politikaya alet edilmesini (47) önemsedikleri ve

şeriatçı akımların eğitimde etkili (54) buldukları görülmektedir (Çizelge 48; öğretmenlik kaynağına göre yapılan değerlendirmelerin ortalamaları EK 6'da verilmektedir).

Öğretmenlik sertifikası olarak mesleğe girenlerin, kız öğrencilere farklı davranılmadığını (5), öğretmenin sınıfa hakim olmadığını (7) ve okullarda dayak cezasının uygulandığını (12) düşündükleri, öğretmenler arası ilişkileri (15) yeterli bulmadıkları, gençlere öğretmen olmalarını öğütlemedikleri (17); okulda eti senin

Çizelge 48. Öğretmen Kaynağına Göre Yapılan Değerlendirmelerin ANOVA Sonuçları

Konu No	Gruplar arası			Gruplar içi			F _o	P
	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması		
5	20.448	4	5.112	3731.265	1897	1.967	2.599	.04
7	22.849	4	5.712	3199.945	1894	1.690	3.381	.01
9	30.203	4	7.551	3411.558	1918	1.779	4.245	.01
11	28.064	4	7.016	4148.635	1896	2.188	3.206	.02
12	57.872	4	14.468	3514.206	1920	1.830	7.905	.001
13	140.545	4	35.136	2530.997	1925	1.315	26.724	.001
14	68.551	4	17.138	3769.893	1895	1.989	8.615	.001
15	16.471	4	4.118	2981.739	1934	1.542	2.671	.04
17	45.693	4	11.423	3074.472	1904	1.615	7.074	.001
19	33.215	4	8.304	3365.851	1916	1.757	4.727	.001
20	53.850	4	13.462	2820.898	1915	1.473	9.139	.001
24	27.577	4	6.894	2204.737	1921	1.148	6.007	.001
25	21.315	4	5.329	2686.436	1916	1.402	3.801	.01
26	37.562	4	9.391	28.24.186	1919	1.472	6.381	.001
27	17.594	4	4.400	2101.234	1915	1.097	4.01	.03
29	22.789	4	5.697	2717.926	1867	1.456	3.914	.01
30	39.515	4	9.879	2441.470	1912	1.277	7.736	.001
31	24.968	4	6.242	3466.193	1928	1.798	3.472	.01
36	20.211	4	5.053	2801.495	1911	1.466	3.447	.01
42	41.703	4	10.426	3114.312	1909	1.631	6.391	.001
47	8.584	4	2.146	1403.138	1911	0.734	2.923	.02
52	12.560	4	3.140	2456.355	1884	1.304	2.408	.05
53	19.117	4	4.779	3310.529	1862	1.778	2688	.03
54	16.083	4	4.021	3162.333	1878	1.684	2.388	.05
55	33.779	4	9.445	3594.381	1849	1.944	4.859	.001

kemiği benim anlayışının geçerli olduğunu (26) düşündükleri, araç-gereçleri (25), laboratuvar olanaklarını (27), öğretmenler kurulunun işlevselliğini (29), yönetici-öğretmen ilişkisini (31) ve ders programlarını (36) yeterli bulmazken, özelleştirme (52) yapılmasını, dinsel kimliklerin (53) ve etnik kimliklerin tanınmasını (55) daha çok önemsedikleri görülmektedir. Eğitim yüksekokulu mezunlarını öğrenmenin ezbere dayandığını (19) düşünürken; eğitim fakültesi mezunları, okulun öğrencilere demokratik değerler kazandırmadığını (42) düşündükleri görülmektedir.

Eğitim sertifikası sahibi olanlar, öğretmenlerin özlük haklarına sahip çıkmasını (56) önemsemezken; velilerin okulda söz sahibi olmalarını (64),

öğretmenlerin özel ders vermesini (65) ve lüzmetiçi eğitim verilmesini (68) daha çok benimsemekte (Çizelge 49), sendikaların eğitsel karar süreçlerde yer almasını (73) ve meslek okulu mezunlarının yalnız ilgili alanlarda yükseköğrenim görmelerini (75) de daha az benimsemektedir..

Eğitim enstitülüler din adamının yüksekokulda yetişmesini (71), eğitim yüksekokulu çıkışlılar mesleki eğitime ağırlık verilmesini (72), ilköğretim okulu çıkışlılar ortaöğretim süresinin 4 yıl olmasını (76) ve eğitim sertifikası olanlar da özel öğretime ağırlık verilmesini (84) benimsemektedirler.

Çizelge 49. Öğretmenlik Kaynağına Göre Yapılan Önerilerin ANOVA Sonuçları

Konu No	Gruplar arası			Gruplar içi			F _o	P
	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması		
56	3.011	4	0.753	591.634	1912	0.309	2.433	.05
64	23.577	4	5.894	2761.418	1903	1.451	4.062	.01
65	94.433	4	23.608	3976.768	1898	2.095	11.268	.001
68	12.693	4	3.173	2258.716	1867	1.210	2.623	.04
71	14.255	4	3.564	1854.559	1908	0.972	3.666	.01
72	8.768	4	2.192	1588.643	1899	0.837	2.620	.04
73	19.481	4	4.870	1488.352	1869	0.796	6.116	.001
75	62.304	4	15.576	2626.051	1916	1.371	11.364	.001
76	34.650	4	8.662	2639.211	1886	1.399	6.190	.001
84	45.065	4	11.266	4181.060	1893	2.209	5.101	.001

Öğretmenliği Seçme Nedenleriyle İlgili İlişkiler

Öğretmenlik mesleğini isteyerek ve ideal olarak seçenlerin oransal olarak daha az ek iş yaptıkları, ÖSYM sonucu öğretmen olanların inceleme-araştırma kitaplarını yeğledikleri, ailesinde öğretmen olanların daha büyük oranlarda özel araba sahibi olduğu, gençlerin ve kadınların daha çok ÖSYM yoluyla öğretmen oldukları, isteyerek öğretmen olanların gelir düzeyini iyi buldukları, zorunluluktan ya da ÖSYM sonucu mesleğe girenlerin daha çok Doğu illerinde çalıştıkları görülmektedir (Çizelge 50).

Çizelge 50. Öğretmenliği Seçme Nedenleriyle İlgili %2 Analizleri

Öğretmenliği Seçme Nedeni ve	<i>f</i>	<i>n</i>	<i>sd</i>	E
<u>Nıttfusbilim Özellikleri</u>				
Ek İş Yapma	37.90	1969	6	.001
Okunan Kitap Türü	62.16	1927	42	.03
Özel Araba Sahipliği	12.61	1985	6	.05
Gelir Düzeyi	26.08	1780	8	.001
Medeni Durum	16.56	1928	6	.02
Çalışılan Yöre	44.48	1971	18	.001

Cinsiyet ilişkisi Çizelge 34'te, yaş grubu Çizelge 40'ta ve Lise türü ilişkisi Çizelge 43'tedir.

Genellikle öğretmenliği ideal bir meslek olduğu için seçenlerin, pek çok konuyu diğerlerinden anlamlı bir biçimde farklı değerlendirdikleri görülmektedir (Çizelge 51). Mesleği ideal bulanlar diğerlerine göre, öğrenciyle yeterince iletişim kurduğunu (3) ve öğretmenin sınıfın hakimi olduğunu (7) düşünmekte, kendini alanında yetersiz bulmakta (8), öğretmenlik mesleğini kadınlara daha uygun (9) görmekte, bu maaşla bu kadar çalışılır (10) demekte, okullarda dayak cezasının uygulanmadığını düşünmekte (12), öğretmen-veli ilişkisini yeterli (13) bulmamakta, öğretmenler arası ilişkileri yeterli görmekte (15), öğrenci başarısının adilane değerlendirilmediğini (16) düşünmekte, gençlere öğretmen olmayı öğütledikleri (17) ve öğrenciye yeterince saygı göstermekte (18) oldukları görülmektedir (Çizelge 51; öğretmenliği seçme nedenlerine göre yapılan değerlendirmelerin ortalamaları EK 7'de verilmektedir).

Uygun bir meslek olduğu için öğretmenliği seçenler arkadaşlarıyla eğitsel soranları daha az tartışmakta (2), fırsat bulsalar okul değiştireceklerini (14) ve sistemin cinsiyetçi (39) olduğunu belirtmekte; aile geleneği olarak öğretmenliği seçenler araç-gereçleri (25), laboratuvar olanaklarını (27) ve yönetici öğretmen ilişkisini (31), mesleğe bir rastlantı sonucu girenler de öğrencinin derslere ilgisini (21) ve öğretmenler kurulunun işlevselliğini (29) yetersiz bulmaktadırlar.

Çizelge 51. Öğretmenliği Seçme Nedenine Göre Yapılan Değerlendirmelerin ANOVA Sonuçları

Konu No	Gruplar arası			Grupları içi			F _o	P
	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması		
2	11.604	7	1.658	1056.960	1920	0.551	3.011	.004
3	48.835	7	6.976	2014.197	1917	1.051	6.640	.001
7	29.651	7	4.236	3250.202	1901	1.710	2.478	.02
8	50.798	7	7.257	2830.033	1918	1.476	4.918	.001
9	32.056	7	4.579	3462.087	1922	1.801	2.542	.02
10	45.446	7	6.492	3870.718	1907	2.030	3.199	.002
11	376.789	7	53.827	3874.236	1908	2.031	26.509	.001
12	99.876	7	14.268	3490.159	1921	1.817	7.853	.001
13	79.559	7	11.366	2580.734	1930	1.337	8.500	.001
14	50.777	7	7.254	3796.947	1904	1.994	3.638	.001
15	74.810	7	10.687	2882.256	1937	1.488	7.182	.001
16	139.410	7	5.630	3317.867	1909	1.738	3.239	.002
17	182.945	7	26.135	2908.341	1906	1.526	17.128	.001
18	82.660	7	11.809	2985.088	1911	1.562	7.560	.001
19	31.013	7	4.430	3328.014	1913	1.740	2.547	.02
20	44.691	7	6.384	2816.207	1911	1.471	4.332	.001
21	33.299	7	4.757	2106.680	1916	1.100	4.326	.001
22	48.242	7	6.892	1927.928	1919	1.005	6.800	.001
23	64.681	7	9.240	2119.541	1921	1.103	8.375	.001
24	81.749	7	11.678	2224.382	1928	1.154	10.122	.001
25	40.843	7	5.835	2731.317	1918	1.424	4.097	.001

26	38.102	7	5.443	2910.399	1918	1.517	3.587	.001
27	28.737	7	4.105	2359.161	1905	1.238	3.315	.002
28	59.650	7	8.521	2288.439	1913	1.196	7.123	.001
29	56.036	7	8.005	2680.418	1873	1.431	5.594	.001
30	65.791	7	9.399	2381.196	1917	1.242	7.567	.001
31	75.640	7	10.806	3354.045	1933	1.735	6.228	.001
32	109.658	7	15.665	2942.855	1901	1.548	10.119	.001
33	67.287	7	9.612	2957.778	1915	1.545	6.224	.001
34	46.510	7	6.644	2052.938	1912	1.074	6.188	.001
35	131.476	7	18.782	2614.652	1920	1.362	13.792	.001
36	109.222	7	15.603	2750.808	1914	1.437	10.857	.001
37	93.314	7	13.301	2815.711	1913	1.472	9.057	.001
39	26.956	7	3.851	3243.335	1909	1.699	2.267	.03
40	98.868	7	14.124	2938.204	1922	1.529	9.239	.001
41	63.851	7	9.122	3533.843	1867	1.893	4.819	.001
42	124.602	7	18.800	3000.143	1914	1.567	11.356	.001
43	114.652	7	16.379	3391.772	1909	1.777	9.219	.001
51	29.062	7	4.152	2179.037	1902	1.146	3.624	.001
54	36.387	7	5.198	3285.632	1890	1.738	2.990	.004

Öğretmenliği ideal buldukları için bu mesleğe girenler, yerel yöneticilerin okula yeterince ilgi gösterdiğini (22) ve devletin okula gereken önemi verdiğini (23) düşündükleri; rehberlik hizmetlerini (24), eğitsel etkinlikleri (28), yönetici veli ilişkisini (30), okul yöneticilerini (32), ders kitaplarının niteliğini (34), öğretmenlerin toplumdaki yerini (35), ders programların içerdiği bilgileri (36) ve eğitim sisteminin demokratikliğini (37) yeterli buldukları; okulda eti senin kemiği benim anlayışının geçerli olmadığını (26), okulun gençleri yaşama hazırladığını (40), ders kitaplarının tutucu ve şoven olmadığını (41), okulların öğrencilere demokratik değerler kazandırdığını (42), eğitim sisteminin laik (43) olduğunu ve şeriatçı akımların eğitimde etkili (54) olmadığını düşündükleri görülmektedir.

Öğretmenlik mesleğine zorunlu olarak girenler, fırsatını bulsalar öğretmenlikten ayrılacaklarını (11) ve öğrencinin yeterince soru sormadığını (20) düşünmekte; ÖSYM sonucu mesleğe giren öğretmenler diğerlerine göre, öğrenmenin ezbere dayandığını (19) ve eğitimde fırsat ve olanak eşitliğinin (33) bulunmadığını düşünüp ulusal birliğin sağlanmasını (51) daha az önemsemektedir.

Eğitim-öğretim konularıyla ilgili önerilerde, aile mesleği olarak öğretmenliği seçenlerin, öğrenciden katkı payı alınmasını (66) destekledikleri, mesleğe bir rastlantı sonucu girenlerin ise, öğretmenlerin özlük haklarına sahip çıkmalarına (56) ve okulda kurs açılmasına (63) karşı oldukları; mesleğe uygun bir meslek olduğu için girenlerin de öğretmenlerin eğitsel kararlara katılmasını (58) önemserken meslek okulu mezunlarının ilgili alanda yükseköğrenim görmelerini (75) önemsemedikleri anlaşılmaktadır (Çizelge 52).

Çizelge 52. Öğretmenliği Seçme Nedenlerine Göre Yapılan Önerilerin ANOVA Sonuçları

Konu No	Gruplar arası			Gruplar içi			F ₀	P
	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması		
56	5.492	7	0.785	587.047	1916	0.306	2.561	.02
58	7.896	7	1.128	806.612	1910	0.422	2.671	.01
60	14.091	7	2.013	1641.218	1923	0.853	2.359	.03
61	16.677	7	2.382	1776.131	1909	0.930	2.561	.02
62	46.359	7	6.623	2759.357	1900	1.452	4.560	.001
63	27.732	7	3.962	2911.655	1898	1.534	2.583	.02
65	61.865	7	8.842	3992.466	1909	2.091	4.228	.001
66	42.695	7	6.099	3327.660	1904	1.748	3.490	.001
68	36.177	7	5.168	2285.285	1878	1.217	4.247	.001
71	14.749	7	2.107	1921.765	1916	1.003	2.101	.05
73	14.391	7	2.056	1468.538	1875	0.783	2.625	.02
75	28.449	7	4.064	2700.794	1922	1.405	2.892	.005
78	30.812	7	4.402	3783.899	1894	1.998	2.203	.04

ÖSYM sonucu mesleğe giren öğretmenlerin ezberci eğitime son verilmesini (60) istedikleri; idealist öğretmenlerin de, okul yönetiminin çalışanlarca belirlenmesini (61), öğrencilerin okul yönetimine katılmalarını (62), sendikaların eğitsel karar süreçlerinde yer almasını (73) ve isteyenin ana dilinde eğitim görmesini (78) pek benimsemezken, öğretmenlerin özel ders vermesini (65), hizmetiçi eğitim verilmesini (68) ve din adamının yüksekokulda yetişmesini (71) destekledikleri anlaşılmaktadır.

Öğretmelik Alanıyla İlişkiler

Öğretmenlik alanlarının bitirilen lise türüne göre dağılımları Çizelge 53 'te verilmektedir. Öğretmen lisesinden gelenler büyük çoğunlukla (%77) sınıf öğretmenliğinde çalışmaktadır. Bu özellik, genel liseden gelenlerde yüzde 35, İmam Hatip lisesinden gelenlerde yüzde 38 ve meslek lisesinden gelenlerde yüzde 19 kadardır. Alan seçiminin doğum yeriyle anlamlı bir ilişkisi bulunmamıştır.

Çizelge 53. Lise Türüne Göre Öğretmenlik Alanları (%)

Öğretmenlik Alanı	Mezun Olunan Lise				Toplam
	Öğretmen Lisesi	Genel Meslek Lise	İmam Hatip L.		
Türkçe- Edebiyat	26	106	18	6	156
Fen Alanı	21	137	12	3	173
Matematik	12	115	8	-	135
Mesleki teknik	5	35	139	1	180
Okulöncesi	4	9	41	1	54
Rehber Öğretmen	2	14	4	-	20
Sınıf Öğretmeni	328	363	64	8	763
Sosyal Alan	19	126	19	2	166
Uygulamalı Dersi. »	4	64	18	-	86
Yabancı Dil	6	71	11	-	88
Din Dersleri	-	2	1	2	24
Toplam	427	1042	33S	41	184S

Öğretmenlik alanının, cinsiyetle (Çizelge 34), yaş grubuyla (Çizelge 40) olan ilişkisi yanında, medeni durumla (%2_ =59A1, n= 2203, sd=10 ve p=.001), gelir düzeyiyle ($x^2=87.89$, n=2258, sd=20 ve p=.001) ve çalışılan yöreyle ($X^2=74.56$, n=2255, sd=30, p=.001) anlamlı düzeyde ilişkisi vardır. Kendilerini iyi gelir düzeyinde görenler daha çok okulöncesi eğitimcilerle yabancı dil öğretmenleridir. En geniş grubu bekarlar içinde rehber öğretmenler, evlilerde de din dersleri öğretmenleri oluşturmaktadır. Rehber öğretmenler büyük şehirlerde toplanmıştır. Doğu illerinde yabancı dil öğretmeni daha az din dersleri öğretmeni daha çoktur.

Öğretmenlerin kimi değerlendirmeleri de öğretmenlik alanıyla anlamlı olarak ilişkilidir. Öğretmenlik alanını okulöncesi eğitim olarak tanımlayanların pek çok konuyu diğer öğretmenlerden farklı bir biçimde değerlendirdikleri görülmektedir (Çizelge 54 ve 55). Öğretmenlik alanlarına göre yapılan değerlendirmelerin ortalamaları EK 8'de yer almaktadır.

Okulöncesi eğitimcilerin diğerlerine göre, öğretmekte güçlük çekmedikleri (4), öğretmenlik mesleğini kadınlara daha uygun (9) buldukları, fırsatını bulsalar öğretmenlikten ayrılmayacağı (11), öğretmen-veli ilişkisinin yeterliliğini (13), öğrenciye yeterince saygı gösterildiğini (18), öğrencinin derslere ilgi gösterdiğini (21) yerel yönetimlerin okula ilgi gösterdiğini (22), devletin okula gereken önemi verdiğini (23), araç-gereçlerin yetersizliğini (25), laboratuvar olanaklarının yetersizliğini (27), eğitsel etkinliklerin yeterliliğini (28), öğretmenler kurulunun işlevsel olduğunu (29), yönetici- veli ilişkisinin (30) ve okul yöneticilerinin yeterli (32) olduğunu düşündükleri görülmektedir (Çizelge 54).

Çizelge 54. Öğretmenlik Alanlarına göre Yapılan Değerlendirmelerin ANOVA Sonuçları

Konu No	Gruplar arası			Gruplar içi			F _o	P
	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması		
4	32.640	10	3.264	3279.566	2226	1.473	2.215	.02
7	66.027	10	6.603	3737.132	2208	1.693	3.901	.001
8	93.702	10	9.370	3236.129	2231	1.451	6.460	.001
9	38.421	10	3.842	3972.490	2240	1.773	2.166	.02
11	86.981	10	8.698	4765.334	2210	2.156	4.034	.001
12	44.159	10	4.416	4128.806	2238	1.845	2.394	.01
13	181.137	10	1.814	2916.908	2246	1.299	13.947	.001
15	38.659	10	3.866	3414.450	2257	1.513	2.555	.005
17	38.128	10	3.813	3546.319	2217	1.600	2.384	.01
18	54.706	10	5.471	3499.918	2224	1.574	3.476	.01
20	207.111	10	20.711	3115.017	2231	1.396	14.833	.001
21	115.691	10	11.569	2356.534	2232	1.056	10.958	.001
22	44.179	10	4.418	2308.116	2232	1.034	4.272	.001
23	46.839	10	4.684	2537.683	2232	1.137	4.120	.001
24	133.602	10	1.336	2537.033	2243	1.131	11.812	.001
25	40.104	10	4.011	3172.900	2235	1.420	2.825	.002

26	29.491	10	2.949	3364.421	2234	J^06	1.958	.04
27	49.127	10	4.913	2678.203	2218	1.207	4.069	.001
28	35.372	10	3.537	2709.777	2229	1.216	2.910	.001
29	39.073	10	3.907	3140.261	2179	1.441	2.711	.003
30	49.354	10	4.935	2845.601	2233	1.274	3.873	.001
32	39.533	10	3.953	3516.887	2211	1.591	H^485	.01
33	56.572	10	5.657	3447.820	2227	1.548	3.654	.001
34	53.487	10	5.349	2383.672	2226	1.071	4.995	.001
35	70.893	10	7.089	3032.935	2232	1.359	5.217	.001
36	159.741	10	15.974	3149.946	2228	1.414	J^122	.001
37	52.096	10	5.210	3296.706	2222	1.484	3.511	.001
39	45.153	10	4.515	3703.165	2220	1.668	2.707	.01
40	94.599	10	9.460	3475.176	2241	1.551	6.100	.001
41	86.074	10	8.607	4087.638	2168	1.885	4.565	.001
42	108.527	10	9.460	3475.176	2226	1.586	6.843	.001
43	51.226	10	5.123	3965.972	2221	1.786	2.869	.001
47	68.850	10	6.885	1722.243	2230	0.772	8.915	.001
50	20.771	10	2.077	1573.657	2201	0.715	2.905	.001
51	23.014	10	2.301	2512.463	2200	1.142	2.015	.03
53	35.065	10	3.507	3733.542	2174	1.717	2.042	.03
54	139.977	10	13.998	3663.986	2189	1.674	8.363	.001

Okulöncesi eğitimcilerin, eğitimde fırsat ve olanak eşitliğinin (33) olduğunu, öğretmenliğin toplumda kabul gördüğünü (35) ve ders programlarının yeterli (36) olduğunu, eğitim sistemini demokratik (37) olduğunu, okulun öğrencileri yaşama hazırladığını (40) ve okulun öğrencilere demokratik değerler kazandırdığını (42) diğerlerine göre daha çok düşünmektedir.

Rehber öğretmenlerin diğerlerine göre, öğretmenin sınıfın hakimi olmadığını (7) düşündükleri, kendilerini yeterli buldukları (8), dayak cezasının uygulandığını (12), öğretmenler arası ilişkinin yetersizliğini (15), öğrencinin yeterince sora sormadığını (20), rehberlik hizmetlerinin (24) yeterli ve okulda etinin kemiği benim anlayışının geçerli olduğunu (26), eğitim sisteminin laik (43) olmadığını, gençlerde uyuşturucu bağımlılığının arttığını (50) düşünmekte ve ulusal birliğin sağlanmasını (51) o kadar önemsememektedir.

Din dersleri öğretmenleri, eğitim sistemini cinsiyetçi (39) ve ders kitaplarını tutucu ve şoven (41) bulmamakta, dinin politikaya alet edilmesini (47) hiç önemsememekte, dinsel kimliklerin tanınmasını (53) istemekte ve şariatçı akımların eğitimde hiç etkili (54) olmadığını düşünmektedir. Sosyal alan öğretmenlerinin gençlere öğretmen olmayı öğütlemedikleri (17), matematik öğretmenlerinin de, ders kitaplarının nitelikli (34) olduğunu düşündükleri görülmektedir.

Eğitim-öğretim konularıyla ilgili önerilerde ise genellikle din dersleri öğretmenlerinin diğerlerinden farklı bir biçimde değerlendirmeler yaptıkları anlaşılmaktadır (Çizelge 55). Din dersleri öğretmenlerinin, öğretmenlerin özlük haklarına sahip çıkmaları (56) konusuna olumsuz, ezberci eğitime son verilmesine (60) olumsuz, öğretmenlerin özel ders vermesine (65) olumlu, yabancı dil

öğretimine (70) çok olumsuz, sendikaların eğitsel karar süreçlerinde yer almasına (73) olumsuz, zorunlu eğitim süresinin 8 yılın üzerinde olmasına (74) çok olumsuz, meslek okulu mezunlarının yalnız ilgili alanlarda yükseköğrenim görmelerine (75) çok olumsuz, ortaöğretim süresinin 4 yıl olmasına (76) çok olumsuz ve yönetici kadın öğretmenlerin sayıca çoğalmasına (77) da çok olumsuz bir biçimde yaklaştıkları anlaşılmaktadır. Rehber öğretmenler diğerlerine göre, okulda insan hakları bilinci kazandırılması (59) konusunda olumsuz, öğrencilerin okul yönetimine katılmalarına (62) olumlu, mesleki eğitime ağırlık verilmemesi (72) ve özel öğretime (84) ağırlık verilmesi konusunda olumlu düşünülmektedir.

Okulöncesi eğitimciler okul yönetiminin çalışanlarca belirlenmesi (61) konusunda olumsuz, okullarda sınava hazırlayıcı kurslar açılmasına (63) olumlu, velilerin okulda söz sahibi olmalarını (64) olumsuz ve hizmetiçi eğitim verilmesini (68) de olumlu

Çizelge 55. Öğretmenlik Alanına Göre Yapılan Önerilerin ANOVA Sonuçları

Konu No	Gruplar arası			Gruplar içi			F _o	P
	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması		
56	10.156	10	1.016	730.657	2229	0.328	3.098	.001
59	8.409	10	0.841	1009.701	2237	0.451	1.863	.05
60	28.186	10	2.819	1937.750	2238	0.866	3.255	.001
61	31.994	10	3.199	2128.559	2218	0.960	3.334	.001
62	35.902	10	3.590	3254.209	2203	1.477	2.430	.01
63	29.180	10	2.918	3398.849	2207	1.540	1.895	.05
64	35.962	10	3.596	3176.478	2219	1.431	2.512	.005
65	150.646	10	15.065	4539.318	2212	2.052	7.341	.001
66	67.977	10	6.798	3851.853	2206	1.746	3.893	.001
68	23.944	10	2.394	2625.111	2177	1.206	1.986	.04
70	36.589	10	3.659	1970.788	2237	0.881	4.153	.001
72	26.759	10	2.676	1832.515	2218	0.826	3.239	.001
73	34.944	10	3.494	1763.205	2175	0.811	4.310	.001
74	51.213	10	5.121	2614.424	2234	1.170	4.370	.001
75	161.820	10	1.618	3092.734	2236	1.383	11.699	.001
76	41.187	10	4.119	3182.883	2204	1.444	2.852	.002
77	68.886	10	6.889	2944.738	2224	1.324	5.203	.001
80	64.634	10	6.463	4011.920	2204	1.820	3.551	.001
81	81.090	10	8.109	3589.729	2201	1.631	4.972	.001
83	99.164	10	9.916	3823.216	2181	1.753	5.657	.001
84	51.386	10	5.139	4823.819	2209	2.184	2.353	.01

düşünmekte; yabancı dil öğretmenlerinin, öğrenciden katkı payı alınması (66), yabancı dille öğretim yapılması (80), gereksinimi olanlara burs verilmesi koşuluyla yükseköğretimin paralı olması (83) konularına ve matematikçilerin de gereksinimi olanlara burs verilmesi koşuluyla ortaöğretimin paralı olması (81) konusuna olumlu yaklaştıkları anlaşılmaktadır.

Görev İlişkisi

Öğretmenlik alanlarının görev türüne göre dağılımı Çizelge 56'da verilmektedir. Rehber öğretmenlerden yöneticiliğe geçen hiçbir öğretmen yokken, yabancı dil ile matematik öğretmenleri oransal olarak diğerlerine göre daha çok yönetici olmaktadır.

Kay kare analizinden erkeklerin, ileri yaş grubunda olanların ve ilköğretim okullarından gelenlerin gelir düzeylerini düşük gören kişiler oldukları daha önceki çizelgelerde (34, 40 ve 47 numaralı) belirlenmişti. Ayrıca, yöneticilerin oransal olarak daha çok ek iş yaptıkları ve ilköğretimin amaçları konusunda da, ortaöğretime hazırlaması; düşünen, konuşan, araştıran öğrenci yetiştirmesi; öğrenmeyi öğretmesi; kendini tanınmasına yardım etmesi gibi konulara öğretmenlerden anlamlı bir biçimde daha az önem verdikleri görülmektedir (Çizelge 57).

Çizelge 56. Öğretmenlik Alanına Göre Görev Türü

<u>Öğretmenlik Alanı</u>	<u>Yönetici</u>	<u>Öğrm.</u>	<u>Toplamı</u>
Türkçe- Edebiyat	10	163	173
Fen Alanı	17	162	179
Matematik	16	136	152
Mesleki teknik	17	180	197
Okulöncesi	2	75	77
Rehber Öğretmen	-	14	14
Sınıf Öğretmeni	74	933	1007
Sosyal Alan	14	177	191
Uygulamalı Dersler	5	89	94
Yabancı Dil	11	92	103
Din Dersleri	2	25	27
Toplam	168	2046	2214

Çizelge 57. Görev Türüyle İlişkili Özelliklerin %2 Analizi

<u>Görev Türüyle İlişkili Özellikler</u>	<u>il</u>	<u>n</u>	<u>şd</u>	<u>E</u>
Ek İş Yapma	5.89	2200	1	.02
Gelir Düzeyi	7.30	2206	2	.03
Medeni Durum	7.88	2153	1	.005
İlköğretim Amacı	17.18	1374	8	.03

Eğitimcilerin öğretmenlik ya da yöneticilik yapmalarına göre kimi değerlendirmeleri farklı yaptıkları görülmektedir (Çizelge 58 ve 59). Yöneticilik yapanlar öğretmenlere göre, bu maaşla bu kadar çalışılır (10), fırsatını bulsam öğretmenlikten ayrılırım (11), okullarda dayak cezası uygulanıyor (12), fırsatını bulsam okul değiştiririm (14) dememekte; öğretmenler arası ilişkileri (15), öğrenciye gösterilen saygıyı (18), yönetici öğretmen ilişkisini (31), ders kitaplarının niteliğini (34), okulun öğrencileri yaşama hazırlamasını (40) ve eğitim sisteminin

laikliğine (43) yeterli bulmakta; laboratuvar olanaklarını (27), eğitimde fırsat ve olanak eşitliğini (33) ve öğretmenliğin toplumdaki yerini (35) yetersiz bulmakta; demokratik hukuk devleti olamamamızı (48) ve özelleştirme (52) yapılmasını daha az önemsemekte ve dinsel kimliklerin tanınmasını (53) daha çok önemsemektedir.

Çizelge 58. Görev Türüne Göre Yapılan Değerlendirmelerin T-test Sonuçları

Konu No	Yönetici			Öğretmen			t.	P
	n ₁	$\bar{X}_1$	S ₁	n ₂	$\bar{X}_2$	S ₂		
10	168	2.2321	1.318	2002	2.5305	1.439	-3.923	.001
11	166	2.3133	1.388	2004	2.5478	1.484	-2.845	.004
12	168	2.2560	1.248	2034	2.5934	1.371	-3.416	.001
14	166	2.4036	1.260	2001	2.6462	1.424	-4.053	.001
15	169	3.7.663	1.243	2048	3.0527	1.243	2.135	.04
18	167	3.0479	1.134	2018	2.9886	1.268	2.493	.02
27	167	2.1030	0.943	2019	2.5885	1.061	-2.608	.01
31	168	3.3988	1.234	2043	2.8478	1.332	2.040	.05
33	168	2.0060	1.086	2020	2.0312	1.269	-2.973	.01
34	167	2.1317	0.895	2020	2.1139	1.061	2.822	.005
35	168	2.2202	1.058	2026	2.2211	1.191	-2.456	.02
40	168	2.7202	1.153	2034	2.6382	1.272	2.302	.03
43	168	3.0119	1.228	2014	2.7895	1.356	2.639	.01
48	167	4.3174	1.059	2004	4.5005	0.879	-3.627	.001
52	167	3.8383	1.234	1995	4.0947	1.111	-2.791	.005
53	166	3.9157	1.125	1967	3.7748	1.331	3.763	.001

Eğitim-öğretim konularıyla ilgili önerilerde, yöneticilerin öğretmenlere göre, okul yönetiminin çalışanlarca belirlenmesini (61) benimsemekten, okulda sınavlara hazırlayıcı kurs açılmasını (63), velilerin okulda söz sahibi olmalarını (64) eğitimin eğitimcilere bırakılmasını (67) ve yönetici kadim öğretmenlerin sayıya çoğalmasını (77) daha çok benimsedikleri; hizmetiçi eğitim (68), isteyenlerin anadilde eğitim görmesi (78) ve din eğitiminin cemaatlere bırakılması (82) konularını da daha az benimsedikleri anlaşılmaktadır (Çizelge 59).

Çizelge 59. Görev Türüne Göre Yapılan Değerlendirmelerin T-test Sonuçları

Konu No	Yönetici			Öğretmen			∞	P
	n ₁	$\bar{x}_1$	s ₁	n ₂	$\bar{x}_2$	s ₂		
61	168	4.2679	1.155	2012	4.3767	0.963	-2.689	.01
63	169	3.8817	1.133	2001	3.7211	1.247	2.797	.005
64	169	3.7515	1.112	2012	3.6566	1.212	2.167	.03
67	169	4.7633	0.503	2020	4.6906	0.697	2.607	.01
68	166	2.2470	1.000	1974	2.2736	1.110	-2.315	.03
77	169	3.9763	0.963	2016	3.7624	1.172	4.803	.001
78	168	3.4881	1.508	1993	3.6212	1.410	-2.293	.03
82	166	2.1145	1.420	1964	2.3310	1.518	-2.577	.01

Ek İş Yapma İlişkisi

Ek iş yapanları diğerlerinden anlamlı bir biçimde farklı kılan özellikleri genellikle şöyledir: erkek; il ve ilçe merkezlerinde doğan; genç olmayan; meslek lisesi, eğitim enstitüsü ya da eğitim fakültesi çıkışlı; sınıf öğretmeni; Milliyet gazetesi okuyan, kitap ayrımı yapmayan; özel arabası olmayan; uzun yıllardır çalışmakta olan; yönetici; el sanatlarına meraklı; gelir düzeyini az bulan ve Doğu'da çalışmayan (Çizelge 60).

Bu arada, diğerlerine göre anlamlı düzeylerde, rehber öğretmenlerle din dersleri öğretmenlerinin ek iş yapmadığı, ek iş yapmayanların da bilim kurgu ve güldürü kitaplarını pek yeğlemedikleri görülmektedir. İlköğretimin amaçları konusunda ek iş yapanların düşünen, araştıran öğrenciyi pek istemedikleri, yükseköğretimin amaçları konusunda katılımcılığa ve çağdaşlığa (düşünmeyecek ve çağdaş olacak!) daha çok önem verdikleri, toplumun erkek egemen toplum olmadığını düşündükleri anlaşılmaktadır.

Çizelge 60. Ek İş Yapmayla İlgili %2 Analizleri

<u>Ek İş Yapmayla İlişkili Özellikler</u>	<u>γ²</u>	<u>n</u>	<u>sd</u>	<u>E</u>
<u>Nüfusbilim Özellikleri</u>				
Hobi Türleri	15.32	0938	3	.01
Okunan Gazete	62.13	2112	9	.001
Okunan Kitap Türü	21.41	2169	7	.01
Özel Araba Sahipliği	17.14	2248	1	.001
Gelir Düzeyi	273.81	2243	2	.001
Çalışılan Yöre	11.04	2240	3	.01
<u>Eğitimle İlgili Görüşler</u>				
İlköğretimin Amaçları	15.77	1398	8	.05
Yükseköğretimin Amacı	21.26	1612	8	.01
Erkek Egemen Toplum	17.91	1024	8	.03

Cinsiyet ilişkisi Çizelge 34'te, doğum yeri Çizelge 37'de, yaş grubu Çizelge 40'ta, lise türü Çizelge 43'te, öğretmenlik kaynağı Çizelge 47'de, öğretmenliği seçme nedeni Çizelge 50'de yer almaktadır.

Kimi değerlendirmelerin öğretmenin ek iş yapma yapmamasıyla da ilişkili olduğu anlaşılmaktadır (Çizelge 61 ve 62). Ek iş yapan öğretmenlerin ek iş yapmayan öğretmenlere göre daha çok, öz eleştiri yaptıkları (1), arkadaşlarıyla eğitimsel sorunları tartıştıkları (2), öğrenciyle yeterli iletişim kuramadıkları (3), ders konusunu öğretmekte güçlük çektikleri (4), disiplin sorunlarını çözmekte zorlandıkları (6), bu maaşla bu kadar çalışılır (10) dedikleri, fırsatını bulsalar öğretmenlikten ayrılacakları (11), okullarda dayak cezasının uygulandığını düşündükleri (12), fırsatını bulsalar okul değiştirecekleri (14), öğrenci başarısının adilane değerlendirilmediğini düşündükleri (16), gençlere öğretmen olmalarını öğütlediklerini (17) ve öğrenciye yeterince saygı gösterilmediğini (18) düşündükleri görülmektedir (Çizelge 61).

Ek iş yapan öğretmenler ek iş yapmayanlara göre, öğrencinin yeterince soru sormadığı (20), rehberlik hizmetlerinin yeterli düzeyde olmadığı (24), okulda eti senin kemliği benim anlayışının geçerli olduğu (26)* laboratuvar olanaklarının yeterli düzeyde olmadığı (27), yönetici veli ilişkisinin yeterli düzeyde olmadığı (30) ve okul yöneticilerinin yönetim görevinde yetersiz olduğu (32) görüşündedir.

Çizelge 61. Ek İş Yapıp Yapmamaya Göre Değerlendirmelerin T-test Sonuçları

Konu No	Ek İş Yapanlar			Ek İş Yapmayanlar			t ₀	P
	"1	"x ₁	"s ₁	"2	"x ₂	"s ₂		
1	1593	4.2643	0.745	634	4.2571	0.678	2.467	.02
2	1591	4.2543	0.797	631	4.2377	0.660	2.925	.01
3	1586	3.7774	1.069	644	3.8634	0.955	-4.250	.001
4	1581	3.6357	1.239	642	3.8146	1.164	-3.876	.01
6	1583	3.3639	1.261	637	3.4349	1.178	-2.918	.01
10	1582	2.5746	1.470	624	2.28.04	1.297	7.079	.001
11	1579	2.7600	1.523	629	2.0970	1.342	12.002	.001
12	1592	2.6401	1.379	642	2.3738	1.311	3.393	.001
14	1580	2.6892	1.435	624	2.4679	1.345	3.259	.001
16	1581	3.0702	1.341	639	3.2848	1.265	-2.515	.02
17	1582	3.1669	1.297	632	3.4320	1.188	-3.241	.001
18	1586	2.9086	1.278	635	3.1780	1.197	-3.238	.001
20	1587	2.4902	1.195	641	2.6708	1.258	-2.982	.01
24	1597	1.8929	1.062	642	2.1573	1.135	-2.652	.01
26	1589	2.0510	1.270	642	1.9112	1.131	4.421	.001
27	1585	1.9003	1.089	629	2.1558	1.138	-2.093	.04
30	1591	2.4249	1.114	639	2.7011	1.169	-2.469	.02
32	1585	2.7054	1.269	624	3.0016	1.236	-3.002	.001
33	1587	1.8922	1.184	637	2.3501	1.351	-6.574	.001
34	1590	2.0403	1.038	632	2.3006	1.036	-2.753	.01
35	1593	2.0951	1.145	636	2.5314	1.203	-4.953	.001
36	1584	2.2564	1.198	639	2.5994	1.226	-2.761	.01
39	1585	2.5741	1.321	631	2.4596	1.235	3.948	.001
41	1550	3.2574	1.400	615	2.8715	1.316	3.726	.001
42	1589	2.6362	1.292	635	2.9024	1.211	-3.393	.001
43	1592	2.6815	1.343	627	3.0957	1.300	-2.960	.01
47	1592	4.5509	0.935	635	4.5449	0.778	2.147	.04
48	1581	4.5256	0.885	627	4.3748	0.924	2.565	.01
52	1572	4.0615	1.176	622	4.0840	1.006	-4.199	.001
53	1559	3.7870	1.345	613	3.7912	1.228	-3.033	.01

Ek iş yapan öğretmenlerin, eğitimde fırsat ve olanak eşitliğinin sağlanmadığını (33), ders kitaplarının niteliğinin yeterli olmadığını (34), öğretmenlik mesleğinin toplumda kabul görmediğini (35), ders programlarının gerekli bilgileri içermediğini (36), eğitim sisteminde cinsiyetçi yaklaşımın egemen olduğunu (39), ders kitaplarının tutucu ve şoven olduğunu (41), okulların öğrencilere demokratik değerler kazandırmadığını (42) ve eğitim sisteminin laik (43) olmadığını düşündükleri; dinin politikaya alet edilmesi (47) ile demokratik ve hukuk devleti olamamamızı (48) önemsedikleri, özelleştirme (52) ve dinsel kimliklerin tanınması (53) konularını da o kadar önemsemedikleri görülmektedir.

Ek iş yapanlar, öğretmenlerin özlük haklarına sahip çıkmaları (56), öğrencilerin okul yönetimine katılmaları (62) ve din eğitiminin cemaatlere bırakılması (82) konularına daha çok; okulda sınavlara hazırlayıcı kurslar açılması (63), öğretmenlerin özel ders vermesi (65), din adamının yüksekokulda yetişmesi (71), mesleki eğitime (72) ve özel öğretime ağırlık (84) verilmesi konularım ise ek iş yapmayanlardan daha az destekledikleri anlaşılmaktadır (Çizelge 62).

Çizelge 62. Ek İş Yapıp Yapmamaya Göre Önerilerin T-test Sonuçları

Konu No	Ek İş Yapanlar			Ek İş Yapmayanlar			to	P
	^a 1	x ₁	^s 1	^a 2	x ₂	^s 2		
56	1594	4.7472	0.561	632	4.6519	0.603	4.735	.001
62	1578	3.8435	1.215	622	3.6109	1.220	2.674	.01
63	1579	3.6884	1.281	628	3.8201	1.130	-5.676	.001
65	1588	3.2469	1.497	622	3.3392	1.344	-3.468	.001
71	1592	4.3731	1.039	635	4.4173	0.897	-2.998	.01
72	1580	4.2354	0.958	634	4.2413	0.828	-2.477	.02
77	1587	3.7240	1.200	634	3.8833	1.059	-5.087	.001
82	1557	2.3385	1.543	610	2.2049	1.409	5.245	.001
84	1582	2.7064	1.509	624	2.8798	1.407	-3.824	.001

Okunan Gazeteye İlişkiler

Doğum yerine göre okunan gazetelerin dağılımı Çizelge 63'te verilmektedir. Sabah ve Milliyet okuyucularının oranı kentten köye doğru azalmakta, Cumhuriyet okurlarının oranı ise artmaktadır. Oransal olarak köy doğumlular Cumhuriyet gazetesini daha çok okumaktadır.

Zaman gazetesini okuyanlar içinde özel araba sahibi olmayanların, Milliyet ve Radikal okuyanlarda ise özel araba sahiplerinin; Sabah, Radikal ve Zaman okuyanlar içinde gençlerin; Sabah okuyanların içinde kentlilerin, Türkiye okuyanların içinde de ilçe doğumluların; Türkiye gazetesi okuyanlarla gazete okumam diyenlerin içinde de gelir düzeyini düşük görenlerin, Doğu'da Zaman ve İç Anadolu'da Türkiye gazetesi okuyanların, diğerlerinden anlamlı bir biçimde farklı oldukları görülmektedir (Çizelge 64).

Çizelge 63. Doğum Yerine Göre Okunan Gazete

Okunan Gazete	Kent	İlçe	Köy	Toplam
Cumhuriyet	93	135	128	356
Hürriyet	91	95	43	229
Milliyet	161	162	119	442
Radikal	23	37	28	88
Türkiye	17	29	13	59
Sabah	72	58	42	172
Yeni Yüzyıl	31	39	24	94
Zaman	8	12	9	29
Gazete Okumaz	52	60	52	164
Diğer	94	118	114	326
Toplam	642	745	572	1959

Türkiye ve Zaman gazetelerini okuyanlar içinde güldürü türü kitap okuduğunu belirtenlerin olmadığı, İmam Hatip Lisesi çıkışlı öğretmenler içinde Cumhuriyet ve Radikal gazetelerini okuyanların bulunmadığı, Meslek liselerinden gelenler içinde de Zaman okuyanların çoğunlukta Cumhuriyet gazetesini okuyanların azınlıkta olduğu, 30 ve daha yukarı yaşta olan bekarların da pek Radikal okumadıkları anlaşılmaktadır.

Çizelge 64. Gazete Okumayla İlişkili %2 Analizleri

Gazete Okumayla ilişkili	χ^2	n	sd	E
Nüfusbilim Özellikleri				
Hobi Türü	49.73	903	27	.001
Okunan Kitap Türü	245.23	2069	63	.001
Özel Araba Sahipliği	63.24	2132	9	.001
Gelir Düzeyi	138.54	2128	18	.001
Medeni Durum	58.90	2072	9	.001
Çalışılan Yöre	150.31	2117	27	.001

Cinsiyet, doğum yeri, yaş grubu ve lise türü ile ilgili ilişkiler sırasıyla Çizelge 34, 37, 40 ve 43'te verilmiştir.

Pek çok değerlendirme, okunulan günlük gazeteye göre anlamlı düzeylerde ilişkilidir. Genellikle Türkiye ya da Zaman gazetesi okuyan öğretmenler diğerlerinden farklı değerlendirmeler yapmaktadır (Çizelge 65 ve 66). Okunan gazete türüne göre yapılan değerlendirmelerin ortalamaları EK 9'da verilmektedir.

Gazete okumayanlar daha az öz eleştiri yapmakta (1) ve arkadaşlarıyla eğitsel konuları daha az tartışmaktadır (2). Zaman okuyanlar, öğretmenin sınıfın hakimi (7) olduğunu düşünmekte, kendilerini alanlarında (8) yeterli bulmamakta, öğretmenlik mesleğini kadınlara uygun (9) görmemekte; öğretmen-veli ilişkisini (13) yetersiz bulmakta, gençlere öğretmen olmayı (17) önermemekte, öğrenmenin ezbere dayandığını (19) düşünmemekte, laboratuvar olanaklarını (27) ve yönetici veli ilişkisini (30) yeterli bulmamakta, özelleştirmeyi önemli bir sorun (52) olarak görmemektedir.

Türkiye gazetesi okuyanlar, bu maaşla bu kadar çalışılır (10), dayak cezası uygulanıyor (12) ve fırsatını bulsam okul değiştiririm (14) dememekte; öğrenci başarısının adilane değerlendirildiğini (16), öğrenciye yeterince saygı gösterildiğini (18), devletin okula gereken önemi verdiğini (23), okulda eti senin kemiği benim anlayışının geçerli (26) olmadığını, eğitsel etkinliklerin yeterliliğini (28), yönetici-öğretmen ilişkisinin yeterliliğini (31), okul yöneticilerinin yeterliliğini (32), eğitimde fırsat ve olanak eşitliğinin (33) olduğunu ve ders kitaplarının niteliğinin (34) yeterli olduğunu düşünmektedir. Türkiye okuyanlar, eğitim sisteminin

demokratik olduğunu (37), merkez ve taşra yöneticilerini yeterliğini (38); eğitim sisteminde cinsiyetçi yaklaşım egemen (39) olmadığını, okulun öğrencileri yaşama hazırladığını (40), ders kitaplarını tutucu ve şoven (41) olmadığını, okulların öğrencilere demokratik değerler kazandırdığını (42), eğitim sisteminin laik (43) olduğunu, işsizliğin önemli bir sorun (44) olmadığını, insan hakları ihlallerinin önemli bir sorun (46) olmadığını, dinin politikaya alet edilmesinin önemli (47) olmadığını, demokratik hukuk devleti olamamamızın (48) önemli olmadığını, gençlerde şiddet eğiliminin artmasının (49) önemli olmadığını düşünmekte, şariatçı akımları eğitimde hiç etkili (54) bulmamakta ve etnik kimliklerin tanınmasını (55) istememektedir.

Sabah gazetesi okuyanlar, öğrenciyle daha çok iletişim kurmaktadır (3); öğretmenler arası ilişkinin yeterliliğini (15), öğrencinin yeterince soru sorduğunu (20), rehberlik hizmetlerinin yeterliliğini (24) öğretmenler kurulunun işlevselliğini (29), öğretmenliğin toplumda kabul gördüğünü (35) ve ders programlarının gerekli bilgileri içerdiğini (36) diğerlerinden daha çok düşünmektedir.

Cumhuriyet okuyanlar, yerel yönetimlerin okula yeterince ilgi gösterdiğine (22) diğerlerinden daha az katılmakta, Radikal okuyanlar, fırsatını bulsam öğretmenlikten ayrılırdım (11) demektedir, öğrencinin derslere yeterince ilgi duymadığını (21), araç-gereçlerin yeterli düzeyde (25) olmadığını ve dinsel kimliklerin tanınması (53) gerektiğini düşünmekte; okudukları gazeteyi belirtmeyenler de ulusal birliğin sağlanmasını (51) pek sorun olarak görmemektedir.

Çizelge 65. Okunan Gazeteye Göre Yapılan Değerlendirmelerin ANOVA Sonuçları

Konu No	Gruplar arası			Gruplar içi			F ₀	P
	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması		
1	11.748	9	1.305	1103.798	2097	0.526	2.480	.01
2	18.888	9	2.099	1180.225	2092	0.564	3.720	.001
3	30.964	9	3.440	2241.585	2099	1.068	3.222	.001
7	63.621	9	7.069	3549.671	2075	1.711	4.132	.001
8	41.406	9	4.601	3073.749	2098	1.465	3.140	.001
9	42.400	9	4.711	3740.259	2103	1.779	2.649	.005
10	57.320	9	6.369	4184.229	2077	2.015	3.161	.001
11	124.693	9	13.885	4479.213	2078	2.156	6.428	.001
12	116.699	9	12.967	3789.961	2102	1.803	7.192	.001
13	95.762	9	10.640	2793.585	2108	1.325	8.029	.001
14	38.617	9	4.291	4124.164	2078	1.985	2.162	.03
15	52.809	9	5.868	3179.314	2119	1.500	3.911	.001
16	70.634	9	7.848	3650.442	2094	1.743	4.502	.001
17	49.590	9	5.510	3336.025	2088	1.598	3.449	.001
18	175.958	9	19.551	3191.920	2092	1.526	12.814	.001
19	54.442	9	6.049	3627.528	2095	1.732	3.494	.001
20	39.740	9	4.416	3098.529	2099	1.476	2.991	.002
21	29.619	9	3.291	2293.085	2098	1.093	3.011	.001

22	52.961	9	5.885	2216.084	2096	1.010	5.829	.001
23	71.582	9	7.954	2315.473	2097	1.104	7.203	.001
24	41.175	9	4.575	2501.009	2107	1.187	3.854	.001
25	57.229	9	6.359	2956.579	2100	1.408	4.517	.001
26	117.985	9	13.109	3123.474	2099	1.488	8.810	.001
27	39.055	9	4.339	2558.394	2085	1.227	3.536	.001
28	51.402	9	5.5711	2531.557	2093	1.210	4.722	.001
29	90.118	9	10.013	2923.019	2045	1.429	7.005	.001
30	66.609	9	7.401	2626.127	2097	1.252	5.910	.001
31	88.404	9	9.823	3660.335	2114	1.731	5.673	.001
32	144.591	9	16.066	3189.703	2081	1.533	10.481	.001
33	155.304	9	17.256	3130.375	2097	1.493	11.560	.001
34	102.878	9	11.431	2195.836	2091	1.050	10.885	.001
35	104.208	9	11.579	2818.446	2098	1.343	8.619	.001
36	92.957	9	10.329	3061.880	2094	1.462	7.064	.001
37	202.310	9	22.479	2955.771	2090	1.414	15.895	.001
38	61.525	9	6.836	2415.340	2053	1.176	5.811	.001
39	152.911	9	16.990	3400.446	2086	1.630	10.423	.001
40	111.319	9	12.369	3250.894	2106	1.544	8.013	.001
41	343.679	9	38.187	3591.719	2039	1.762	21.678	.001
42	169.366	9	18.818	3260.031	2092	1.558	12.076	.001
43	368.241	9	40.916	3432.947	2088	1.644	24.886	.001
44	7.976	9	0.886	795.356	2107	0.377	2.348	.02
46	47.038	9	5.226	1217.734	2094	0.582	8.987	.001
47	144.071	9	16.008	1549.498	2098	0.739	21.674	.001
48	66.832	9	7.426	1595.319	2080	0.767	9.682	.001
49	39.454	9	4.384	2083.008	2089	0.997	4.396	.001
51	53.241	9	5.916	2389.126	2072	1.153	5.130	.001
52	21.479	9	2.387	2570.318	2073	1.240	1.925	.05
53	47.464	9	5.274	3527.941	2050	1.721	3.064	.001
54	536.049	9	59.561	3055.446	2060	1.483	40.156	.001
55	237.819	9	26.424	3690.699	2033	1.815	14.556	.001

Eğitim-öğretim konularıyla ilgili önerileri de genellikle Türkiye ya da Zaman gazetesi okuyan öğretmenlerin diğerlerinden farklı derecelerde önerdikleri görülmektedir (Çizelge 66). Türkiye gazetesi okuyanlar, öğretmenlerin özlük Çizelge 66. Okunan Gazeteye göre Yapılan Önerilerin ANOVA Sonuçları

Konu No	Gruplar arası			Gruplar içi			F ₀	P
	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması		
56	11.151	9	1.239	669.859	2094	0.320	3.873	.001
57	10.368	9	1.152	778.481	2105	0.370	3.115	.001
58	22.558	9	2.506	906.038	2084	0.435	5.765	.001
59	22.229	9	2.470	920.666	2103	0.438	5.642	.001
60	19.412	9	2.157	1794.542	2102	0.854	2.526	.01
61	81.585	9	9.065	1944.207	2087	0.932	9.731	.001
62	178.054	9	19.784	2905.023	2973	1.401	14.118	.001
63	71.788	9	7.976	3180.555	2075	1.533	5.204	.001
64	33.839	9	3.760	2986.007	2087	1.431	2.628	.005

65	168.879	9	18.764	4262.903	2082	2.048	9.164	.001
66	179.780	9	19.976	3543.666	2077	1.706	11.708	.001
68	26.233	9	2.915	1177.650	2097	0.562	5.190	.001
70	60.926	9	6.770	1760.942	2101	0.838	8.077	.001
71	63.073	9	7.008	2069.221	2094	0.988	7.092	.001
22_i	107.194	9	11.910	1583.270	2052	0.772	15.437	.001
74	165.491	9	18.388	2251.615	2098	1.073	17.133	.001
75	122.054	9	13.562	2922.426	2103	1.390	9.759	.001
76	167.776	9	18.642	2851.357	2076	1.373	13.573	.001
77	142.893	9	15.877	2675.097	2093	1.278	12.422	.001
78	272.588	9	30.288	3892.937	2069	1.862	16.097	.001
79	41.470	9	4.608	3914.444	2079	1.863	2.447	.01
80	64.253	9	7.139	3748.752	2071	1.810	3.944	.001
81	99.182	9	11.020	3311.706	2074	1.597	6.902	.001
82	100.619	9	11.180	4579.343	2039	2.246	4.978	.001
83	131.930	9	14.659	3561.007	2052	1.735	8.447	.001
84	138.679	9	15.409	4474.697	2079	2.152	7.159	.001

haklarına sahip çıkmaları (56) konusuna, okulda çevre koruma bilinci kazandırılmasına (57), öğretmenlerin eğitsel kararlara katılmalarına (58), ezberci eğitime son verilmesine (60), öğrencilerin okul yönetimine katılmalarına (62), velilerin okulda söz sahibi olmalarına (64), yabancı dil öğretimine (70), din adamının yüksekokulda yetişmesine (71), sendikaların eğitsel karar süreçlerinde yer almasına (73) ve yabancı dille öğretim yapılmasına (80) daha az destek vermekte ve isteyenin ana dilinde eğitim görmesine (78) karşı çıkmaktadır.

Zaman okuyanlar diğerlerine göre, okul yönetiminin çalışanlarca belirlenmesini (61) olumsuz ve öğrenciden katkı payı alınmasını (66) olumlu bulmakta; zorunlu eğitim süresinin 8 yılın üzerinde olmasına (74), meslek okulu mezunlarının yalnız ilgili alanlarda yükseköğrenim görmelerine (75), ortaöğretim süresinin 4 yıl olmasına (76) ve yönetici kadın öğretmenlerin sayıca çoğalmasına (77) karşı çıkmakta; gereksinimi olanlara burs verilmesi koşuluyla ortaöğretimin paralı olmasına (81) ve din eğitiminin cemaatlere bırakılmasına (82) olumlu, gereksinimi olanlara burs verilmesi koşuluyla yükseköğretim paralı olması (83) ve özel öğretime ağırlık verilmesi (84) konularına da çok olumlu yaklaştıkları anlaşılmaktadır.

Radikal okuyanlar, okulda insan hakları bilinci kazandırılması (59), okullarda sınava hazırlayıcı kurslar açılması (63) ve yerel yönetimlerin eğitimde söz sahibi olmasını (79) diğerlerinden daha çok; Cumhuriyet okuyanlar öğretmenlerin özel ders vermesini (65) ve gazete okumayanlar da hizmetiçi eğitim verilmesini (68) daha az önermektedirler.

Kitap Okumayla İlişkiler

Erkeklerin daha çok ve gençlerin daha az kitap okudukları; öğretmen lisesinden gelenler içinde kitap okumayanlar önemli oranlara ulaşırken İmam

Hatip Liselerinden gelenlerde kitap okumayanların düşük oranlarda kaldığı; ilköğretmen okulu ve eğitim enstitüsü çıkışların daha az kitap okudukları; rehber öğretmenlerle sınıf öğretmenlerinin tamamının kitap okuduğu; kıdemli öğretmenlerle el sanatlarına meraklı olanların daha az kitap okuduğu; Cumhuriyet gazetesi okuyanlar içinde kitap okumayanların çok az olduğu, gazete okumayanların kitap ta okumadıkları; gelir düzeyini düşük bulanların kitap okumadığı; özel araba sahibi olanlarla evlilerin daha az kitap okuduğu görülmektedir (Çizelge 67). İlköğretimde saygılı insan geliştirilmesini isteyenler arasında da kitap okumayan yoktur.

Çizelge 67. Kitap Okuyup Okumamayla İlgili %2 Analizi

Kitap Okumayla İlişkili Değişkenler	%2	n	sd	F
Cinsiyet	14.72	2197	1	.001
Yaş Grubu	15.37	2180	2	.001
Lise Türü	8.62	1782	3	.04
Öğretmenlik Kaynağı	26.20	2170	6	.001
Öğretmenlik Alanı	34.22	2182	10	.001
Hobi Türü	14.20	933	3	.01
Okunan Gazete Türü	106.53	2069	9	.001
Gelir Düzeyi	6.09	2182	2	.05
Özel Araba Sahipliği	7.36	2186	1	.001
Medeni Durum	10.85	2124	1	.001
Özel Araba Sahipliği	86.89	2255	3	.001
İlköğretimin Amacı	15.62	1377	8	.05

Kimi değerlendirmelerin öğretmenin kitap okuyup okumamasıyla da ilişkili olduğu anlaşılmaktadır (Çizelge 68). Kitap okuyan öğretmenlerin kitap okumayan öğretmenlere göre, öğrenciyle yeterli iletişim kurdukları (3), disiplin sorunlarını çözmekte zorlanmadıkları (6), bu maaşla bu kadar çalışılır (10) dedikleri, fırsatım bulsalar öğretmenlikten ayrılacakları (11) ve gençlere öğretmen olmalarını öğütledikleri (17) görülmektedir (Çizelge 66). Kitap okuyanların yönetici öğretmen ilişkisinin yeterli düzeyde olduğunu (31), okul yöneticilerinin yönetim görevinde yeterli olduğunu (32), öğretmenlik mesleğinin toplumda kabul gördüğünü (35) düşündükleri, dinin politikaya alet edilmesini (47) önemsemedikleri, dinsel kimliklerin tanınması (53) ve etnik kimliklerin tanınması (55) konularını destekledikleri görülmektedir.

Kitap okuyan öğretmenlerin, öğretmenlerin eğitsel kararlara katılmasını (58), öğretmenlerin hizmetiçi eğitim almalarını (68) ve yerel yönetimlerin eğitimde

söz sahibi olmasını (79) destekledikleri; ortaöğretimin 4 yıl olmasına (76) karşı oldukları anlaşılmaktadır.

Çizelge 68. Kitap Okuyup Okumamaya Göre Yapılan Değerlendirmelerin T-test Sonuçları

Konu No	Kitap Okuyanlar			Kitap Okumayanlar			t _o	P
	n _j	$\bar{x}_1$	s ₁	n ₂	$\bar{x}_2$	s ₂		
3	1988	3.828	1.023	179	3.575	1.170	4.133	.001
6	1984	2.597	1.048	180	2.406	1.029	2.294	.03
10	1966	2.451	1.414	176	2.875	1.503	-2.244	.025
11	1967	2.529	1.461	177	2.927	1.595	-3.183	.001
17	1974	3.245	1.258	178	3.388	1.362	-1.970	.05
31	2002	2.893	1.327	181	2.768	1.403	2.016	.05
32	1966	2.798	1.261	176	2.688	1.364	2.390	.02
35	1982	2.238	1.185	180	2.006	1.075	3.044	.002
47	1983	4.549	0.899	179	4.637	0.755	-2.185	.03
53	1935	3.808	1.299	177	3.593	1.447	3.280	.001
55	1925	3.637	1.376	173	3.405	1.478	2.370	.02
58	1970	4.603	0.671	180	4.533	0.758	2.027	.05
68	1983	4.395	0.756	180	4.322	0.882	2.042	.05
76	1961	3.799	1.211	177	3.932	1.171	-1.984	.05
79	1962	3.512	1.367	177	3.356	1.531	3.479	.001

Özel Araba Sahipliğiyle İlişkiler

Öğretmenlik alanlarına göre özel araba sahibi olup olma ile ilgili bilgiler Çizelge 69'da verilmektedir. Oransal olarak en çok araba sahibi olan öğretmenler yabancı dil öğretmenleridir (%56). İkinci sırayı yüzde 45 ile mesleki teknik alan öğretmenleri ve üçüncü sırayı da yüzde 44.5 ile matematik öğretmenleri almaktadır. Özel otosu olanlar büyük şehirlerde daha çok ve Doğu'da daha azdır (%2=86.89, n=2255, sd=3, p=.001)

Daha önce değinilen analizlerden (Çizelge 44,47,50, 59, 63 ve 67) gençlerin, İmam Hatip çıkışlıların, öğretmenliği ideal bir meslek olarak görenlerin, gelir düzeyi düşük olanların, kitap okuyanların, din dersleri öğretmenlerinin, ek iş yapanların ve Zaman gazetesi okuyanların anlamlı bir biçimde diğerlerine göre daha az özel araba sahibi olduğu bilinmektedir.

Kimi değerlendirmelerin öğretmenin özel araba sahibi olup olmamasıyla da ilişkili olduğu görülmektedir (Çizelge 70 ve 71). Özel arabası olan öğretmenlerin diğerlerine göre, öğrenciyle yeterli iletişim kurdukları (3), ders konusunu öğretmekte güçlük çekmedikleri (4), disiplin sorunlarını çözmekte zorlandıkları (6), fırsatını bulsalar öğretmenlikten ayrılmayacakları (11), okullarda dayak cezasının uygulanmadığını düşündükleri (12), öğretmen veli ilişkisini yeterli (13) buldukları, fırsatını bulsalar okul değiştirmeyecekleri (14), öğrencinin yeterince som sorduğunu (20), araç-gereçleri

Çizelge 69. Öğretmenlik Alanına Göre Araba Sahipliği

Öğretmenlik Alanı	Özel Arabası		Toplamı
	Var	Yok	
Türkçe- Edebiyat	76	97	173
Fen Alanı	77	107	184
Matematik	69	86	155
Mesleki Teknik	94	115	209
Okulöncesi	24	54	78
Rehber Öğretmen	10	13	23
Sınıf Öğretmeni	427	596	1023
Sosyal Alan	62	128	190
Uygulamalı Dersler	43	53	96
Yabancı Dil	59	46	105
Din Dersleri	8	19	27
Toplam	949	1314	2263

yeterli (25) buldukları, okulda eti senin kemiği benim anlayışının geçerli olmadığını (26), laboratuvar olanaklarının (27) ve eğitsel kol etkinliklerinin (28) yeterli düzeyde olduğu düşünükleri görülmektedir (Çizelge 70).

Özel arabası olanlar öğretmenlerin diğerlerine göre, ders kitaplarının niteliğinin yeterli olduğunu (34), eğitim sisteminde cinsiyetçi yaklaşımın egemen olmadığını (39), eğitim sisteminin laik (43) olduğunu, işsizliğin önemli bir sorun (44) olmadığını, insan hakları ihlallerinin önemli bir sorun (46) olmadığını, demokratik ve hukuk devleti olamamızın önemli bir sorun (48) olmadığını, ulusal birliği sağlamanın önemli (51) olduğunu düşündükleri, dinsel kimliklerin tanınması (53) ve etnik kimliklerin tanınması (55) konularına da pek katılmadıkları görülmektedir.

Özel arabası olan öğretmenlerin diğerlerine göre, öğretmenlerin özlük haklarına sahip çıkmalarına (56), okulda çevre koruma bilinci kazandırılmasına (57), okulda insan hakları bilinci kazandırılmasına (59) ve ezberci eğitime son verilmesine (60) karşı oldukları anlaşılmaktadır (Çizelge 71). Özel arabası olanlar, öğrencilerin okul yönetimine katılmaları (62), öğretmenlerin özel ders vermesi (65) ve öğrenciden katkı payı alınmasına (66) olumlu bakmakta; eğitimin eğitimcilerle bırakılmasını (67) pek benimsememekte; din adamının yüksekokulda yetişmesini (71) ve mesleki eğitime ağırlık verilmesini (72) desteklerken; sendikaların karar sürecine katılmalarını (73) desteklememekte, zorunlu eğitimin 8 yılın üzerinde olmasını (74) ve meslek okullarının yalnız ilgili meslekte yükseköğrenim görmesini (75) desteklemekte, isteyenin anadilinde öğrenim görmesini (78) pek desteklememekte, burs verilmesi koşuluyla ortaöğretim (81) ve yükseköğretim paralı olmasını (83) desteklemekte, din eğitiminin cemaatlere bırakılmasını (82) ve özel eğitime (84) ağırlık verilmesini pek desteklememektedir.

Çizelge 70. Araba Sahibi Olup Olmamaya Göre Yapılan Değerlendirmelerin T-test Sonuçları

Konu No	Arabası Var			Arabası Yok			t_0	P
	n_1	$\bar{x}_1$	s_1	n_2	$\bar{x}_2$	s_2		
3	933	3.8650	1.026	1312	3.7508	1.046	2.011	.05
4	929	3.7029	1.262	1309	3.6746	1.187	2.221	.03
6	930	3.3441	1.292	1304	3.3995	1.196	-3.673	.001
11	933	2.5584	1.448	1289	2.5943	1.505	-2.172	.03
12	936	2.4434	1.322	1312	2.6603	1.386	-3.140	.002
13	943	2.6405	1.186	1313	2.3808	1.154	3.059	.002
14	933	2.5327	1.381	1285	2.7043	1.437	-2.294	.03
20	933	2.6152	1.242	1310	2.4962	1.201	2.308	.03
25	934	2.1574	1.238	1312	1.9474	1.161	3.652	.001
26	937	1.8933	1.130	1308	2.0971	1.295	-5.630	.001
27	928	2.0894	1.151	1300	1.8823	1.066	2.108	.04
28	936	2.2799	1.144	1303	2.1804	1.081	3.216	.001
34	933	2.2122	1.062	1303	2.0437	1.031	2.833	.005
39	931	2.4468	1.247	1299	2.6097	1.328	-3.866	.001
43	932	2.9206	1.322	1300	2.7077	1.354	1.958	.05
44	943	4.6872	0.632	1310	4.7427	0.598	-3.102	.002
46	940	4.5000	0.825	1298	4.6364	0.739	-5.037	.001
48	936	4.4252	0.928	1286	4.5295	0.868	-2.581	.01
51	936	4.2500	1.003	1276	4.5163	1.111	2.755	.01
53	921	3.3036	1.352	1265	3.8498	1.282	-3.290	.001
55	916	3.3930	1.443	1255	3.7594	1.329	-5.053	.001

Çizelge 71. Araba Sahibi Olup Olmamaya Göre Yapılan Önerilerin T-test Sonuçları

Konu No	Arabası Var			Arabası Yok			t_0	P
	n_1	$\bar{x}_1$	s_1	n_2	$\bar{x}_2$	s_2		
56	937	4.6884	0.623	1304	4.7446	0.520	-3.973	.001
57	940	4.6394	0.632	1310	4.7122	0.587	-3.896	.001
59	936	4.5331	0.699	1312	4.6235	0.650	-3.110	.002
60	938	4.4776	0.999	1312	4.5976	0.872	-4.238	.001
62	929	3.7933	1.188	1287	3.7731	1.245	2.422	.02
65	932	3.3262	1.418	1291	3.2401	1.482	2.846	.01
66	933	2.3773	1.402	1287	2.0342	1.257	7.086	.001
67	938	4.6674	0.705	1301	4.7164	0.669	-2.393	.02
71	937	4.4152	0.950	1303	4.3684	1.031	2.231	.03
72	935	4.2952	0.857	1292	4.2012	0.967	2.127	.04
73	919	4.2971	0.955	1268	4.4203	0.861	-2.706	.01
74	942	4.3248	1.040	1304	4.2983	1.115	2.148	.04
75	941	4.1509	1.119	1307	3.9549	1.261	3.517	.001
78	925	3.4259	1.437	1285	3.7315	1.394	-2.655	.01
81	925	2.3373	1.319	1289	2.1063	1.257	3.282	.001
82	915	2.2197	1.483	1265	2.3708	1.531	-2.505	.02
83	912	2.4605	1.353	1281	2.2319	1.326	2.109	.04
84	921	2.7481	1.456	1298	2.7573	1.506	-2.237	.03

Gelir Düzeyi Etkisi

Kadınların, gençlerin, köy doğumlu olmayanların, İmam Hatip mezunlarının öğretmenliği ideal bir meslek olarak görenlerin, eğitim sertifikası alarak mesleğe girenlerin, okulöncesi eğitim ile yabancı diller öğretmenlerinin, ek iş yapmayanların ve Sabah gazetesi okuyanların gelir düzeylerini iyi buldukları daha önce belirlenmişti. Bunlara ek olarak, hobileri el sanatlarıyla ilgili olanların, güldürü kitapları okumayanların, erkek egemenliği ortadan kaldırmak için kadınlara sorumluluk düştüğünü düşünenlerin, diğerlerinden anlamlı bir biçimde farklı olarak kendilerini iyi gelir düzeyinde, yöneticilerin de az gelir düzeyinde gördükleri anlaşılmaktadır (Çizelge 72). Orta ve iyi gelir düzeyinde olanlar, öğrencinin saygılı, uyumlu ve Atatürk ilkelerine bağlı olmasını istemekte; erkek egemenliği konusunda az gelirliler bunun din eğitiminden ve gericilikten kaynaklandığını, iyi gelirliler de kadınların daha çok yönetici olması gerektiğini düşündükleri anlaşılmaktadır.

Çizelge 72. Gelire Bağımlı Özelliklerle İlgili %2 Sonuçları

Gelirle ilgili				
Özellikler	Ƴ2	II	sd	E
Hobi Türü	29.096	946	6	.001
Okunan Kitap	27.343	2182	14	.02
İyi Öğrenci	36.925	1800	14	.001
Erkek Egemenliği	47.897	1027	16	.001

Pek çok değerlendirme konusunun kişinin gelir durumuna göre farklı değerlendirildiği görülmektedir (Çizelge 73). Gelir düzeyine göre yapılan değerlendirmelerin ortalamaları EK 10'da verilmektedir. Genellikle az gelirliler diğerlerine göre, öğrenciyle iletişim kuramamakta (3), kendilerini alanlarında yeterli (8) bulmamakta, öğretmenlik mesleğini kadınlara uygun (9) görmemekte, öğretmenler arası ilişki yeterli (15) bulmamakta, öğrenci başarısı adiline değerlendirilmiyor (16) ve öğrenciye yeterince saygı gösterilmiyor (18) demekte, öğrenciler derslere yeterince ilgi duymuyor (21), yerel yönetimler okula yeterince ilgi göstermiyor (22), öğretmenler kurulu yeterince işlevsel (29) değil, ders programları gerekli bilgileri içermiyor (36) ve eğitim sisteminde cinsiyetçi yaklaşım egemendir (39) demektedir. Az gelirliler diğerlerine göre, karşılıklı saygı ve hoşgörü eksikliğini (45), insan hakları ihlallerini (46), demokratik hukuk devleti olamamamızı (48) ve gençlerde uyuşturucu bağımlılığının artmasını (50) önemli bir sorun olarak görmektedir (gelir düzeyine göre yapılan değerlendirmelerin ortalamaları EK 10'da verilmektedir).

Çizelge 73. Gelir Düzeyine Göre Yapılan Değerlendirmelerin ANOVA Sonuçları

Ko No	Gruplar arası			Gruplar içi			F _o	P
	Kareler Toplamı	sd	Kareler OrtalamaSI	Kareler Toplamı	sd	Kareler OrtalamaSI		
3	14.310	2	7.155	2401.715	2238	1.073	6.667	.001
4	12.129	2	6.064	3310.222	2231	1.484	4.087	.02
5	22103	2	11.052	4338.079	2217	1.957	5.648	.005
8	18.165	2	9.082	3319.747	2236	1.485	6.117	.005
9	28.642	2	14.321	3979.065	2244	1.773	8.076	.001
11	100.211	2	50.105	4756.659	2216	2.147	23.343	.001
12	11.593	2	5.796	4159.025	2242	1.855	3.125	.05
13	44.574	2	22.287	3032.315	2250	1.348	16.537	.001
15	27.704	2	13.852	3401.483	2261	1.504	9.207	.001
16	44.196	2	22.098	3862.924	2228	1.734	12.745	.001
18	37.053	2	18.526	3504.300	2228	1.573	11.779	.001
20	14.420	2	7.210	3303.256	2236	1.477	4.881	.01
21	8.956	2	4.478	2460.742	2237	1.100	4.071	.02
22	40.448	2	20.224	2283.058	2236	1.021	19.807	.001
23	45.266	2	22.633	2513.471	2236	1.124	20.134	.001
24	43.341	2	21.670	2592.139	2247	1.154	18.785	.001
25	41.631	2	2.816	3159.366	2239	1.411	14.752	.001
27	36.673	2	18.337	2678.064	2225	1.204	15.235	.001
28	30.850	2	15.425	2707.223	2235	1.211	12.735	.001
29	15.061	2	7.531	3156.748	2182	1.447	5.205	.01
30	54.015	2	27.008	2821.984	2237	1.262	21.409	.001
31	39.438	2	19.719	3951.673	2256	1.752	11.258	.001
32	52.319	2	26.159	3490.354	2215	1.576	16.601	.001
33	88.771	2	44.435	3394.098	2231	1.521	29.208	.001
34	30.310	2	15.155	2414.823	2232	1.082	14.008	.001
35	79.397	2	39.698	3001.700	2236	1.342	29.572	.001
36	46.913	2	23.457	3239.123	2231	1.452	16.156	.001
37	77.529	2	38.765	3252.011	2226	1.461	26.534	.001
38	33.031	2	16.515	2598.792	2184	1.190	13.879	.001
39	16.831	2	8.416	3719.699	2223	1.673	5.029	.001
40	30.132	2	15.066	3524.099	2245	1.570	9.598	.001
41	48.793	2	24.396	4120.942	2172	1.897	12.859	.001
42	50.431	2	25.215	3572.683	2230	1.602	15.739	.001
43	69.981	2	34.900	3949.281	2225	1.775	19.713	.001
45	11.551	2	5.775	3628.650	2238	1.621	3.562	.03
46	6.143	2	3.072	1361.317	2233	0.610	5.038	.01
48	11.294	2	5.647	1777.021	2217	0.802	7.045	.001
50	4.392	2	2.196	1577.402	2208	0.714	3.071	.05
53	19.835	2	9.918	3753.496	2179	1.723	5.757	.005
54	23.875	2	11.937	3774.893	2194	1.721	6.938	.001
55	34.521	2	17.261	4153.814	2163	1.920	8.988	.001

İyi gelirliler diğerlerine göre, ders konusunu öğretmekte güçlük (4) çekmemekte, kız öğrencilere farklı davranılmadığım (5) düşünmekte, fırsatını bulsam öğretmenlikten ayrılırdım (11) demekte, dayak cezasının uygulanmadığını (12)

düşünmekte; öğretmen-veli ilişkisini yeterli (13) bulmakta, öğrenci yeterince sora soruyor (20) ve devlet okula gereken önemi veriyor (23) demekte; rehberlik hizmetlerini (24), araç-gereçleri (25), laboratuvar olanaklarını (27), eğitsel etkinlikleri (28), yönetici veli ilişkisini (30), yönetici- öğretmen ilişkisini (31) ve okul yöneticilerini yeterli (32) bulmaktadır. İyi gelirli, eğitimde fırsat ve olanak eşitliğinin (33) var olduğunu, ders kitaplarının nitelikli (34) olduğunu, öğretmenliğin toplumda kabul gördüğünü (35), eğitim sisteminin demokratik (37) ve merkez ve taşra yöneticilerini yeterli (38) olduğunu, okulun öğrencileri yaşama hazırladığını (40), ders kitaplarının tutucu ve şoven (41) olmadığını, okulların öğrencilere demokratik değerler kazandırdığını (42) ve eğitim sisteminin laik (43) olduğunu düşünmekte; dinsel kimliklerin tanınmasına (53) katılmamakta, şeriatçı akımları eğitimde etkili (54) bulmamakta ve etnik kimliklerin tanınmasını (55) diğerleri kadar istememektedir.

Eğitim-öğretim konularıyla ilgili önerilerde de gelir düzeyine göre önerileri desteklemede farklar olmaktadır (Çizelge 74). Diğerlerine göre, iyi gelirli

Çizelge 74. Gelir Düzeyine Göre Yapılan Önerilerin ANOVA Sonuçları

Ko No	Gruplar arası			Gruplar içi			F _o	P
	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması		
56	6.032	2	3.016	728.348	2234	0.326	9.251	.001
59	5.019	2	2.510	1.005.725	2242	0.449	5.594	.005
61	21.160	2	10.580	2123.955	2224	0.955	11.078	.001
62	27.789	2	13.895	3243.579	2211	1.467	9.471	.001
63	14.711	2	7.355	3405.610	2213	1.539	4.780	.01
64	28.310	2	14.155	3177.573	2225	1.428	9.911	.001
65	101.824	2	50.912	4589.772	2218	2.069	24.603	.001
66	127.907	2	63.954	3792.578	2212	1.715	37.301	.001
68	3.889	2	1.945	1337.405	2235	0.598	3.250	.04
70	7.366	2	3.683	1995.922	2241	0.891	4.135	.02
73	36.991	2	18.495	1742.496	2179	0.800	23.129	.001
76	9.934	2	4.967	3211.483	2211	1.453	3.420	.04
78	45.755	2	22.878	4406.908	2205	1.999	11.447	.001
79	20.256	2	10.128	4192.991	2210	1.897	5.338	.005
80	18.772	2	9.386	4047.009	2209	1.832	5.123	.01
81	54.381	2	27.190	3594.659	2208	1.628	16.702	.001
83	83.624	2	41.812	3831.238	2188	1.751	23.879	.001
84	38.098	2	19.049	4832.386	2213	2.184	8.723	.001

öğretmenlerin özlük haklarına sahip çıkmalarını (56) benimsemek, dar gelirli okulda insan hakları bilinci kazandırılmasını (59) istemek; okul yönetiminin çalışanlarca belirlenmesine (61) iyi gelirli katılmamakta; dar gelirli, öğrencilerin okul yönetimine katılmalarına (62) olumlu; iyi gelirli, okullarda sınava hazırlayıcı kurslar açılmasına (63) olumlu, velilerin okulda söz sahibi

olmaları (64) konusuna olumsuz, öğretmenlerin özel ders vermesine (65) olumlu, öğrenciden katkı payı alınmasına (66) olumlu bakmaktadır. Âz gelirliler, hizmetçi eğitim verilmesine (68) olumlu; iyi gelirliler, yabancı dilde öğretim yapılmasına (70) olumlu, sendikaların eğitsel karar süreçlerinde yer almasına (73) olumsuz yaklaşmakta; az gelirliler, ortaöğretim süresinin 4 yıl olmasına (76) ve isteyenin ana dilinde eğitim görmesine (78) olumlu; iyi gelirliler yerel yönetimlerin eğitimde söz sahibi olmasına (79) olumsuz ve yabancı dilde öğretim yapılmasına (80) olumlu; dar gelirliler gereksinimi olanlara burs verilmesi koşuluyla ortaöğretimin paralı olmasına (81) ve gereksinimi olanlara burs verilmesi koşuluyla yükseköğretim paralı olmasına (83) olumsuz bir biçimde yaklaşırken, iyi gelirliler özel öğretime ağırlık verilmesine (84) daha olumlu bakmaktadır.

Evliliğin Etkisi

Kadınların, gençlerin, öğretmen Lisesi dışındaki liselerden gelenlerin, ÖSYM sonucu öğretmenliğe girenlerin, eğitim fakültesinden mezun olanların ya da sertifika almış olanların, yönetici olmayanların genelde bekarlardan oluştuğuna daha önce değinilmiştir. Ayrıca, el sanatlarına meraklı olmayanların, Radikal okumayanların, kitap okuma alışkanlığı olanların, Doğu'da çalışanların, eğitim fakültelerini yetersiz bulanların da anlamlı bir biçimde daha çok bekarlardan oluştuğu anlaşılmaktadır (Çizelge 75).

Kimi değerlendirmelerin öğretmenlerin evli olup olmamasıyla da ilişkili olduğu görülmektedir (Çizelge 76). Bekar öğretmenlerin diğerlerine göre, ders konusunu öğretmekte güçlük çekmedikleri (4), kız öğrencilere farklı davranıldığını (5) düşündükleri, disiplin sorunlarını çözmekte zorlandıkları (6), kendilerini alanlarında yetersiz buldukları (8), öğretmen veli ilişkisini yeterli (13) bulmadıkları, gençlere öğretmen olmayı öğütlediklerini (17), öğrencinin yeterince soru sormadığını (20) ve derslere yeterince ilgi duymadığını (21) düşündükleri görülmektedir. Bekarlar, araç-gereçleri yeterli (25) bulmamakta, okulda eti senin kemiği benim anlayışını geçerli (26) görmemekte; eğitsel kol etkinliklerini yetersiz (28), öğretmenler kurulunu işlevsel

Çizelge 75. Evli Olup Olmamayla İlişkili %2 Analizleri

Özellikler	χ^2	n	sd	p
Hobi Türü	15.186	915	3	.02
Okunan Gazete	58.902	2072	9	.001
Okunan Kitap Türü	40.369	2124	7	.001
Kitap Okuma	10.850	2124	1	.001
Çalışılan Yöre	56.00	2195	3	.001
Öğretmen Yetiştirme	23.019	719	8	.005

(29), yönetici veli ilişkisini yeterli (30) ve yönetici öğretmen ilişkisini yeterli (31) bulmamakta ve okul yöneticilerini yeterli (32) bulmaktadır.

Bekarlara göre, eğitimde fırsat ve olanak eşitliği (33) vardır, ders kitaplarının niteliği yeterli (34) değildir, öğretmenlik toplumda kabul görmektedir (35) ve eğitim sistemi demokratik (37) değildir. Yine bekarlar, işsizliğin önemli bir soran (44), insan hakları ihlallerinin önemli bir sorun (46), demokratik ve hukuk devleti olamamamızın önemli bir soran (48) olduğunu ve ulusal birliği sağlamanın önemli (51) olmadığını düşünmekte, dinsel kimliklerin tanınması (53) ve etnik kimliklerin tanınması (55) konusuna da daha çok katıldıkları görülmektedir.

Çizelge 76. Evli/Bekar Olma Durumuna Göre Yapılan Değerlendirmelerin T-test Sonuçları

Konu No	Bekarlar			Evliler			t _o	P
	" ₁	" ₁	" ₁	" ₂	" ₂	" ₂		
4	376	3.6144	1.116	1799	1.6998	1.242	2.415	.02
5	364	3.4478	1.315	1796	3.3736	1.421	3.163	.002
6	374	3.3529	1.093	1798	3.3838	1.265	-4.742	.001
8	376	2.1330	1.097	1804	2.1691	1.252	-3.864	.001
13	378	2.1481	1.014	1816	2.5578	1.193	-7.492	.001
17	372	3.1022	1.184	1795	3.2797	1.283	-3.679	.001
20	376	2.3910	1.140	1805	2.5812	1.234	-3.326	.001
21	376	2.5057	0.996	1806	2.5936	1.063	-2.253	.03
25	376	1.9176	1.110	1808	2.0625	1.221	-2.210	.03
26	374	2.3182	1.295	1809	1.9558	1.216	3.877	.001
28	373	2.1501	1.026	1804	2.2439	1.129	-3.125	.002
29	364	2.1896	1.113	1765	2.3870	1.224	-3.255	.001
30	377	2.2838	1.053	1804	2.5510	1.153	-4.043	.001
31	378	2.8069	1.273	1822	2.9122	1.345	-1.957	.05
32	369	2.8401	1.204	1793	2.7892	1.280	2.440	.02
33	373	2.1046	1.304	1803	2.0183	1.246	1.987	.05
34	370	2.0541	0.981	1807	2.1334	1.060	-2.034	.05
35	377	2.4138	1.235	1805	2.1550	1.164	3.353	.001
37	369	2.2331	1.175	1802	2.3862	1.175	-2.200	.03
44	375	4.7867	0.545	1815	4.7041	0.632	3.920	.001
46	371	4.6900	0.656	1804	4.5504	0.808	4.644	.001
48	366	4.5492	0.777	1794	4.4682	0.915	2.472	.02
51	367	4.0899	1.197	1783	4.2490	1.050	-2.750	.01
53	362	4.0276	1.158	1763	3.7323	1.339	5.736	.001
55	364	4.0027	1.193	1746	3.5120	1.413	7.921	.001

Bekar öğretmenler evlilere göre, okulda çevre koruma bilinci kazandırılmasına (57), ezberci eğitime son verilmesine (60), okulda sınavlara hazırlayıcı kurs açılmasına (63), velilerin okulda söz sahibi olmalarına (64), yabancı dil öğretimine önem verilmesine (70) ve sendikaların karar sürecine

katılmalarına (73) daha olumlu, öğrenciden katkı payı alınmasına (66), zorunlu eğitimin 8 yılın üzerinde olmasına (74) ve burs verilmesi koşuluyla ortaöğretimin paralı (81) olmasına daha olumsuz yaklaşmaktadır (Çizelge 77).

Çizelge 77. Evli/bekar Olma Durumuna Göre Önerilerin T-test Sonuçları

Konu No	Bekarlar			Evlüler			t ₀	P
	n ₁	$\bar{x}_1$	s ₁	n ₂	$\bar{x}_2$	s ₂		
57	378	4.7249	0.567	1813	4.6696	0.616	2.554	.02
60	376	4.6543	0.792	1812	4.5259	0.951	3.743	.001
63	371	3.7385	1.171	1786	3.7279	1.259	2.655	.01
64	372	3.7849	1.065	1798	3.6440	1.220	4.760	.001
66	365	2.0466	1.277	1792	2.2115	1.348	-3.851	.001
70	376	4.3936	0.845	1812	4.3046	0.968	12.368	.04
73	357	4.4146	0.758	1768	4.3546	0.930	2.569	.01
74	373	4.2091	1.191	1810	4.3122	1.073	-2.766	.01
81	367	2.0763	1.243	1787	2.2345	1.290	-2.243	.03

Öğretmenlerin yaz tatili yapabilme biçimlerinin ev sahibi olup olmamaya .001 anlam düzeyinde ilişkili olduğu görülmektedir (Çizelge 78). Kirada oturanların en yaygın tatil yapma yolu bir akraba yanına gitmektir. Yazlık ev sahipleri de daha çok kendi evinde oturanlar arasından çıkmaktadır. Doğu illerinde çalışanlar içinde lojmanda oturanlar diğer yörelerde çalışanlara göre anlamlı bir biçimde çoktur (%2=46.89, n=2138, sd=6, p=.001).

Çizelge 78. Ev Sahipliğine Göre Tatil Biçimi

Ev Sahipliği Durumu

Tatil Türü	Kira	Kendi Evi	Lojman	Toplam
Tatil yapmaz	399	294	35	728
Akrabaya Gitme	273	178	33	484
Çadırılı Tatil	52	58	7	117
Ev Tutma	30	7	3	63
Kamu Tesisi	44	57	24	125
Yazlık Ev	29	64	6	99
Otel/Pansiyon	170	146	16	332
Diğer	109	77	7	193
Toplam	1106	904	131	2141

%2 = 80.90, n = 2141, sd = 14, p = .001

Çalışılan Yöre İlişkisi

Öğretmenlerin, öğretmen yetiştirme, iyi öğrenci, öğretmen veli ilişkisi, ilköğretimin amacı ve ortaöğretimin amaçları konularındaki görüşlerinin

çalıştıkları yöreyle ilişkili olduğu görülmektedir (Çizelge 79). İyi öğretmen yetiştirilmesi konusunda, büyük kentlerde çalışanlar daha çok "eğitim fakülteleri nicel ve nitel olarak gelişmeli" derken, sahil kentleri öğretmenin iyi yetiştiğini düşünmekte, iç iller de eğitim fakültelerinin yetersiz olduğuna pek katılmamaktadır. Büyük kentlerdeki için iyi öğrenci "düşünen, soran ve araştıran", sahil kentlerindeki için "kendini geliştiren", Doğu illerindeki için de "ilgili ve çalışkan" kimsedir, Öğretmen-veli ilişkisinde, büyük kentlerdeki "sorunlara yönelik olunmasını", Doğu illerindeki de "birlikte karar alınmasını" önermektedir. İlköğretimin amaçları konusunda, büyük kentlerdeki "yönlendirmeyi" ve iç illerdeki de "ortaöğretime hazırlamayı" önemsemektedir. Ortaöğretimin amaçları konusunda da, büyük kentliler "idealist insan yetiştirilmesini" daha az önerirken, Doğu illerindeki "iyi insan" yetiştirilmesini daha çok önemsemektedir.

Çizelge 79. Çalışılan Yöreye Göre Yapılan Önerilerin %2 Analiz Sonuçları

Görüş	%2	n	sd	p
Öğretmen Yetiştirme	62.04	738	24	.001
İyi Öğrenci Yetiştirme	71.69	1793	21	.001
Öğretmen -veli İlişkisi	40.54	1764	15	.001
İlköğretimin Amacı	51.41	1405	24	.001
Ortaöğretimin Amacı	52.64	1618	21	.001

Pek çok konunun Doğu illerinde çalışan öğretmenlerce farklı değerlendirildiği görülmektedir (Çizelge 80). Çalışılan yöreye göre yapılan değerlendirmelerin ortalamaları EK 11'de verilmektedir. Doğu illerinde çalışanlar, arkadaşlarıyla eğitsel soranları daha az tartışmakta (2); öğrenciyle daha az iletişim kurmakta (3); kız öğrencilere farklı davranmadığını (5), maaşla ancak bu kadar çalışılacağını (10), fırsatını bulsa öğretmenlikten ayrılacağını (11), dayak cezasının uygulandığını (12), öğretmen-veli ilişkisinin yeterli düzeyde olmadığını (13) düşünmekte, gençlere öğretmen olmayı daha az önermekte (17), öğrenciye yeterince saygı gösterilmediğini (18) ve öğrenmenin ezbere dayanmadığını (19) düşünmekte, araç-gereçleri yeterli bulmadığı (25); okulda eti senin kemiği benim anlayışının geçerli olduğunu (26), laboratuvar olanaklarının yeterli düzeyde olmadığını (27), eğitsel etkinliklerin yeterli olmadığını (28), öğretmenler kurulunun yeterince işlevsel (29) olmadığını, yönetici veli ilişkisinin (30) ve okul yöneticilerinin yeterli (32) olmadığını düşünmektedir. Yine Doğuda çalışanlara göre, ders kitapları nitelikli (34) değildir, eğitim sistemi demokratik (37) değildir, eğitim sisteminde cinsiyetçi yaklaşım egemendir (39), ders kitapları tutucu ve şovendir (41), dinin politikaya alet edilmesi önemli değildir (47), gençlerde şiddet eğilimi anmamaktadır (49). Doğuda çalışanlar, gençlerde uyuşturucu

bağımlılığının artmasını (50), ulusal birliğin sağlanması (51) ve şeriatçı akımların eğitimde etkisi (54) konularını diğerlerinden daha az önemli bulurken, etnik kimliklerin tanınmasına (55) daha çok önem vermektedir.

Çizelge 80. Çalışılan Yöreye Göre Yapılan Değerlendirmelerin ANOVA Sonuçları

Ko No	Gruplar arası			Gruplar içi			F ₀	P
	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması		
2	7.0563	3	2.352	1283.672	2277	0.576	4.080	.01
3	23.527	3	7.842	2389.687	2234	1.070	7.332	.001
5	23.270	3	7.757	4328.045	2214	1.955	3.968	.01
10	77.265	3	25.755	4436.235	2210	2.007	12.830	.001
11	54.184	3	18.061	4777.694	2211	2.161	8.358	.001
12	21.934	3	7.311	4144.583	2239	1.851	3.950	.01
13	54.531	3	18.177	2994.813	2246	1.333	13.632	.001
17	15.195	3	5.065	3554.923	2217	1.603	3.159	.03
18	63.100	3	21.033	3468.991	2225	1.559	13.491	.001
19	27.577	3	9.192	3938.789	2232	1.765	5.209	.001
22	23.876	3	7.959	2308.929	2233	1.034	7.697	.001
23	40.638	3	13.546	2521.584	2234	1.129	12.001	.001
24	27.897	3	9.299	2578.742	2243	1.150	8.088	.001
25	53.322	3	17.774	3103.649	2235	1.389	12.799	.001
26	63.921	3	21.307	3351.500	2235	1.500	14.209	.001
27	54.188	3	18.063	2589.313	2219	1.167	15.479	.001
28	14.826	3	4.942	2698.326	2230	1.210	4.084	.01
29	14.053	3	4.684	3154.587	2179	1.448	3.236	.03
30	47.060	3	15.687	2793.801	2233	1.251	12.538	.001
32	22.195	3	7.398	3508.353	2211	1.587	4.662	.01
34	12.677	3	4.226	2412.977	2227	1.084	3.900	.01
36	15.014	3	5.085	3255.930	2218	1.461	3.425	.02
37	27.284	3	9.095	3281.865	2223	1.476	6.160	.001
39	14.524	3	4.841	3729.503	2220	1.680	2.882	.04
41	59.025	3	19.675	4093.590	2167	1.889	10.415	.001
43	23.460	3	7.820	3982.697	2223	1.792	4.365	.005
47	12.577	3	4.192	1765.082	2230	0.792	5.296	.001
48	7.301	3	2.434	1783.659	2212	0.806	3.018	.03
49	21.901	3	7.300	2215.077	2223	0.996	7.326	.001
50	13.657	3	4.552	1557.901	2202	0.707	6.434	.001
51	32.443	3	10.814	2479.084	2201	1.126	9.601	.001
54	29.288	3	9.763	3768.551	2191	1.720	5.676	.001
55	114.475	3	38.158	4041.712	2159	1.872	20.383	.001

İç Anadolu illerinde çalışanlar, yerel yönetimler okula yeterince ilgi göstermiyor (22), devlet okula gereken önemi veriyor (23), rehberlik hizmetleri yeterli düzeydedir (24), ders programları gerekli bilgileri içermektedir (36), eğitim sistemin laikliği (43) derken, demokratik hukuk devleti olamamamız (48) diğerlerinden daha az önemsemektedir.

Eğitim-öğretim konularıyla ilgili önerilerde yine genellikle Doğu illerinde çalışan öğretmenler fark yaratan grup olmaktadır (Çizelge 81). Diğerlerine göre Doğu illerindekiler, okullarda sınava hazırlayıcı kursların açılmasına (63) olumlu, öğretmenlerin özel ders vermesine (65) olumlu, öğrenciden katkı payı alınmasına (66) olumsuz, din adamının yüksekokulda yetiştirilmesine (71) olumsuz, zorunlu eğitim süresinin 8 yılın üzerinde olmasına (74) olumsuz, ortaöğretim süresinin 4 yıl olmasına (76) olumsuz, yönetici kadım öğretmenlerinin sayısının artmasına (77) olumsuz, isteyeninin ana dilinde eğitim görmesine (78) olumlu, gereksinimi olanlara burs verilmesi koşuluyla ortaöğretimin paralı olmasına (81) ve yükseköğretimin paralı olmasına (83) olumsuz bir biçimde yaklaşmaktadır.

Sahil şehirlerinde yaşayanlar, eğitimin eğitimcilere bırakılmasına (67) ve meslek okulu mezunlarının yalnız ilgili meslekte yükseköğrenim görmelerine (75) olumlu; İç Anadolu'da çalışanlar da, burs ve yatılı olanaklarının artmasına (69) olumlu yaklaşmaktadır.

Çizelge 81. Çalışılan Yöreye Göre Yapılan Önerinin Anova Sonuçları

Konu No	Gruplar arası			Gruplar içi			F ₀	P
	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması		
63	30.714	3	10.238	3380.408	2208	1.531	6.687	.001
65	21.843	3	7.281	4671.678	2214	2.110	3.451	.02
66	44.87	3	14.696	3864.367	2210	1.749	8.404	.001
67	3.824	3	1.275	1063.251	2228	0.477	2.671	.05
69	10.289	3	3.430	1682.788	2238	0.752	4.561	.01
71	23.553	3	7.851	2209.985	2230	0.991	7.922	.001
74	33.569	3	11.190	2633.833	2234	1.179	9.491	.001
75	27.054	3	9.018	3234.369	2237	1.446	6.237	.001
76	25.918	3	8.639	3202.026	2205	1.452	5.949	.001
77	24.972	3	8.324	2958.073	2227	1.328	6.267	.001
78	69.613	3	23.204	4371.185	2201	1.986	11.684	.001
81	44.141	3	14.714	3591.576	2204	1.630	9.029	.001
83	46.154	3	15.385	3866.153	2184	1.770	8.691	.001